Columbia University
in the City of New York

THE LIBRARIES

B823 M64
X5
1658

X51
1658

Joannis Miltoni

ANGLI

PRO

Populo Anglicano

DEFENSIO

Contra *Claudii Anonymi*, aliàs

SALMASII

DEFENSIONEM REGIAM.

Editio correctior & auctior, ab Autore denuo recognita.

LONDINI,

Typis *Neucombianis*, Anno Dom. 1658.

10-2379

PRÆFATIO.

TAmetſi vereor, ſi in defendendo Populo Anglicano tam ſim profuſus verborum, vacuus rerum, quàm eſt pleriſque viſus in defenſione regia Salmaſius, ne verboſiſſimi ſimul & ineptiſſimi defenſoris nomen meritus eſſe videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo ſibi adeò properandum eſſe exiſtimet, quin exordio ſaltem aliquo pro dignitate ſuſcepti à ſe operis uti ſoleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda ſi non omittam, neque nimis perſtringam, ſpero equidem, duas propemodum res, quas magnopere vellem, aſſecuturum me eſſe: alteram, ut cauſæ huic nobiliſſimæ, & ſeculorum omnium memoriâ digniſſimæ nulla ex parte, quantum in me eſt, deſim; alteram, ut reprehenſam in adverſario futilitatem & redundantiam, devitâſſe tamen ipſe nihilo minùs judicer. Dicam enim res neque parvas, neque vulgares; Regem potentiſſimum, oppreſſis legibus, religione afflicta, pro libidine regnantem, tandem à ſuo populo, qui ſervitutem longam ſervierat, bello victum; inde in cuſtodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de ſe ſperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à ſummo demum regni Concilio capite damnatum, & pro ipſis Regiæ foribus ſecuri percuſſum. Dicam etiam, quod ad levandos magna ſuperſtitione hominum animos multùm contulerit, quo jure, præſertim apud nos, judicatum hoc atque peractum ſit; meóque cives fortiſſimos & integerrimos, déque univerſis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbiſſimis maledicorum, ſive noſtratium, ſive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum

 Populi

Populi Anglicani effulgebat, cùm excuſſa illa veteri ſu
perſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu po
tiùs de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitaten
ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum ju
dicio perfunderet; & quo is quemcunque alium ſup
plicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non ve
reretur. At quid ego hæc tanquam populi facta præ
dico; quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præ
ſentem ubique teſtantur Deum? Qui, quoties ſuæ ſa
pientiſſimæ menti complacitum eſt, ſuperbos & ef
fræ̨natos reges, ſupra humanum modum ſeſe effe
rentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpe cum domo fun
ditus evertit. Illius nos manifeſto numine ad ſaluten
& libertatem propè amiſſam ſubitò erecti, illum Du
cem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia vene
rantes, viam non obſcuram, ſed illuſtrem, illius au
ſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus
Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omne
fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tra
dere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt
meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim
Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica, quo
tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſ
queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum re
geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui luculentè poſſi
ſcribere, confidat quiſquam hæc, non hominum, ſe
omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter fact
ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quiden
munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica no
ſtra viri ſua authoritate perfecerunt, mihíque ho
negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo du
ctore, magna cum gloria geſſerant, ea, quod certè pro
ximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, qua
in res ferrum & apparatus belli nihil poteſt, ali
genere armorum defenderem, quorum ego quiden
judicium magno mihi ornamento eſſe exiſtimo, m
ſcilicet eorum ſuffragiis eum eſſe præ cæteris, qui han
patriæ meæ fortiſſimis liberatoribus haud pœniten
dam operam navarem, quia & ipſe ab ineunte adole
ſcentiâ iis eram ſtudiis incenſus, quæ me ad optim

quæ ju

uæque ſi minùs facienda, at certè laudanda incitatum
erebant, his tamen diffiſus adminiculis ad divinam
pem recurro: Deúmque Opt. Max. donorum omni-
m largitorem invoco, ut quàm proſperè quámque
iè noſtri illi ad libertatem clariſſimi duces regios fa-
tus, & dominatum impotentem acie fregerunt; dein
emorabili tandem ſupplicio extinxerunt, quámque
cili nuper negotio unus de multis ipſum regem ve-
uti ab inferis reſurgentem, ínque illo libro poſt
ortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis
pulo ſe venditantem redargui atque ſummovi, tam
unc feliciter támque verè declamatoris hujus exotici
etulantiam & mendacia refellam atque diſcutiam.
ui alienigena cùm ſit, &, quamvis id millies neget,
rammaticus, non eâ tamen ſtipe contentus, quam
oc nomine meretur, magnus ardelio eſſe maluit;
on reipub. ſolùm immiſcere ſe auſus, ſed etiam ali-
næ: cùm neque modeſtiam, neque judicium, neque
iud quicquam afferat, quod oporteret ſanè tantum
rbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et
nè hæc quæ jam Latinè utcunque ſcripſit, ſi inter
nglos, & noſtro ſermone protuliſſet, vix eſſet, credo,
ui de reſponſo laborandum eſſe judicaret; ſed partim
ita, & refutationibus jam crebris exploſa negligeret,
artim tyrannica & fœda, viliſſimo quovis mancipio
ix ferenda, quamvis ipſe regias ſecutus partes,
verſaretur. Nunc cùm inter exteros, & noſtrarum
rum penitùs ignaros grandi paginâ turgeſcat, ſunt
li quidem, qui res noſtras perperàm intelligunt, e-
ocendi; hic ſuo more, (quandoquidem tantâ male-
icendi aliis libidine fertur) ſuo inquam more ac
odo erit tractandus. Quod ſiquis miretur fortè, cur
rgo tam diu intactum & ovantem, noſtróque omnium
lentio inflatum volitare paſſi ſimus, de aliis ſanè ne-
cio, de me audacter poſſum dicere, non mihi verba
ut argumenta, quibus cauſam tuerer tam bonam,
iu quærenda aut inveſtiganda fuiſſe, ſi otium & vale-
dinem (quæ quidem ſcribendi laborem ferre poſſit)
actus eſſem. Quâ cum adhùc etiam tenui admodum
tar, carptim hæc cogor, & interciſis penè ſingulis

 horis

horis vix attingere, quæ continenti ſtylo atque ſtudio perſequi debuiſſem. Unde hoc ſi minùs dabitur, cives meos præſtantiſſimos, patriæ conſervatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris inſolentia, & profeſſoria linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum ſpero. Peſſimè enim vel natura vel legibus comparatum fuiſſet, ſi arguta ſervitus, libertas muta eſſet; & haberent tyranni qui pro ſe dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſſunt: miſerum eſſet, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur Dei munere, non multò plura ad homines conſervandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certa fiducia læti aggrediamur, illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem, hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Age nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis, quid exponat, videamus: *Defenſio regia pro Carolo I. ad Car. II.* Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium: mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophōs, quod in palæſtra tua literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? non opus eſt tortore, confitentem habemus reum; *Sumptibus*, inquit, *Regiis:* O te venalem oratorem & ſumptuoſum! Siccine defenſionem pro Carolo patre, tuâ ſententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regem pauperrimum noluiſti niſi ſumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus eſſe voluiſti, qui *regiam defenſionem* dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidiſti, ſed legitimè jam *regia defenſio* eſt; centenis nimirum Jacobæis empta, ingenti pretio ab egentiſſimo rege: Non enim ignota loquimur; novimus qui

illos

llos aureos domum attulit tuam, qui crumenam llam teſſellis vitreis variatam; novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in ſpeciem quidem ut Sacellanum Regis miſſum cum munere, re vera ut pſum munus amplecterere; & una tantùm mercede accepta totum penè Regis ærarium exinanires. Sed eccum ipſum, crepant fores, prodit hiſtrio in proſcenium.

Date operam, & cum ſilentio animadvertite,
Ut pernoſcatis quid ſibi Eunuchus velit.

Nam quicquid eſt, præter ſolitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures noſtras atroci vulnere, ſed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in perſona Regis ſacrilegorum hominum nefaria conſpiratione admiſſo.* Profectò nuntius iſte horribilis aut machæram multo longiorem ea quam ſtrinxit Petrus habuerit oportet, aut aures iſtæ auritiſſimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non ſtolidas ne offendiſſe quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis veſtrûm læditur, ſi nos hoſtes & perduelles noſtros, ſive plebeios, ſive nobiles, ſive reges morte multamus? At iſta mitte, Salmaſi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam *horribilem* habeo quem mittam *nuntium*; quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habeant & doctas, atrociori vulnere ſi non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in perſona* Ariſtarchi, *nefaria* Salmaſii barbarie *admiſſo*: te magnum ſcilicet Criticum *ſumptibus regiis* conductum ut defenſionem regiam ſcriberes, non ſolùm putidiſſimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis ſimillimo, nullius, non fatui, mentem miſeratione permoviſſe, ſed primâ ſtatim clauſulâ riſum penè legentibus multiplici barbariſmo excitâſſe. Quid enim, quæſo, eſt *parricidium in perſona Regis admittere*, quid *in perſona Regis*? quæ unquam latinitas ſic locuta eſt? niſi aliquem nobis fortè Pſeudophilippum narras, qui perſonam Regis indutus, neſcio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidiſſe puto. Tyrannus enim, quaſi hiſtrionalis

ſtrionalis quidam Rex, larva tantùm & perſona Regis, non verus Rex eſt. Cæterùm ob hujuſmodi noxas Gallicolatinas, quibus paſſim ſcates, non tam mihi, neque enim eſt otium, quàm ipſis tuis Grammatiſtis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à ſummis Magiſtratibus noſtris de Rege ſtatutum eſt, id *ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione* admiſſum aïs. Túne furcifer potentiſſimi nuper regni, nunc reipub. eò potentioris acta & conſulta ſic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſſimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnârunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eáque præcipuè quæ tam ingratum támque tetrum reipublicæ hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipublicæ haud ſecus atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimóſque illic Libertatis vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum illuſtriſſimi Fœderatorum Belgarum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm vobis parata ſervitus, novúſque dominus erat, atque illa veſtra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas quàm prope extincta apud vos nunc fuiſſet, niſi opportuniſſimâ nuper temerarii juvenis morte reſpirâſſet. Sed pergit iſte noſter ampullari, & mirabiles tragœdias fingere: *Quoſcunque infandus hic* parricidialis nimirum barbariſſimi Salmaſiani *rumor attigit, haud ſecùs ac ſi fulmine afflati eſſent, derepente his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæſit.* Quod nunc primitùs auditum diſcant Phyſici comas

fulmine

fulmine arrectas. Verùm quis hoc neſcit, viles & imbelles animos, magni cujuſpiam facinoris vel rumore obſtupeſcere; quódque priùs fuerunt, tum ſe maximè ſtipites indicare? Alii *lacrymas non tenuerunt*,[r] mulierculæ credo aulicæ, aut ſiqui his molliores; inter quos & ipſe Salmaſius novâ quâdam metamorphôſi Salmacis factus eſt; & fonte hoc ſuo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo,

—— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet — ne vir cùm venerit, exeat inde
Semivir, & tactis ſubitò molleſcat in undis.

Fortiùs verò inquit *animati* (nam fortes puto & animoſos ne nominare quidem niſi putidè poteſt) *tantâ indignationis flammâ exarſerunt, ut vix ſe caperent.* Furioſos illos non flocci facimus; vera fortitudine ſuíque compote iſtos minaces pellere, & in fugam vertere conſuevimus. *Nemo certè non diras imprecatus eſt tanti ſceleris authoribus.* Vox tamen, ut tu modò aiebas, *faucibus hæſit*; atque hæſiſſet utinam in hunc uſque diem, ſi de noſtris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis crebrius in ore eſſe, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix eſt, cùm ſupplicii de rege ſumpti fama illuc perveniſſet, repertum in libero præſertim populo fuiſſe ullum, tam ad ſervitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum noſtrum crimini daret; immo potiùs omnes bonos omnia bona dixiſſe; quinetiam Deo gratias egiſſe, qui exemplum juſtitiæ tam illuſtre & excelſum ediderit, quódque cæteris regibus tam ſalutari documento eſſe poſſit. Iſtos itaque *feros ac ferreos cædem* neſcio cujus *miſerabilem, ac mirabilem* plorantes, cum ſuo tinnulo oratore, *poſt regium in orbe nomen natum notúmque*, frigidiſſimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus caſum hunc regis non multo diſertiùs, immo Latiniùs hoc oratore regio declamitâſſet? Verùm ego ineptior ſim, ſi infantiam hujus hominis & deli-

deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè perſequar; quod tamen libens facerem, (quoniam ſuperbia & faſtidio, ut ferunt, ſupra modum turget) ni moli tanta libri inconcinna atque incondita ſe proregeret, & veluti miles ille Terentianus poſt principia lateret: callido ſanè conſilio, ut defeſſus ſingula notando etiam acerrimus quiſque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam ſpecimen dare hac veluti proluſione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio ſtatim deguſtandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulſide experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis accepturus ſit: quantas ineptias atque infantias toto opere congeſſerit, qui tam denſas, ubi minimè decuit, in ipſa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & ſcombris concionantem facilè prætereo; ad noſtras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti ſcripta publicè & declarata ſunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura ſint, quàm unius impudentiſſimi homuncionis calumniæ & mendacia; qui ab exulibus noſtris, patriæ hoſtibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam ſuam locaverat, aut rumuſculum ſpargente, falſiſſima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio ſit, quidlibet ſcribere, verum an falſum, pium an impium, haud alius mihi teſtis adhibendus erit, quàm ipſe Salmaſius. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ*, *maximas eſſe cauſas cur eccleſia redire ab epiſcopatu debeat ad Apoſtolicam* presbyterorum *inſtitutionem*; *longè majus ex epiſcopatu introductum in eccleſiam eſſe malum, quam illa ſchiſmata quæ priùs metuebantur: Peſtem illam quæ ex eo eccleſias invaſit, totum eccleſiæ corpus miſerabili tyrannide peſſundediſſe; immo ipſos reges ac principes ſub jugum miſiſſe; Majorem in eccleſiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm ſolo capite Papâ*, p.196. *Poſſe epiſcopatum cum Papatu tolli cum ſummo bono eccleſiæ; ſublato epiſcopatu ruere ipſum Papatum, ſuper illo utpote fundatum*,

datum, p. 171. *Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renuntiârunt, proprias habere cauſas. Cur ibi epiſcopatus retineatur ſe non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta ſit; nihil afferri poſſe rationis aut cauſæ probabilis, cur ſublato Papatu retineri debeat aut poſſit epiſcopatus*, p. 197. Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor ſcripſerit, tanta nunc vanitate & impudentia eſt, ut Parlamentum Angliæ graviter incuſare hoc loco audeat, quòd epiſcopatum *non ſolum ſenatu ejiciendum, ſed etiam penitus abjiciendum cenſuerint.* Quid? quòd ipſum etiam epiſcopatum ſuadet atque defendit, iiſdem uſus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; *neceſſarios* nempe *fuiſſe epiſcopos, & omnino retinendos, ne mille peſtiferæ ſectæ & hæreſes in Anglia pullularent.* O vafrum & verſipellem! adeóne te etiam in ſacris non puduit deſultorem agere, propè dixeram, eccleſiam prodere? cujus tu ideò ſanctiſſima inſtituta tanto ſtrepitu aſſeruiſſe videris, ut quoties tibi commodum eſſet, eo majore cum infamia ea ipſa ludificari atque ſubvertere poſſes. Neminem hoc latet, cùm regni Ordines, Eccleſiæ noſtræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis ea potiſſimùm de cauſa intuliſſe; quod ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc, & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus graviſſimâ quidem cenſurâ eſſes notandus. De forma autem reipub. noſtræ, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atque ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas meliùs in ordinem redegiſſes, in aliena repub. ſatagere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori, reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem reſpublica factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſanæ & integræ tantùm

partis

partis rationem habet, cæteros ſive plebeios ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æqua eſt; etiamſi regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, ampliùs nolit. *Concilium* autem illud *ſupremum* quod inſectaris, atque etiam *Concilii Præſidem*, næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem hoc uſitatiſſimum fuit, ut Parlamentum, qui noſter Senatus eſt, delectos ex ſuorum numero pauciores, quoties viſum erat, conſtitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpe graviſſimæ, quo celeriùs & majore cum ſilentio tranſigerentur, commiſſæ atque creditæ; Claſſis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum eſt; & ſine quo nulla omnino Reſpub. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec iſta *quâ lege, quo jure, quo judicio* facta ſint, te licèt repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas *quo jure, quâ lege*, eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ reipub. ſalutaria eſſent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tuî ſimilibus reſponderunt. *Leges per tot annos ratas refixiſſe* nos criminaris; bonáſne an malas non dicis; nec ſi diceres audiendus eſſes; nam noſtræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixiſſent tum leges tum leguleios; rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd *hæc, Manii, terræ-filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint.* Meminiſſes quid te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus doceat:

——*Valet ima ſummis*

Mutare

Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens. ——

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles eſſe aïs, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſque poſſe conferri; ſe autem malle *filios terræ* dici, modò ſuæ, & domi ſtrenuè facere, quàm ſine terrâ & lare fumos vendendo quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & ſtipendio famem tolerare: ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quòd frivolas quaſdam prælectiones & nugamenta ſcis tanta mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos eccleſiæ eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere; ſiquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religiosè, in eccleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti inſtitutum ad ſe rapuit. *Independentes*, quales à te ſolo finguntur, nulli apud nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Eccleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed etiam bellum atrociſſimum in nos concites. Olim rex Mithridates, quamvis cauſa diſſimili, omnes reges in

Ro-

Romanos concitabat, eadem prope calumniatus; Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum maximè hoſtes; Hæc Mithridates regi Arſaci. Te verò in illa tua exedra infantiſſimè rhetoricantem quæ tanta fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licèt nolis videri, *claſſicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuiſſe credam? Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignaviſſime, apud exteros reges iſtâ tuâ rabidâ & inſulſâ ſimul facundiâ conflare poſſis: qui ad illos, acſi *regum capita quaſi pilas habeamus, de coronis quaſi trocho ludamus, ſceptra imperialia non pluris faciamus, quàm bacula morionum capitata*, luſoriè ſanè nos defers. At tu interea, ſtultiſſimum caput, morionis ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & væcors, quàm omnes pene mortales impietate, audacia, & furore ſuperes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubites, cujus ab impia ſocietate tot civium innocentiſſimorum ſanguine perfuſa etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè removere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſtheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicetur; & prædicis, *oratorio more non tibi agendum*

gendum videri. Næ tu haud ſtultè ſapis; id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres, quis, qui te ſatis novit, unquam expectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſoles aut potes; ſed veluti Criſpinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras; neque ſi labores, valeas. *Agetur*, inquis, *hæc cauſa toto orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente*. Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immo Ajax ipſe Lorarius: *Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipſóſque authores convictos poſteris tradam, reóſque peragam*. O Floſculos! Túne igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut tranſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis futiliſſimis abreptum ætas, mihi crede, poſtera oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ut neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſſimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari quò velit ſinant. Si enim qua vanitate, inſcitia, falſitate referta ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Jam nos, quemadmodum *reos peragat*, videamus.

CAPUT

CAPUT I.

QUoniam tibi vano homini & ventoſo multum hinc forſitan ſuperbiæ, Salmaſi, multum ſpiritûs acceſſit, magnæ ſcilicet Britanniæ regem fidei defenſorem eſſe, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito concedam: cùm ſanè rex fidem, tu regem ſic defenderis, ut cauſam uterque ſuam evertiſſe potiùs videatur. Quod cum paſſim infrà, tum hoc primo capite oſtendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ, *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & juſtam cauſam non debere: nam ſimpliciter rem, ut geſta eſt, narrare, regem defendere eſt.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam ſimplicem futuram pollicitus eras, neque rem ſimpliciter, ut geſta eſt, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere conſequi potes, rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio ſi ſtandum eſſet, cauſa regia neque bona neque juſta erit. Quanquam hoc cave tibi ſumas quod dat nemo, poſſe te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque hiſtorici, immo ne cauſidici quidem partes narrando ſuſtinere poſſis; ſed quaſi circulator quiſpiam, arte circumforanea, magnam de te in prooemio, velut in poſterum diem, expectationem concitabas, non tam ut rem promiſſam tum demum narrares, quàm ut pigmenta illa miſera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monſtris te circundari ac terreri ſentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid poſtremò, neſcias.* Hoccine eſt ſimpliciter narrare? dicam quod res eſt, tot tuorum

ipſe

militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cæco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex juriſconſulto Grammaticum! qui ab accidentibus cauſæ,ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cùm nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit. Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quòd nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis cauſâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cæco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe crediderim, quoties memoriâ repeto, quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totus exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis una voce regem ipſum ſuorum omnium malorum authorem ad ſupplicium depopoſcerit. Quicquid erat, ſive magiſtratum, ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, &, quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroïcis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitârunt, ſéque ipſâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipſâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddiderunt. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa ſimplex narratio, quam promiſit, uſquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleſtè & odioſe regnat, impunè poſſe regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, ſi mille rebus meliorem regem habuiſſent,non ei vitam conſervâſſent.* Spectate hominis acumen; nam iſtuc aveo ex te ſcire,quo pacto hoc ſequitur, niſi tu nobis conceſſeris, noſtro rege mille rebus meliorem moleſtè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleſtè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id eſt tyrannorum omnium fortaſſe immaniſſimum. Macti eſtote reges tam ſtrenuo defenſore.Nunc narrare incipit.*Torſerunt eum variis crucibus.* Dic quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.*

Nec

Nec injuriâ, quippe ex tyranno hoſtem bello captum. *Cuſtodiis ſæpe mutatis:* ne ipſæ mutarent fidẽ. *Libertatis interdũ ſpe oſtenſa, interdũ & reſtitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodum victore multo antè poſtulavimus, quæ niſi concederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, immo ter & ampliùs petivimus; toties repulſam accepimus. Cùm nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem revera ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe rémque publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipub. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolùm occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos; & ſalutem reipub. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis prope damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam, rex ſupplicium capitis paſſus ſit:* cùm ſæpius affirmaverit, nullum unquam regem ſupplicium capitis omnino eſſe paſſum. Túne, fatue, modum cum modo conferre ſoles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium,* inquit, *capitis paſſus eſt, ut latro, ut ſicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine

ne eſt regem defendere, an ſententiam de rege ferre, eâ ſanè quæ à nobis lata eſt, multo ſeviorem? quis te tam ſubitò pellexit ut nobiſcum pronuntiares? Queritur *perſonatos carnifices regi caput amputâſſe*. Quid hoc homine facias? queſtus eſt suprà *de parricidio in perſona regis admiſſo*, nunc in perſona carnificis admiſſum queritur. Quid reliqua percurram, partim falſiſſima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *ſpectandi cadaveris quatuor ſolidis taxatâ*, quæ frigidiſſimi literatoris inſcitiam & puſillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo triſtiorem reddere poſſunt: ſatius mehercule fuiſſet Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxiſſe, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuiſſe; tam inſipidum & inſulſum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica ſalis exiguiſſima poſſit exprimi. Narrare jam deſiit; & quid deinde agat, dictu ſanè difficile eſt; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effudiſſet, non digniores multo fuiſſent quæ chartis illinerentur: uſque eò indigniſſimas has eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare, ab impuriſſimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſubjugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſſimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res eſt, non publica

qu

quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitia perſequuntur.* Paſtores illos nequis fortis neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerant; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterant, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditâſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, immo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur.[y] Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus, quos Pluraliſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti meritò egregii nemo non videt: nullus pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit,donec peſſimo eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quàm paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt,quòd inquies ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regia ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitus, tradiderant; ſectas ſcilicet non extirpari; quòd certè à magiſtratibus poſtulare perabſurdum eſt,qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes perniciosiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione extirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio; quas ipſi ſequuntur,famoſas,& eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis & res novas quotidie molientibus nimiùm indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum,quod Angli *ſuis moloſſis*,quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris*

ceſſoris & hæredis regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur ſucceſſio inter differentis regiminis curatores*; Apparat. de primatu. *Minima*, inquis, *regni unius pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit, viris in fœminas. *Iſti ſunt qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter; quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis non moribus ſolùm, ſed ſyntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint*. Immo tu licèt omnium literatorum litura ipſe ſis, & verè macula, Anglorum tamen famam & ſempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quanta omni memoriâ vix audita eſt, non hoſtes tantùm armatos, ſed hoſtiles intus, id eſt ſuperſtitioſas vulgi opiniones eluctati atque ſupergreſſi, Liberatorum cognomen poſthac per omnes gentes in commune ſibi pepererunt: populariter id auſi, quod apud alias nationes heroïcæ tantùm virtutis eſſe exiſtimatur. *Reformati & antiqui Chriſtiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi fuiſſent, tum reſpondebimus, cùm de jure tecum ſuo loco agetur, ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid ſis in noſtra cauſa *Jeſuitis* reſponſurus. Tuas res age transfuga; pudeat te facinorum tuorum, quando eccleſiam tuî pudet, qui primatum Papæ, & epiſcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc epiſcoporum aſſecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominas (ego tamen nominabo, quoniam tu eos *Jeſuitis longè pejores eſſe* aïs, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuiſſe *amovendum eſſe* tyrannum: *quis autem ſit tyrannus ad judicium ſapientum, & doctorum ſe retuliſſe*. *Iſti verò qui? an ſapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illuſtres?* Liceat, quæſo, populo, qui ſervitutis jugum

jugum in cervicibus grave ſentit, tam ſapienti eſſe, tam docto, támque nobili, ut ſciat quid tyranno ſuo faciendum ſit, etiamſi neque exteros, neque grammaticos ſciſcitatum mittat. Tyrannum autem fuiſſe hunc non Angliæ ſolùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis diſertiſſimis declaraverunt, ſed totus ferè utriuſque regni populus aſſenſus eſt; donec epiſcoporum technis & fraudibus in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt, aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe; unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari, & mendicorum bella gerere ſoles; qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem appellas, quòd is te Grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbâſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obſcuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet; qui ſurſum, deorſum, quoquoverſum verſatus & volutatus, nihil niſi gram-

maticus es: immo quaſi Deo neſcio cui votum ipſo Mida ſtultiùs nuncupâſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſolœciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim; quiſquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodo ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed Deo & patriæ, multo ſanè te doctior, multo ſapientior, multo probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAPUT II.

QUod argumentum pro ſe *indubitatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmaſius, *rem ita habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de ... ſentiant*, quod tamen is *de facto* falſiſſimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio diſceptaturus, potero ipſum veriſſimè retorquere. Cùm enim regem definiat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii ... Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus e...* ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum ... teris ponitur, evincam ego contrà, non meis tantù... ſed vel ipſius teſtimoniis & rationibus, nullam gente... aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam o... nem penetrare barbariam neceſſe non eſt, nulla... inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem r... conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet licer... ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec ve... quenquam cujuſcunque gentis tam ſervili ingenio e... titiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannoru... immania quæque flagitia, regum jura eſſe defen...

rit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententia ſemper abhorruere; quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobiliſſimâ, & Batavorum Academiâ celeberrimâ, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſtâ, tam ſervili ingenio atque animo ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla, ab Julia noverca per inceſtum perſuaſus, non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt, aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, támque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es? quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque dejicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſthac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui, contrà atque olim Dionyſius, ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè pereundi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie te ſentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale ſit conſideremus.

mus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit, ſic Occidens*. Non reponam tibi quod Ariſtoteles & Marcus Cicero authores, ſi qui alii, cordatiſſimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis ſcripſit, Gentes Aſiaticas facilè ſervitutem pati, Judæos autem & Syros ſervituti natos fuiſſe: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ poſſe uti, ſolos nempe ſapientes, & magnanimos; pars longè maxima juſtos dominos mavult, ſed tamen juſtos; injuſtos & intolerabiles ferendi, neque Deus unquam univerſo generi humano tam infenſus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni ſpe & consilio derelictus, ut neceſſitatem hanc atque legem omnium duriſſimam in ſe atque in ſuos liberos ultrò ſtatuerit. Profers imprimis *verba regis in Eccleſiaſt. ſapientiâ clari*. Nos itaque ad legem Dei provocamus; de rege poſteriùs videbimus; cujus exinde ſententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipſe Deus, Deut. 17. *Cùm ingreſſus fueris in terram quam Iehova Deus dat tibi, & dices, ſtatuam ſuper me Regem ſicut omnes gentes quæ ſunt circa me*: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teſte hìc ipſo Deo penès populos omnes ac nationes arbitrium ſemper fuiſſe vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis diſertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut ſunt res humanæ, ſuíque populi magis ex uſu Deo viſam eſſe: cùm hanc ipſe formam inſtituerit; monarchiam non niſi ſerò petentibus, ídque ægrè conceſſerit. Sin regem planè vellent, ut oſtenderet Deus id ſe liberum Populo reliquiſſe, ab uno an à pluribus reſpub. adminiſtraretur, modò juſtè; regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ipſi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuerit. Juſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta* etiam ſua manu perſcribere; perſcripta *obſervare*, *ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis*. Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam ſcripſit Joſephus

ſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſua repub. verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus: Antiquitat. lib. 4, Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. ſtatum requiratis; ſatis enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm ſuæ ſapientiæ; prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus veſtris expedit.* Hæc & plura Joſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis author, Joſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffuſa commentatione ſcripſit, cùm in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit, atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit. Τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c: *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam, non reges ſed hoſtes appellandi ſunt; ea facientes, quæ hoſtes nulla pace reconciliandi faciunt; nam qui per ſpeciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hoſtibus pejores ſunt; hos enim facile eſt propulſare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Detecti igitur, quid obſtat quo minùs hoſtium loco habendi ſint? Sic libro ſecundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria ſunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, ſed paret.* Vera ſunt iſta, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, obſervare; verùm ſi ſecùs fecerit, qua lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, ſed nec de infimis quidem magiſtratibus puniendis lex ulla ſcribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex ſcripta ſit, pari certè jure & ratione poſſent impunitatem ſcelerum omnium ſibi vendicare; quam tamen neque eorum quiſquam vendicavit, neque quenquam iis arbitror idcirco eſſe daturum. Hactenus ex ipſa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuiſſe; nec ſe præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus ſunt. Nunc an quid aliud Eccleſiaſtes moneat videamus: Cap. 8. ver. 1, &c:

Mandatum regis obſerva; vel propter juramentum Dei ne perturbatè à facie ejus abito, ne perſiſtito in re mala nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi domi natio, & quis dicat ei, quid facis? Satis conſtat Eccleſiaſtem hoc in loco non ſynedrio magno, non ſenatui ſed privato cuique præcepta dare. Jubet mandata regis obſervare, vel propter juramentum Dei; at qui jurat regi, niſi rex viciſſim in leges divinas atque patrias juratus ſit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam ſuam Jehoſuæ pollicentur, Joſ. 1: *Ut dicto audientes Moſi fuimus, ita erimus tibi, modò ut Deus tecum ſit, quemadmodum fuit cum Moſe.* Conditionem vide expreſſam; alioquin ipſum audi Eccleſiaſten, cap. 9 *Verba ſapientum ſubmiſſa potiùs audienda eſſe, quàm clamorem dominantis inter ſtolidos.* Quid porro monet *Ne perſiſtito in re mala, nam quicquid volet, faciet*; in malos nimirum mala in re perſiſtentes faciet, authoritate legum armatus; nam leniter, aut ſeverè agere, prout volet, poteſt. Nihil hìc tyrannicum ſonat, nihil quod vir bonus extimeſcat. *Ubi verbum regis, ibi dominatio; & quis dicat ei, quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non ſolùm quid feciſti, ſed etiam ſtultè feciſti, 1 Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, lìcèt ìnfrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide!* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: ſunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expreſſa* vel *inſita* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurìmùm damnoſa contentio eſt. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus, quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur, ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis!

quem

quem omnis libera natio (ſi unquam poſthac in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, ea lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterat dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à* Deo *petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcripta regnabant, teſte Virgilio.*

——Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant.——

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quòd vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuelis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritia ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſoluta poteſtate* regnâſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta,

——Magnis agitant ſub legibus ævum.

Non ergo ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cùm plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos aïs, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute reſpondebis tibi, tuáque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt; atque ita Phyſici appellant: Regem habent, ſed innocuum; ductor eſt potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat,*

non necat apes ſubditas. Minimè igitur mirum, ſi ita obſervant. Iſtas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licèt ſint, fucum te eſſe indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κτ̀ νόμον, id eſt, ſecundùm legem fuiſſe affirmat: Pol.3. immo cùm monarchiæ quinque ſpecies enumeret, quatuor ſecundùm legem, & ſuffragante populo fuiſſe ſcribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta poteſtas, volente licèt populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam ſolam id refert, quod tu regum omnium jus eſſe ſcribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob cauſam feciſſe mentionem ejus videtur, quàm ut abſurdam, injuſtam, & maximè tyrannicam eſſe demonſtraret. Samuelem aïs, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* expoſuiſſe. Unde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p.33. Hebraico etiam ſolœciſmo משׁפת vocas) ſuprà indicaverat: C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat, v.* 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat, ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem aït dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio,

ſtio,

ſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Juriſconſulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſſes, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinorum quidem quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm*, *ſed omnes hic* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cùm jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis? An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt?* Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impune quælibet facere, id eſt, regem eſſe*; Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, necquicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam pòtiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores eorum cum rege ipſo finibus expulerant? Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio, *nemo*, inquit, *noſtrûm ignorat conſuetudinem regiam*; *regum ſunt hæc imperia*, *animadverte & dicto pare*: Aliáque hujuſmodi ex poetis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudinem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos aït debere, non *ut delectemur ſolùm*, *ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus*. Vides quàm te malè multaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuiſſima quæque ſic ar-

ripit, ſéque ſuſtinere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſſe alioqui ruiturum vehementiùs impellunt. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum.* Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulterius non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis & malitioſè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum eſſe ait. Cùm autem jus omne de fonte juſtitiæ manare certum ſit, impius ſis neceſſe eſt, qui *regem injuſtum eſſe, iniquum, violentum, raptorem eſſe, & quales eſſe ſolebant* qui peſſimi erant, jus regis eſſe dicas, ídque *prophetam populo inſinuâſſe.* Quod enim jus ſummum aut remiſſum, ſcriptum aut non ſcriptum ad maleficia perpetranda eſſe poteſt? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui iſtiuſmodi jus regium & ſibi & Deo inviſum eſſe profitetur: Pſal. 94; *an conſociaretur tibi ſolium ærumnarum, formantis moleſtiam per ſtatutum?* Noli igitur Deo hanc atrociſſimam injuriam facere, quaſi is regum pravitates & nefaria facinora jus eſſe regium docuerit, qui etiam hoc nomine ſocietatem cum improbis regibus ſe deteſtari docuit, quòd moleſtiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare ſoleant. Noli Prophetam Dei falsò inſimulare; quem tu dum juris regii iſto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; ſed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuiſſe credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuiſſet. Jus datum ſceleri legimus, túque *licentiæ jure conceſſæ reges minùs bonos uti conſueviſſe* aïs. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum, non eſſe à Deo datum probavimus; reſtat, ut ſit à Diabolo; quod infra clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat poſſe, ſi velis;*

&

& authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut teſtimonia tua recitem; tuis enim ipſe teſtibus conficere te ſoles. Audi igitur verba Ciceronis in 4. Philip. *Quæ cauſa juſtior eſt belli gerendi, quàm ſervitutis depulſio? in qua etiamſi non ſit moleſtus dominus, tamen eſt miſerrimum poſſe ſi velit.* poſſe vi ſcilicet; nam de jure ſi loqueretur, repugnantia diceret, & ex juſta belli cauſa injuſtam faceret. Non eſt igitur jus regium quod tu deſcribis, ſed injuria, ſed vis, & violentia regum. Tranſis ab regia licentia ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato eſſe.* Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergo regibus impunè rapere, occidere, ſtuprare? Quid intereſt ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hoſtis populum occidat, diripiat, in ſervitutem agat? eodem certè jure, & hunc & illum humanæ ſocietatis inimicum & peſtem propulſare, atque ulciſci debemus; immo regem eò juſtiùs quòd is tot beneficiis & honoribus noſtris auctus commiſſam ſibi ſub juramento publicam ſalutem prodat. Concedis poſtremò, *leges dari à Moſe ſecundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diverſas ab illo jure quod Samuel propoſuit.* Quod cum aſſertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino ſolutum poſueris, nunc obſtrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Moſis & Samuelis, quod eſt abſurdum. At *ſervi*, inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut ſervos fuiſſe non abnuerim, non jure tamen regio ſervi fuerunt, ſed regum fortaſſe plurimorum uſurpatione & injuſtitia. Illam enim petitionem obſtinatam non jure regio, ſed ſuo merito in pœnam illis ceſſuram propheta præmonuit. At verò ſi regi legibus ſoluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium ſervorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injurioſum in dominum habebat; populus univerſus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læſus, afflictus & ſpoliatus confugiat: à ſervitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus

ſuis

ſuis duriore ſi libuiſſet ſervitute opprimendus traderetur. Quod cùm neque divinæ legi nec rationi conſentaneum ſit, dubium nemini eſſe poteſt, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorſus regum omnium, ſed plurimorum. Deſcendis ad rabbinos; duóſque adducis eâdem, quâ prius, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Joſes jus regium aiebat contineri, Deuteronomii eſſe, non Samuelis manifeſtum eſt. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectiſſimè quidem & contra te dixit R. Judas. Pernicioſum enim eſt id jus nominari atque doceri quod injuſtitia planè eſt, niſi abuſivè forſitan jus nominetur. Quo etiam pertinet verſus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem veſtrum, ſed non exaudiet vos Jehova*; obſtinatos nimirum iſta pœna manebat, qui regem nolente Deo dari ſibi voluerunt. Quanquam iſta verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat proculdubio omnem etiam aliam inire rationem honeſtam ſeſe à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cùm premitur, ſic ad Deum clamat ut cætera omnia quæ officii ſunt ſui negligat, ad otioſas tantùm preces devolutus? Verùm utcunque ſit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus noſtrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipſo dante accepimus; ſed jure gentium uſi, nec jubente Deo nec vetante, noſtris legibus conſtituimus. Quæ cùm ita ſe habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non ſit, regem abjeciſſe; quandoquidem Iſraëlitis crimini eſt datum regem petîſſe. Quod etiam res ipſa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati ſumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, ſervire juſſit; donec Babylone redeuntes ad priſtinum reipub. ſtatum reverſi ſunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc ſiniſtro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis oſtendere, oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec*

judi-

judicari nec judicare; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtra reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſtbabylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuiſſe*, quia dictum eſt v. 17. *vos eritis ei ſervi*; conſuetudine ſcilicet, non jure; aut ſi jure, pœnas petendi regis, quamvis non ſub hoc fortè vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adverſario opus non eſt, adeò ſemper tibi adverſaris. Narras enim pro me, ut primò Ariſtobulus, pòſt Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à ſynedrio juris cuſtode, & interprete acceperint, ſed paulatim ſibi aſſumpſerint, & ſenatu renitente uſurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus ſynedrio *à Gabriele exanimatis* adinventa eſt, júſque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* ſcilicet *non judicari*, ex illa fabula pluſquam anili, utpote rabbinica, conflatum eſſe fateris. Reges autem Hebræorum *judicari poſſe, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obſtrepere non erubeſcis. Quinimmo legimus ipſum Saulem cum filio Jonathane ſortis judiciū atque etiam capitale ſubiiſſe, ſuóque ipſum edicto paruiſſe. Uzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquā unus è populo, ſe ſubmiſit, réxque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regiū legibus ſolutū ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Judæos & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum contagione periclitari? In leproſum ergo regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus ne populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius iniquus,

iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergo ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cùm tamen doceat Bulla aurea Carolum IV. ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratia impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur? Illud autem *ἀνυπεύθυνον*, id eſt, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majeſtatis, maximè proprium eſſe aïs, Ariſtoteles, Polit. 4. c. 10, maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum eſſe affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipub. everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci à Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens, accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio.* At non ſine ratione, inquis; *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli Deo acceptum referunt.* Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges extitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus, refragante etiam Deo, regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David, quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5, 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Solomon, inquis, *ſuper ſolium Domini, & cunctis placuit*, 1 Par. 29. ergo

ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehoiadas regem Joaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum, 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à Deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à Deo; niſi eâ ſolum ratione quâ omnia cùm maxima tum minima à Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Jehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe debuiſti, verſ. 11, 12. *Tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt, Jehova, regnum, divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia, &c:* dicitúrque hoc toties, non ut intumeſcant reges,ſed ut moneantur, quamvis deos ſe eſſe putent, Deum tamen ſupra ſe eſſe cui debent omnia. Unde illa Eſſenorum & Poetarum doctrina, reges *non ſine deo, & ab Jove eſſe* facile intelligitur; nam & minores quoque magiſtratus, nempe judices ab eodem eſſe Deo ſtatuit rex ipſe Solomon, Pro. 8. 15,16. & ab eodem eſſe Jove ſtatuit Homerus Iliad.*α.*

——δικάσπολοι, ὅιτε θέμιςας, judices qui leges
Πρὸς Διὸς εἰρύαται—— ab Jove cuſtodiunt.

Et omnes certè homines à Deo itidem ſumus, Deíque genus. Jus igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à Deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant; & proinde rationem reddere debeant. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet, ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon,ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt.

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιςα, &c.

Glauce, cur nos maximo honore afficimur
In Lycia,omnes autem nos tanquam deos intuentur?

Ipſe

Ipſe ſibi reſpondet; *quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus*, inquit, *ne Lycii nobis ignaviam objiciant:* quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ adminiſtrationis rationem populo reddendam eſſe innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii,

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Regúmque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiúmque frangat.

Si ergo reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem ſe vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æquè teſtatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum ſolio dejici; cùm tamen id utrumque longè ſæpius à populo fieri perſpiciamus, quàm à Deo. Jus itaque populi pariter ac regis, quicquid eſt, à Deo eſt. Populus ubicunque ſine Deo manifeſto regem creavit, poteſt eodem jure ſuo regem rejicere. Tyrannum ſanè tollere quàm conſtituere divinius eſt; pluſque Dei cernitur in populo quoties injuſtum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipſo honore dilectos ſuos decoravit Deus, Pſal. 149. ut Chriſtum regem ſuum laudibus celebrantes, gentium reges, quales ſub Evangelio ſunt omnes tyranni, *vinculis coercerent, inque eos jus ſcriptum exercerent*, qui jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur: ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud Deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæque animalia loco atque numero habendum

dum ſit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an Deum de principibus ſolùm judicare dixerit neſcio. Xiphilinus certè, quem citas, de αὐταρχία, loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται· αὐταρχίαν autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eóque minùs quo ſæpiùs præcedentia lego; nam qui cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententia ſubitò inſititia, qui legerit miretur; præſertim cùm Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate libera; jus autem populi quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibíque reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, paríque jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populíque eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum ea lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique αὐταρχίαν præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe* aïs: at nuſquam viſa: *plena Judæorum*; & tamen addis, *Judæos in pleriſque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe:* immo Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies; multo minus Judæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10, jus regni deſcripſerat, extaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſſis: occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17; *à facie tua judicium meum prodeat:* ergo, inquit Barnachmoni,

nullus

nullus judicat regem niſi Deus. Et tamen ſimilius veri videtur, Davidem hæc ſcripſiſſe cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; *ſi eſt in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 *Sam*. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falſò accuſatus, ad judicium Dei provocat; id ſequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta ſunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forenſe? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque deſtruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum noſtratium argumentum palmarium, *Tibi ſoli peccavi*, Pſ. 51. 6. quaſi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, ſordidatus & ſqualidus in terra jacens, miſericordiam à Deo ſuppliciter petens, quicquam de Jure regio cogitaverit hæc loquutus, cùm ſe vix jure mancipii dignum eſſe arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres ſuos uſque adeò præ ſe contempſit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non ſe poſſe cenſeret? abſit à rege tam ſancto tanta ſuperbia, támque fœda ignoratio vel ſui vel proximi. *Tibi* igitur *ſoli peccavi*, proculdubio intelligendum eſt, tibi præcipuè. Utcunque ſit, profectò verba pſallentis, & ſententiæ affectibus plenæ haudquaquam ſunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non eſt in jus vocatus, nec coram ſynedrio cauſam capitis dixit*. Eſto; quî enim potuit id reſciri, quod adeò ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur, 2 Sam. 12, *Tu hoc clam feciſti*. Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? numquis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat; v. 5, *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſâ mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverit,

tiaverat, v. 13, *non es moriturus.* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm, inſignes repugnantias tuas: qui p. 30 hæc habes: *Iſraëlitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42 Advocatum vellicas quòd Iſraëlitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo*, inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt, ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant?* Illic Hebræos maluiſſe aïs tyrannos quàm judices; hìc judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minùs quàm tyrannum voluiſſe.* De tuo igitur reſpondebit tibi advocatus; juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus eſt. Quod ſequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuiſſe, quòd judices repudiârunt, regem optârunt.* Memineris, cùm hoc ego à te repoſcam. Negas *Deum iratum Iſraëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuiſſe, ſed ut rem ſalutarem & bonam.* Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per ſe, ſed quòd plerunque, ſicut Propheta hic monet, in ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatiſfacio, agnoſce jam tua, ſyngrapham agnoſce tuam, & erubeſce. Apparat. ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quod Deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quod à puro Dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit Deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet? Affirmas p. 29, *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes gentes;*

gentes; ſic Oriens judicavit, ſic Occidens: At p.43, *omnes reges Orientis κτ νόμον & legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere.* Equidem non iraſcor tibi, aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inverſum; nam quanto quis unquam optimus poeta fuit, tanto tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo Advocatum eſſe *demerſum* aïs,te potiùs obcæcavit,jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multo minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tua ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerumque deteriori, ac ſæpiſſime ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias:* agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus: interim

terim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, ne me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proxima periodo ſuprà dixeris, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit.* Creavit autem & tyrannos & dæmonas; eorum itaque rex vel tuâ ipſius ſententiâ. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum eſſe maximum, ſi tyrannorum, quod ipſe ſæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multo plus adjuvas, dum oſtendis, Moſen etiam cum *ſumma poteſtate regem fuiſſe.* Nam fuerit ſanè, vel quivis alius, dummodo is ſit qui res noſtras, quemadmodum Moſes, *ad Deum referre* poſſit, Exod.18.19. Verùm neque Moſi, quanquam is Dei quaſi ſodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad conſulendum Deum*; non ergo ad mandata Moſis accipienda. Tum ſuſcipit Jethro, *eſto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moſes, Deut.4.5, *docui vos ſtatuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei*, Num.12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moſes veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & ſacrilegum te eſſe oportet, qui ſummam hanc poteſtatem à Deo ad hominem injuſſus auſis transferre, quam ipſe Moſes non ſummam, ſed vicariam tantùm & intermediam ſub præſenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Moſen hìc ſumma poteſtate regem fuiſſe dicis; cùm in Apparatu ad Primatum, p.230, *Eum in commune cum LXX ſenioribus populum rexiſſe; & primum populi,*

non

non dominum fuiſſe dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, ídque, ſicut ipſe aïs, cum *poteſtate planè ſumma & regia*, nec tamen dominus, neque ſolus populum regebat, vel te authore, neceſſariò ſequitur, reges, quamvis ſumma poteſtate præditos, jure tamen regio atque ſummo non eſſe dominos, neque ſolos populum regere debere; quanto minùs ad libitum ſuum? Jam verò quâ impudentiâ Dei mandatum ementiris, *de rege ſtatim atque ingreſſi eſſent terram ſanctam ſibi conſtituendo*, Deut. 17. ſupprimis enim veteratoriè quod præcedit, *ſi dixeris, ſtatuam ſuper me regem:* túque memento quid à te jam repoſcam; cùm dixeris p.42, *liberrima tunc poteſtate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus eſſe velis, ipſe videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto ante determinaverit regium regimen inſtituendum tanquam optimum populi illius regendi ſtatum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus ſic egit cum Propheta, ut quaſi nollet.* Videt ſe illaqueatum, videt ſe impeditum; Jam attendite quanta cum malitia adverſus Prophetam, impietate adverſus Deum, expedire ſe quærat: *cogitandum in his eſt*, inquit, *Samuelem eſſe cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios ſuos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ ſuo, innuit non valde ſibi placere, quod populus deſideraret.* Dic uno verbo, improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergo, ſed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nîl Deum revereris. Iſne tibi Samuel videtur, qui ſaluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præpoſuerit, qui populo recta & ſalutaria petenti, tam callido conſilio, támque vafro illuſerit, falſa pro veris docuerit? Iſne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo ſimulatè ageret? Aut ergo jus regium non erat quod Propheta populo expoſuit, aut jus illud, teſte Deo & Propheta, malum, moleſtum, violentum, inutile, ſumptuoſum reipub. erat; aut denique, quod nefas eſt dicere, & Deus & Propheta populo

pulo verba dare voluerunt. Paſſim enim teſtatur Deus valdè ſibi diſplicuiſſe quòd regem petîſſent: ver.7; *Non te, ſed me ſpreverunt ne regnem ſuper ipſos, ſecundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt deos alienos:* planè quaſi ſpecies quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari ſe, & honores propè divinos tribui ſibi poſtulat. Sanè qui ſupra omnes leges terrenum ſibi dominum imponit, propè eſt ut ſibi Deum ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam.10.19, *Vos ſpreviſtis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis & anguſtiis veſtris, cùm dixiſtis ei, Regem præpones nobis:* & cap.12.12, Vos regem petiſtis, *cùm Iehova ſit rex veſter:* & ver. 17, *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Iehova, petendo vobis regem.* Et contemptim Hoſea de rege, c.13.10,11; *Vbi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Iehova,* Jud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Joſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tuî ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13, calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuiſſet. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimilechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cùm is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuit, *reddidit Deus malum Abimilechi. Hæc,* inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem:* immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent,

muſſare,

muſſare deinceps populus non audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidiſſet? Ne judices quidem eorum unquam legiſti lege poſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac debere judicari*, ultro fateris p. 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ ſe tulit. Quid ſi reddidiſſet magiſtratus? annon is idcirco Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentiſſimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more ſuo ſe convertit; nil niſi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cùm eorum quæ promiſit ſe probaturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immo ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuamet ipſe opera demonſtrat. Cúmque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrociſſimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſſimo crudeliter ſublato. *An Solomon*, inquit, *melior rex Carolo I. fuit?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitaverint, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat: Jacobus, Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illuſtrior Jacobus, & ſecundus Solomon ſæpe dictus; quamvis Davidis muſici filius an fuerit, divinandũ lectoribus hiſtoria illa in medio reliquerit. At Carolum conferre cum Solomone, quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & ſævum in omnes pios atque bonos domi-

dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miſerorum civium cædes innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm ſi Parallelis tantopere delectaris, Carolum cùm Solomone conferamus. Solomon à meritiſſimo *fratris* ſupplicio *regnum auſpicatus eſt:* Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conſpecta ſint; iſta enim ſuſpicio in Bucchinghamio conſtitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & ſui patris, non ſolùm in Summo regni concilio omni culpâ exemit, ſed ne omninò res ea Senatûs cognitioni ſubjiceretur, conventum diſſolvit. Solomon *graviſſimis tributis populum preſſit:* at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit; Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt; hic ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexiſſe alios non legitur; hic alios, non ſolùm uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus eccleſiaſticis coëgit, ut invi ſa reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Solomon à populo capitis damnatus.* Nec inde, inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire Populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodo minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

CAPUT III.

CUm ſatis jam diſputatum atque concluſum ſit, reges Moſaïcos ex præſcripto Dei omnibus obſtrictos legibus pariter cum populo fuiſſe, nullas legum exceptiones perſcriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè poſſent*, aut ut *à populo puniri ne poſſent, Deum* proinde *vindictam de his tribunali ſuo reſervâſſe* falſiſſimum eſſe, ſine authore, ſine ratione dictum, videamus an id ſuadeat Evangelium, quod diſſuaſit Lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in ſervitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam ſervitutis cujuſdam magiſtra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à perſona Chriſti, quem quis neſcit non privati ſolùm, ſed etiam ſervi perſonam ideo ſumpſiſſe, ut nos liberi eſſemus. Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum eſt, non de civili: quàm enim aliena ſunt iſta quæ Maria, mater Chriſti, ejus in adventu cecinit, *ſuperbos diſſipavit cogitatione cordis ipſorum, detraxit dynaſtas è thronis, humiles evexit*, ſi adventus ejus tyrannos potiùs in ſolio ſtabilivit, Chriſtianos omnes eorum ſæviſſimo imperio ſubjecit? Ipſe ſub tyrannis naſcendo, ſerviendo, patiendo omnem honeſtam libertatem nobis acquiſivit: ut poſſe ſervitutem, ſi neceſſe eſt, æquo animo pati, ſic poſſe ad libertatem honeſtè aſpirare non abſtulit Chriſtus, ſed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7, non de evangelica ſolùm, ſed de civili libertate ſic ſtatuit: *Servus vocatus es? ne ſit tibi curæ; ſin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti eſtis, ne eſtote ſervi hominum.* Fruſtrà igitur ab exemplo Chriſti ad ſervitutem nos hortaris, qui ſuæ ſervitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit: Et formam quidem ſervi noſtra vice ſuſcepit, animum verò liberatoris nunquam

quam non retinuit: unde jus regium quid ſit, longè aliter docuiſſe oſtendam, atque tu doces; qui non regii, ſed tyrannici juris, ídque in republica novus profeſſor, ſi qua gens tyrannum ſive hæreditarium, ſive adventitium, ſive fortuitum ſortita erit, eam non ſolùm neceſſitate, ſed etiam religione ſervam eſſe ſtatuis. Tuis autem, ut ſoleo, in te utar teſtimoniis. Interrogavit Petrum Chriſtus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exegiſſent, Mat. 17, à quibus acciperent reges terræ tributa ſive cenſum, à filiis ſuis, an ab alienis? reſpondet ei Petrus, ab alienis. Ergo, inquit Chriſtus, *liberi ſunt filii; ſed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam perſolverentur hæc didrachma; alii ſacerdotibus in ſanctuarium, alii Cæſari: ego quidem Herodi perſoluta, interverſo Sanctuarii reditu, cenſeo fuiſſe. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remiſſa narrat Joſephus. Hoc autem tributum per ſe exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Chriſtus loquitur; alioqui, in republica etiam, pauperes capite cenſi fuerunt. Hinc itaque Chriſtus Herodis injuſtitiam arguendi, cujus ſub ditione erat, occaſionem cepit. Qui, cùm cæteri reges terræ (ſiquidem patriæ parentes dici ſe cupiant) non filiis, id eſt, civibus ſuis, ſed alienis, bello nempe ſubactis graviora quidem tributa imperare ſoleant, hic contra non alienos, ſed filios opprimeret. Utcunque ſit, ſive filios hìc, cives regum proprios, ſive filios Dei, id eſt, fideles & in univerſum Chriſtianos intelligi concedas, ut intelligit Auguſtinus, certiſſimum eſt, ſi filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Chriſto, liberos eſſe, vel ut cives, vel ut Chriſtianos: non eſſe ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Teſtatur enim Chriſtus perſolviſſe ſe, non quod deberet, ſed ne illos offendendo qui exigebant, negotium ſibi privatus exhiberet: cùm officium ac munus longiſſimè diverſum in illo vitæ ſuæ curriculo explendum ſibi noſſet. Dum igitur negat Chriſtus jus regium eſſe, graviora vectigalia liberis imponere

certè ſpoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præſertim Chriſtianos, jus eſſe regium multo evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cùm & aliàs diſputâſſe videatur, venire in ſuſpicionem quibuſdam cœpit, non ſe tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Phariſæi interrogatione hujuſmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non reſpicere perſonam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is propoſita ſibi iſtiuſmodi quæſtione iraſceretur, Mat. 22. An te quiſpiam ſi inſidioſè aggredi, ſi loquentem captare vellet, ſi elicere ex te quod fraudi tibi eſſet, de jure regio ſub rege interrogaret? an tu cuipiam de iſtoc te interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perſpicias, non id eum de jure regio ſenſiſſe quod regibus gratum erat. Idem ex reſponſo ejus apertiſſimè colligitur, quo ille percontatores amandare à ſe potiùs quàm docere videtur. Poſcit numiſma cenſûs; *Cujus*, inquit, *imago iſta eſt? Cæſaris. Reddite ergo Cæſari quæ ſunt Cæſaris, quæ Dei ſunt Deo.* Immo quæ populi ſunt populo reddenda eſſe quis neſcit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæſari omnia. Libertas noſtra non Cæſaris, verùm ab ipſo Deo natale nobis donum eſt; eam Cæſari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpiſſimum eſſet, & humana origine indigniſſimum. Si enim os hominis & vultum aſpiciens, interrogaret quiſquam cujus iſta imago eſſet, annon facilè quivis reſponderet Dei eſſe? Cùm igitur Dei ſimus, id eſt verè liberi, ob eámque cauſam ſoli Deo reddendi, profectò Cæſari nos, id eſt, homini, & præſertim injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere, ſine piaculo & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cùm impoſſibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe

illud

illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit, aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; útque ſe principis effigie inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quòd tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licèt imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere voluiſſe, quàm Phariſæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rurſus cùm ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio, ſed vulpino civibus ſuis inſidiari. Atqui *ſub tyranno ſupplicium mortis ſubire ſuſtinuit.* Enimverò quî potuit niſi ſub tyranno? *ſupplicium ſub tyranno paſſus eſt*; ergo ad injuſtiſſima quævis juris regii teſtis & aſſertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Atque Chriſtus quamvis noſtri liberandi, non ſub jugum mittendi cauſa ſervum ſe fecerit, tamen ad hunc modum ſe geſſit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum conceſſit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximā in regno Chriſti, quod mox in terris futurum ſomniabant, dignitatem affectantes, ſic Chriſtus corripuit, ut omnes ſimul Chriſtianos commonefaceret quale jus ma-

giſtratus & imperii civilis apud eos conſtitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas; verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, eſto veſter miniſter; & quicunque volet inter vos primus eſſe, eſto veſter ſervus.* Hæc tu niſi mente captus tecum facere crediviſſes? hiſne te argumentis vincere, ut reges noſtros rerum dominos exiſtimemus? Tales in bello hoſtes nobis contingant, qui in caſtra hoſtium (quanquam & armatos vincere ſat ſcimus) cæci atque inermes, utì tu ſoles, tanquam in ſuos incidant: ita ſemper quod tibi maximè adverſatur, id demens veluti firmiſſimum cauſæ tuæ ſubſidium comparare conſueviſti. Petebant Iſraëlitæ regem, *ut habebant omnes iſtæ gentes:* diſſuaſit Deus multis verbis, quæ Chriſtus hìc ſummatim complexus eſt, *ſcitis principes gentium in eas dominari:* petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Chriſtus, ne peteret omnino Chriſtianus populus more gentium dominaturum, adhibita cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clariùs dici potuit? non erit inter vos iſta regum ſuperba dominatio, tametſi ſpecioſo titulo Euergetæ & benefici vocentur; ſed qui magnus inter vos fieri vult, (quis autem principe major?) *eſto veſter miniſter:* & qui *primus* ſive *princeps* (Luc.22.) *eſto veſter ſervus.* Non erravit itaque Advocatus ille quem inſectaris, ſed authorem habuit Chriſtum, ſi regem Chriſtianum populi miniſtrum eſſe dixit, uti eſt certè omnis bonus magiſtratus. Rex autem inter Chriſtianos aut omnino non erit, aut erit ſervus omnium; ſi planè vult eſſe dominus, eſſe ſimul Chriſtianus non poteſt. Quin & Moſes, legis quodammodo ſervilis inſtitutor, non populo tamen ſuperbè dominabatur, ſed onus ipſe populi ferebat; ferebat in ſinu populum, ut nutricius lactentem: Num.11. nutricius autem ſervus eſt. Plato non dominos, ſed ſervatores & adjutores populi appellandos eſſe magiſtratus docuit; Populum non ſervos, ſed altores magiſtratuum, ut qui alimenta & ſtipendia magiſtratibus etiam regibus præbeant. Eoſdem Ariſtoteles cuſtodes & miniſtros

ſtros legum vocat, Plato & miniſtros & ſervos. Miniſtros Dei Apoſtolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obſtat quò minùs ſint & legum & populi; tàm leges enim quàm magiſtratus propter populum ſunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Moloſſorum opinionem* eſſe clamitas. Moloſſos eſſe Anglos certè non putarem, niſi quòd tu illos,hybrida,latratu tam degeneri oblatras; Lupi, ſi diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſſinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſua regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino viliorem, aſpernatur: quin tu latrantem ipſe domi Lyciſcam habes, quæ tibi lupi domino miſerè dominatur, titulíſque tuis obſtrepit, magnáq; voce refragatur: unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſedomi dominatum ferre tam ſerviliter aſſueviſti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tuî domina, ſis Lupus ipſe,ſis Lycanthropus, moloſſis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxa homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter Dominum; ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges

 quidem

quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum*. Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hic deſcribuntur; de aliis nullum hìc verbum. Vides quàm optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit, v. 16, *ut liberi*; non ergo ut mancipia. Quid ſi verſa vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem malum & exitioſum eſt, non valebit? Atqui rex ille, cui ſubjecti eſſe jubentur, erat Romæ ea tempeſtate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam ſubjecti eſſe debemus. At inquam, & dubium hoc eſt, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui ſubjecti eſſe jubentur, advenæ, diſperſi, privati, non conſules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apoſtolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos: c. 13, *omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto; non eſt enim poteſtas niſi à Deo; quæ autem ſunt poteſtates à Deo ſunt ordinatæ:* Romanis hæc ſcribit, non, ut Petrus, advenis, diſperſis, ſed privatis tamen potiſſimùm & plebeiis; ita etiam ſcribit, ut totam reipub. adminiſtrandæ rationem, originem, finem luculentiſſimè doceat. Quò magis obedientiæ quoque

noſtræ

noſtræ vera ac diſtincta ratio, ab omni ſervitute diſjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc eſt, quiſque homo *ſubjectus eſto.* Quid ſibi Apoſtolus proponat hoc capite ſatis explanavit Chryſoſtomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut oſtendat Chriſtum leges ſuas non ad hoc induxiſſe, ut communem politiam everteret, ſed ut in melius ſtatueret.* Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium ſupra omnem legem & pœnam conſtituendo, crudeliſſimum unius imperium in omnes mortales conſtabiliret. *Utque ſimul doceret ſuperflua & inutilia bella non eſſe ſuſcipienda*; non ergo bella damnat contra tyrannum, hoſtem patriæ inteſtinum, atque adeò periculoſiſſimum ſuſcepta. *Pervulgatus tunc erat hominum ſermo traducens apoſtolos tanquam ſeditioſos, & novatores, quaſi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obſtruit.* Non ergo tyrannorum defenſiones conſcripſerunt Apoſtoli, quod tu facis, ſed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ ſuſpecta omnibus tyrannis defenſione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propoſitum Apoſtolo quid fuerit, ex Chryſoſtomo vidimus; nunc verba ſcrutemur: *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecta eſto*; quæ tamen iſtæ ſint non ſtatuit: non enim jura atque inſtituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quiſque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate ſua longè ſuperiorem ſemper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus ſemper ſanctiſſimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem eſſe dixit; Orpheus in hymnis non mortalium ſolùm, ſed immortalium etiam regem appellat: Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα Οὐράνιον νόμον.—— Reddit rationem: Αὐτὸς γὰρ μοῦνος ζώων οἴηκα κρατύνει; *Lex enim ſola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet poſſe, legem eſſe aït. In epiſtolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum ſunt. Eadem Ariſtotelis ſententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus,

ita leges præeſſe magiſtratibus, ut magiſtratus præſunt populo. Cùm itaque ſapientiſſimorum virorum judicio, prudentiſſimarum civitatum inſtitutis lex ſemper poteſtas ſumma atque ſuprema habita ſit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique poteſtatibus ſupereminentibns veriſſimè ſubjectus erit, qui legibus & magiſtratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo paret. Non ergo ſolùm populo ſubjectionem hanc, ſed regibus etiam præcipit; qui ſupra leges nequaquam ſunt. *Non eſt enim poteſtas niſi à Deo*; id eſt nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquiſſimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; eſt enim lex, ut Cicero in Phil. 12, *nihil aliud niſi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria.* A Deo igitur eſt magiſtratuum inſtitutio, ut eorum adminiſtratione gens humana ſub legibus viveret: hanc autem vel illam adminiſtrationis formam, hos vel illos magiſtratus eligendi optio proculdubio penès liberas hominum nationes ſemper fuit. Hinc Petrus & regem & præſides ἀνθρωπίνην κτίσιν humanam creationem vocat; & Hoſea c. 8, *conſtituunt reges, at non ex me; præficiunt principes, quos non agnoſco.* In iſta enim ſola Hebræorum repub. ubi Deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum iſtiuſmodi accepimus. Nonnunquam aut ipſa regiminis forma, ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt. Luc. 4; *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem; nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur; & Apocalyp. 13, dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Quapropter neceſſe eſt hìc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas cujuſmodi etiam infra deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid ais? inquit, omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis*

principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non eſt princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas. Hæc Chryſoſt. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hìc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxía ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxían. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare poſſis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuiſſe; noſtrâ ſanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicana repub. malè ſentias, in ea tamen Anglos acquieſcere debere, quoniam *nunc eſt*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, neceſſe habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad ſe pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuiſſe reſpondeas. Quò ſceleratior & doctrinæ retractator ipſe tuæ, Romanos poteſtati quæ tunc fuit ſubjectos eſſe vis, Anglos poteſtati quæ nunc eſt, ſubjectos eſſe non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adverſæ ſibi ſunt, quàm tu nequiſſimus nequiſſimo ſemper ferè adverſus es tibi. Quid autem facies miſer? acumine hoc tuo regem adoleſcentem planè perdidiſti; ab ipſa enim tua ſententia extorquebo ut fatearis, hanc poteſtatem in Anglia, quæ nunc eſt, à Deo ordinatam eſſe; atque omnes proinde Anglos intra ejuſdem reipublicæ fines eidem poteſtati ſubjectos eſſe debere. Attendite igitur Critici, & manus abſtinete, Salmaſii nova hæc emendatio eſt, in epiſtola ad Romanos; non quæ ſunt poteſtates, *ſed quæ nunc exiſtunt*, reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc ſcilicet imperanti ſubjectos eſſe omnes oportuiſſe demonſtraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας· ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidiſti. Quam tu epiſtolam ſub Nerone ſcriptam eſſe aïs, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſſimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis

in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eò quòd Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit*. Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, num is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hìc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur: *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit*. Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam*. Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione, nulla reſpublica, nulla ſocietas humana, nulla vita eſſe poteſt. Quæ autem poteſtas, qui magiſtratus contraria his facit, neque illa, neque hic à Deo propriè ordinatus eſt. Unde neque tali vel poteſtati, vel magiſtratui ſubjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obſiſtere prohibemur: non enim poteſtati, non magiſtratui obſiſtemus, qui hìc optimè depingitur, ſed prædoni, ſed tyranno, ſed hoſti; qui ſi magiſtratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet poteſtatem, quòd ad pœnam noſtram ordinari à Deo videri poteſt, etiam diabolus hoc modo magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergo Paulus hìc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eadem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè concluditur. *Propter*

hoc

hoc tributa ſolvitis; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus? Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto, licèt Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hic optimóſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſtè ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus aſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui*: aſtrictus itaque & non aſtrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim ſolet repugnare ſibi, ut ipſa Repugnantia huic homini germana atque gemella eſſe videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in ſervitutem dedit. Fateor ad certum tempus dediſſe, Jer. 27. 7. Anglos in ſervitutem Carolo Stuarto ad ſemihorulam dediſſe oſtende; permiſiſſe non negaverim, dediſſe nunquam audivi. Aut ſi Deus in ſervitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo poteſt, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus poteſt populus tyranno? an is Deo tyrannidem ſuam, nos Deo libertatem noſtram

noſtram acceptam non feremus? Non eſt malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, peſtilentiam, ſeditionem, hoſtem; ecquod nam horum civitas ab ſe non totis viribus amolietur? faciet profectò, ſi poſſit, quamvis ab ipſo Deo immiſſa hæc eſſe ſciat; niſi è cœlo ipſe secùs juſſerit. Cur non tyrannos pariter amovebit, ſi plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum eſſe magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Abſit à civitatibus, abſit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam ſtupidæ, támque peſtiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam univerſam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cùm illi ſupra omnem legem excelſi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam ſtulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, neſcio quem fingis, *poteſtatem illam ſupereminentem de populo velle intelligere*; tametſi affirmare non dubito omnem magiſtratûs authoritatem à populo proficiſci. Hinc Cicero pro Flacco; *Illi noſtri ſapientiſſimi, & ſanctiſſimi majores, quæ ſciſceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetaríque voluerunt.* Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire, niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, Populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Unde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio; *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando.* Egóne ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus

feſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergo Tiberium illum quem tu *tyrannum, plus vice ſimplici*, fuiſſe aïs, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe ampliùs contumeliæ cauſâ nominaret. Audíſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu; *Dixi & nunc, & ſæpe aliàs, patres Conſcripti, bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerunque etiam ſingulis; neque id dixiſſe me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec ſimulata hæc ab eo ſi dixeris, ut erat ſimulandi calidiſſimus, quicquam proficies; quis enim id videri ſe cupit, quod eſſe non debet? Hinc ille mos non Neroni ſolùm, quod ſcribit Tacitus, ſed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, *VI. Conſ. Honorii*:

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies, quantámque rependit
Majeſtas alterna vicem, cùm regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſúque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.——

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificè divulgandis operam potiùs dediſſe, quàm bonis authoribus attentè & ſtudioſè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientiâ ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſſimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſſimorum in republica principum dictis celebratiſſimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodo

tummodo *deliriis* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem, quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogas tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi,& illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſſimos, *An in Democratia ſerviat Populus, cùm ſerviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cùm tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioquin fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, *Cùm reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus?* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1 Tim. 2. 2. at priùs pro populo orandum eſſe docuerat, v. 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli, pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eúmne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cùm hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peſſimi:* hoc etiam falſum eſt; ſcriptam enim ſub Claudio & hanc Epiſtolam fuiſſe certiſſimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cùm mentionem facit Paulus, non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2 Tim. 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate.* Vides non tam regum hìc quàm tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam rationem eſſe habendam. Quis autem populus non ſe ſuóſque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hoſtem nihil intereſt) vitam *ſollicitam, inquietam*, bellicoſam, honeſtam mallet agere, quàm ſub hoſte vel tyranno, non ſolùm æque ſollicitam & inquietam, ſed turpem etiam, ſervilem & inhoneſtam. Audi apud Livium Samnites utrumque ſtatum expertos: rebellâſſe ſe, quòd pax ſervientibus gravior, quàm bellum liberis eſſet. Immo teipſum audi; te enim ipſum ſæpenumero jam teſtem adhibeo; non quo tanti ſis, ſed ut perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & diſcors tibi, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in repub. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſerſiones oriri ſolitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more*

impe-

imperare conſueto certam miſeriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitatæ jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis cauſâ monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpe redire expetit. Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ, p. 412; contra Petavium Loiolitam, cùm ipſe magis Loiolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus, & omni diligentia inveſtigâſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod Scriptura non exhibuit, eorum anthoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum Scriptura pugnat evidentiſſimè. Cùm enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificâſſet Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipub. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè conſiſtit. Citas deinde Juſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò*, inquis, *nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum,*

tum,

tum, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultro enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſſimillimus; illi enim pro Chriſtianis, ad profanos reges, defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis multo clariùs & explanatiùs dicta jam ſunt. Tertullianus autem longiſſimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum: quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſſimulâſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere, non oportere Imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat, hoc enim Dei eſt cognomen: dicam planè imperatorem dominum, ſed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: cæterùm* liber *ſum illi, Dominus meus Deus unus eſt, &c.* & ibidem, *qui pater patriæ eſt, quomodo Dominus eſt?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem ſanè præſtabat miſſum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum inſidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo eſt interfectus. Quod ſi Senatus Populúſque Romanus hoſtem judicatum, ut Neronem antea judicabant, & ad ſupplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe cenſes? immo ſi appellâſſet, dignus ipſe ſupplicio fuiſſet; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni reſponſum idem quadrabit quod Irenæo. Athanaſius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium eſſe dicit. Quis hoc dixit Athanaſio? verbum enim Dei nullum hìc audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de ſe falſum hoc eſſe fatentibus, quàm Athanaſio. Adfers deinde Ambroſium ex proconſule & catechumeno epiſcopum, verba illa Davidis, *tibi ſoli peccavi,*

cavi, imperitè, ne dicam aſſentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori ſubjectos eſſe, ut imperatorem ipſe ſubjiceret ſibi. Quàm enim ſuperbè, & faſtu pluſquam pontificio Theodoſium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Theſſalonicenſis reum ipſe judicaverit, ingreſſu eccleſiæ prohibuerit, quàm ſe deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ oſtenderit, omnibus notum eſt. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere ſalutatorio juſſit; ſacris tandem reſtitutum, & poſtquam obtuliſſet, altari adſtantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator, interiora loca tantùm ſacerdotibus ſunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctórne hic Evangelii, an Judaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè eccleſiaſticorum artes ſunt) imperatorem cæteris dominum impoſuit, ut imperatoris ipſe dominus eſſet. His itaque verbis Theodoſium tanquam ſibi ſubjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conſervorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & aſſentatio epiſcoporum obſcuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambroſii imperitiæ tuam ſubjungis ignorantiam aut hæreſin, qui diſertè negas *ſub veteri fœdere remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti locum tunc habuiſſe, cùm David Deo confitebatur ei ſoli ſe peccaviſſe*; p. 68. Orthodoxi, non niſi per ſanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remiſſa fuiſſe credunt; te novum hæreticum cujuſnam diſcipulus ſis neſcio; certè ſummi Theologi diſcipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cùm dixit, potuiſſe quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamâſſe, *tibi ſoli peccavi.* Auguſtinum deinde oſtentas, Clericos Hipponenſes neſcio quos producis; nam Auguſtini quæ ſunt abs te allata nobis non obſunt. Quidni enim fateamur cum propheta Danièle, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus ſolus Carolo dedit, idem Carolo abſtulit, optimatibus & Populo dedit.

dedit. Si ea de cauſa præſtandam Carolo obedientiam fuiſſe dicis, eandem nunc magiſtratibus noſtris præſtandam eſſe dicas neceſſe eſt. Nam Deum & noſtris etiam magiſtratibus eandem dediſſe poteſtatem quam dat malis regibus *ad caſtiganda populi peccata* ipſe concedis; noſtros itaque à Deo pariter conſtitutos removere à magiſtratu nemo vel tuo judicio niſi Deus poteſt. Atque ita, uti ſoles, tuum tibi ipſe mucronem in temet vertis, tuus tibi ipſe ſicarius es; neque injuriâ, cùm eò improbitatis & impudentiæ proceſſeris, eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violandos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam eſſe nominatum aïs, & meritò; præſidem enim Judææ, virum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quòd locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum non deſcendes; ut doctorum ſententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc haberes tuæ ſententiæ fautores, poſt unam ſtatim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hiſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonenſem, Ottonem Friſingenſem etiam in mediam barbariam deſcendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi modò ſciviſſes, non huc eorum obſcurùm teſtimonum per mendacium adduxiſſes. Vultis ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet, cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit? dicam: quot ſunt Eccleſiæ reformatæ præſtantiſſimi doctores, tot videt acerrimos ſibi adverſarios fore. Faciat modò periculum, ſentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum reſpub. florentiſſima, libertatis olim domicilium, iſti denique

literarum

literarum humaniorum fontes atque rivi, ſervilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cùm Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare poſſis, omnium præſidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubeſcis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictiſſimum, nullius apud orthodoxos authoritatis eſſe non ignoras. Sorbonæ igitur abſorbendum tam ſceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium noſtrum eſſe nolumus; qui *populum univerſum regi ignaviſſimo parem eſſe* negat. Fruſtra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi ſibi ſumunt, in ſe ſuſcipiunt. Papa quidem cùm epiſcopis ſuis, dum tenuis, & nullarum virium erat, tuæ hujus fœdiſſimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnámque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipſe maximus evaſit. Quos tamen omnes ſibi firmiſſimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu ſuperſtitione oppreſſos tenuerat, ſuaderet, non poſſe regibus quamlibet peſſimis, niſi ſe fidelitatis ſacramentum ſolvente, imperium abrogari. Verùm tu ſcriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notiſſima ipſorum ſententia eſt, eam à Papa introductam eſſe cauſatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod niſi aſtutè faceres, appareret te neque Papanum eſſe neque reformatum, ſed neſcio quem ſemibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immaniſſimum tanquam Meſſiam cœlo demiſſum colas atque adores. *Demonſtrâſſe te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor ſæculorum, quæ ſola evangelica & Chriſtiana cenſeri debet.* Periit huic homini pudor; quàm multa ſunt ab illis dicta atque ſcripta, quæ Chriſtus & Apoſtoli neque docuerint neque approbarint? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus diſſentiant? Quid autem ex patribus demonſtraviſti? *reges etiam malos à Deo conſtitui.* Fac eſſe conſtitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à

Deo

Deo conſtituuntur: *eos proinde Deum ſolum habere judicem, ſupra leges eſſe, nulla lege ſcripta, non ſcripta, naturali, neque divina poſſe reos fieri à ſubditis, neque apud ſubditos ſuos.* Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiſcriminatim jubet. Neque tu legem ullam ſcriptam, non ſcriptam, naturalem aut divinam protuliſti quæ vetaret. Cur ergo non in reges quoque animadvertendum? *quia ſunt etiam mali à Deo conſtituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem eſſe dicam? nequiſſimus ſis oportet qui doctrinam pernicioſiſſimam in vulgus diſſeminare audeas, ſtupidiſſimus qui ratione tam ſtolida maximè nitaris. Dixit Deus Iſaiæ 54, *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector ſupra leges eſt; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique conſequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo eſt conſtitutus, & eccleſiæ in pœnam datus, quod ſupra ex ſcriptis etiam tuis oſtendimus; tamen *quia in faſtigium poteſtatis non ferendum tyrannidi non abſimilis primatum ſuum evexit, cùm eum, tum epiſcopos meliori jure tollendos eſſe* affirmas *quàm fuere conſtituti:* Wal.Meſ. p.412. Papam & epiſcopos quamvis ab irato Deo conſtitutos ex eccleſia tollendos eſſe aïs, quia ſunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos eſſe negas quia ſunt ab irato Deo conſtituti. Ineptè prorſus & abſurdè: cùm enim Papa ipſam conſcientiam, quæ ſola regnum ejus eſt, invito quoquam lædere non poſſit, eum qui revera tyrannus eſſe non poteſt, quaſi tyrannum graviſſimum tollendum eſſe clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates noſtras omnes in poteſtate ſua habet, & ſine quo papa in eccleſia tyrannus eſſe nequit, eum in repub. omnino ferendum eſſe contendis. Hæc tua ſibi invicem collata tam imperitum te támque puerilem ſive falſi ſive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inſcitia, temeritas, incogitantia neminem poſthac latere queat. At ratio ſubeſt altera, *rerum vices inverſæ viderentur*, quippe in melius; actum enim eſſet de rebus humanis, ſi, quæ res peſſimo loco

loco ſunt, in eodem ſemper ſtarent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus, æquiſſima lege tranſiret; cùm tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit; alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* aïs, *quâ creditur unum hominem in loco Chriſti ſedere: duæ hæ notæ Antichriſtum ſignant, infallibilitas in ſpiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut ſi hoc ſunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa ſpiritualibus? An verò Deus res civiles prorſus non curat? ſi non curat, certè nos curare non prohibet; ſi curat, eandem in republica reformationem atque in eccleſia vult fieri, præſertim ſi infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini eaſdem malorum omnium utrinque cauſas eſſe exploratum ſit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut ſæviſſimum quemlibet tyrannum reſpublica ferret, eccleſia non ferret; immo contrarium potiùs præcepit: & eccleſia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & diſciplinam evangelicam reliquit; reipublicæ & magiſtratibus ſimul omnibus non patientiam, ſed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perverſum & præpoſterum ingenium aut mirari ſubit aut ridere; qui in eccleſia, Helvidius eſt & Thraſeas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & ſatelles. Cujus ſententia ſi locum habeat, non nos ſolùm rebellavimus, qui regem, ſed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Jam diu autem eſt quòd ſuis ipſe telis conciſus jacet. Sic enim homo eſt, modò manus ad-

adverſarii ne deſit, ipſe in ſe tela abundè ſuppeditat: nec quiſquam ad refutandum ſe, aut irridendum commodiores anſas miniſtrat. Deſeſſus etiam cædendo citiùs quis abſcedat, quàm hic terga præbendo.

CAPUT IV.

MAgnam à regibus iniiſſe te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruiſſe defenſione hac regia te fortè putas, Salmaſi, cùm illi, ſi bona ſua, rémque ſuam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æſtimare, neminem te pejùs odiſſe, neminem à ſe longiùs propellere atque arcere debeant. Dum enim regiam poteſtatem ſupra leges in immenſum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos ſervitutis ſuæ nec opinatæ; eóque vehementiùs impellis ut veternum illum, quo ſe eſſe liberos inaniter ſomniabant, repentè excutiant; moniti abs te quod non putabant, ſervos ſe eſſe regum. Eóque minùs tolerandum ſibi eſſe regium imperium exiſtimabunt, quò magis tu iis perſuaſum reddideris tam infinitam poteſtatem non ſuâ patientiâ creviſſe, ſed ab initio talem atque tantam ipſo jure regio natam fuiſſe. Ita te tuámque hanc defenſionem, ſive populo perſuaſeris, ſive non perſuaſeris, omnibus poſthac regibus funeſtam, exitialem, & execrabilem fore neceſſe erit. Si enim populo perſuaſeris, jus regium omnipotens eſſe, regnum amplius non feret; ſi non perſuaſeris, non feret reges, dominationem tam injuſtam pro jure uſurpantes. Me ſi audiant, quibus integrum hoc eſt, ſéque circumſcribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmiſſimum, pacatiſſimum ac diuturnum ſibi conſervabunt. Conſilium hoc ſibi, ſuiſque regnis adeò ſalutiferum ſi propter authorem contempſerint,

tempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſſimi: Lycurgus enim Spartanorum rex, antiqua regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos, regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibíque pariter ſuíſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſſimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnavit, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eóque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multóque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe, exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantùm innuunt, id exempla evidentiùs docent. Ab Judæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altiùs petitum ab eo tempore faciemus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Jerichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, facta enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per in-

ſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus. *Clamârunt filii Iſraëlis ad Jehovam*; clamavimus & nos: excitavit iis Jehova ſervatorem, excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat: Noſter ex rege hoſtis; non ergo rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clariſſimè docet: *Si conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus nécne, quandoquidem uterque hoſtis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis, Jud. 15. *An neſciebas Pheliſthæos dominium habere in nos?* ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive Dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergo ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cùm tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit: noluit inimicum dolo occidere, nolet ergo Magiſtratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergo Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergo religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem

onem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longa hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44, unctos Domini agnoſco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum Domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal 105, ne attingerent unctos ſuos, id eſt, populum ſuum. Unctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergo fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Unctum Domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergo ſummum ſacerdotem, ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa Domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto: non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi authoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat? Utinam diceres; quinimmo dicis; cùm tamen ſuprà dixeris, cap. 2. pag. 32, *Tyrannum non fuiſſe, ſed bonum & electum.* Ecquid cauſæ eſt nunc cur in foro quadruplator aut falſarius quiſpiam ſtigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliore profectò fide ſycophantari ſoleant illi, quàm tu ſcribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, ſi id ex uſu eſt tuo, bonus erat rex; ſin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, ſed tyrannus erit; quod certè mirum non eſt; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem ſocerum,

rum multis de cauſis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, ſui tamen tuendi cauſâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel inſidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præſidio tenuiſſet, niſi oppidanos erga ſe malè animatos cognoviſſet. Quid ſi Saul, urbe obſeſſa, ſcalis muro admotis, primus aſcendere voluiſſet, an cenſes Davidem arma protinus abjecturum, ſuos omnes uncto hoſti proditurum fuiſſe? non exiſtimo. Quidni enim feciſſet quod nos fecimus, qui rationum ſuarum neceſſitate coactus, Philiſtæis patriæ hoſtibus operam prolixè ſuam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in noſtrum tyrannum credo nunquam feciſſemus. Pudet me, & jam diu pertæſum eſt mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum eſſe dogma fingis; *ſéque regi ſuo parcere non debuiſſe, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum eſſet, hominum mendaciſſime? Verùm ignoſcimus: deerat nempe huic capiti præſtantiſſimum illud & tritiſſimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *moloſſis ſuis ferociores.* Non tam Angli ſuis moloſſis ferociores ſunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuiſti, cramben duris ilibus identidem redire ſuſtines. *David* denique *Amalechitam* interfici juſſit, Saulis, ut ſimulavit ipſe, interfectorem; nulla hic neque facti neque perſonarum ſimilitudo. Quòd niſi David ad Philiſtæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuiſſe viſus, eò diligentiùs omnem à ſe ſuſpicionem maturandæ regi necis amovere ſtuduit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere ſe confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum ſimiliter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiſcenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes unctum Domini,

ſed

ſed *Chriſtum Domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cæcus ſit oportet. Mortuo Solomone, populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſſidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus concilict ſibi, ſuadent, penès quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſrael regem *non auſcultâſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus teſtatur: *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſrael; jam ipſe videris de domo tua David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maxima celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraelis, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem; id Deus non ſolùm penès populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideo rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo; ergo populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam,

inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hîc ipſo; ergo & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quámque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, támque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergo non defecerint Iſraelitæ à Solomone? quis præter te tam ſtulta interrogaret, cùm defeciſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cùm potuerit. At *factum Jerobeami ſemper improbatum fuit, & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.* Apoſtaſiam ejus non à Roboamo, ſed à vero cultu Dei reprehenſam ſæpiùs lego; & ſucceſſores quidem ejus ſæpe reprobos, rebelles nuſquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non poteſt.* Quid quæſo tum fiet juri regio? Sic tuus ipſe perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An neſcis nunc te tibi reſpondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt iſti reges, prophetæ tamen populum ab eorum ſubjectione non abducebant.* Cur ergo, ſceleſte, & pſeudopropheta, populum Anglicanum à ſuis magiſtratibus, tuo ſint licèt judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, ſe ad id ſcelus, quod tam nefariè ſuſcepit, neſcio qua voce cœlitùs miſſa impulſos fuiſſe.* Anglos hoc unquam allegâſſe, de innumeris mendaciis & figmentis tuis eſt unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* urbs validiſſima ab Joramo rege defecit, quia is dereliquerat Deum; defecit ergo rex, non urbs illa, neque defectione iſta notatur; ſed ſi

adjectam

adjectam rationem ſpectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujuſmodi defectiones.* Cur ergo tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiſcum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipſe nulla præter meras negationes, quarum nulla vis eſt ad probandum, afferre poſſis; nos quæ certa & ſolida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo diſputantem non explodat? Provocâſti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiverſaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta juſſus occidit, etiam Achaziam ſuum regem legitimum occidendum curavit. Si noluiſſet Deus tyrannum interimi à cive, ſi impium hoc, ſi mali exempli fuiſſet, cur juſſit fieri? ſi juſſit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus juſſit, idcirco bonum erat & licitum, ſed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus juſſit. Jam ſeptem annos regnantem Athaliam Jehoiada ſacerdos regno pellere & trucidare non eſt veritus. *At regnum*, inquis, *non ſibi debitum ſumpſerat.* Annon Tiberius multo poſtea *imperium ad ſe nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Chriſti obediendum eſſe ſuprà affirmabas: ridiculum planè eſſet, ſi poteſtatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, peſſimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit, utpote fœmina; *conſtitues autem ſuper te regem*, non reginam. Hoc ſi ſic abibit, conſtitues, inquam, ſuper te regem, non tyrannum: diſcrepat enim longius rex à tyranno quàm mas à fœmina. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, ſed principes & populus, quod veriſimilius eſt, morte affecerunt: nam fugientem Hieroſolymis, & adjutum à nemine, Lachiſum uſque perſecuti ſunt. Hoc conſilium iniiſſe dicuntur *ex quo is Deum* deſeruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæſtionem habitam fuiſſe legimus. Multùm rurſus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Judaïcum ſupra ſynedrium conſtituas; ipſa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is eſt rex qui*

poſſit contra vos quicquam. Sic principes alloquitur; faſſus ſe planè ſuo ſenatu inferiorem. *Fortaſſe*, inquis, *nihil negare illis auſus metu ſeditionis.* At tuum illud *fortaſſe* quanti quæſo eſt, cujus aſſeveratio firmiſſima non eſt pili? quid enim te levius, quid inconſtantius, quid inſtabilius? quoties te varium & verſicolorem, quoties tibimet diſcordem, diſſidentem à temetipſo, & diſcrepantem offendimus? Rurſus comparationes inſtituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quaſi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii ſimul & homicidii reum; nihil tale in Carolo. Solomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum etiam regum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappa hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, ſuperſtitioſum & Chriſtianæ doctrinæ vix initiatum cum rege & propheta religioſiſſimo, ſtolidum cum ſapientiſſimo, imbellem cum fortiſſimo, iniquiſſimum cum juſtiſſimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne cætera dicam, attrectare in propatulo conſueverat? Te porro moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodo confirmant. Cùm itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaïcam reipub. formam reverterunt.

verterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejúſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſéque armis in libertatem vindicârunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus diadema ſibi primus impoſuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus eſt; neque mirum, annum tantummodo regnantem. Ipſe etiam morbo graviſſimo correptus, & ſuorum facinorum pœnitentiâ ductus, mortem ſibi optare non deſtitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* aïs *neminem inſurrexiſſe*, tyrannus cùm eſſet. O te ſecurè mendacem ſi periiſſet Joſephus, reſtaret tantum *Joſippus* tuus, ex quo Phariſæorum quædam nullius uſus apophthegmata depromis. Res itaque ſic ſe habet: Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè adminiſtraret, quamvis magnâ Piſidarum & Cilicum manu conductitiâ ſe tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipſum etiam ſacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrſis palmeis & citreis penè obruerit; exinde per ſexennium gentis ferè totius gravi bello petitus eſt; in quo Judæorum multa millia cùm occidiſſet, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à ſe fieri, reſponderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo ſe veniam daturos. Hanc hiſtoriam tibi incommodiſſimam, quoquo modo avertere ut poſſes, fraudi tuæ turpiſſimæ phariſaïcas quaſdam ſententiolas obtendiſti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermiſiſſe, aut rem, ſicuti geſta erat, fideliter narrâſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm cauſæ confideres. Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in crucem tolli juſſit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris una voce teſtati ſunt; ſe regem morte affecturos fuiſſe,

ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſſit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, (extraneorum enim exercitum ducebat;) partim gratiâ; nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penès illam, imperium ipſum penès illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Preſbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, ea mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtria potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renuntiant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompeius Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Judæi, miſſis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accuſârunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogârunt, Cæſarem orant ut Populum Judaïcum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar precibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcham duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam acceſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Jam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnâſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Jam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpiùs arma ſumpſiſſe non negas; cauſas more tuo ſtultiſſimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub

Ale-

Alexandro ſcilicet, Herode, ejúſque filiis. At C. Cæſari & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipſorum audire verba? πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δύνασθαι. Quod ipſi fatentur imbecillitatis eſſe ſuæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorſus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oſcitatione feceras, pro regibus orandum eſſe. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad ſpes eſt; pro latronibus etiam & pro hoſtibus; non ut agros depopulentur, aut nos occiſione occidant, ſed ut reſipiſcant. Oramus pro utriſque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nîl moror; ſacerdos autem ille qui orabat, uti aïs, ut *Commodus patri ſuccederet*, meo quidem judicio non orabat, ſed Romano imperio peſſima imprecatus eſt. *Fidem*, aïs, *fregiſſe nos*, *de authoritate & majeſtate regis conſervanda ſolenni conventione non ſemel interpoſitam.* Expecto te fuſiùs iſta de re infrà, illìc te rurſus conveniam. Redis ad Patrum commentationes, de quibus hoc ſummatim accipe: Quicquid illi dixerint, neque ex libris ſacris, aut ratione aliqua ſatis idonea confirmaverint, perinde mihi eſſe, ac ſi quis alius è vulgo dixiſſet. Primum adfers Tertullianum, ſcriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut ſi tecum ſentiret, pro nihilo tamen hoc eſſet. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc ſtatim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconſultis, de poteſtate magiſtratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum eſſe volumus: loquuntur iſti de ſeditionibus temere conflatis, & multitudinis inſania, non de magiſtratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambroſius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc ſunt munimenta Sacerdotis, & quis eſt qui poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur? non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laicis?* Vides jam planè de quibus hic

lo-

loquatur; de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſentioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus poſtmodùm futuræ facem prætulerit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe; deinde quoties poterant moviſſe; poſtremò etiamſi, cùm poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos, quorum ex vita & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerúmque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi fortè ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeii & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facilè continuiſſet? Quod magni ſæpe duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſſum tentârunt, iſti è plebecula ferè homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cùm annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plùs minùs viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eóque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurârunt: ídne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quòd ſanguinem pro infidelibus non profuderunt? Conſtat igitur Chriſtianos ab imperatorum imperio liberare ſe non potuiſſe: cum aliis conjurare non Chriſtianis nequaquam expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis poſtea intuliſſe Chriſtianos, aut armis ſe defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria

ſæpe

ſæpe ultos eſſe nunc oſtendam. Primus omnium Conſtantinus jam Chriſtianus conſortem imperii Licinium Orientalibus Chriſtianis gravem bello ſuſtulit; quo facto illud ſimul declaravit, poſſe à magiſtratu in magiſtratum animadverti; cùm is Licinium pari jure ſecum regnantem ſubditorum ejus cauſâ ſupplicio affecerit, nec Deo ſoli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Conſtantinum, ſi Conſtantinus populum ſibi attributum iis modis oppreſſiſſet, eodem ſupplicio affeciſſe. Poſtquam igitur à Deo ad homines redacta res eſt, quod Licinio Conſtantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Conſtantinum enim milites, Senatum jura conſtituerunt regibus parem, immo ſuperiorem. Conſtantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis reſtiterunt; miſſum cum militibus Hermogenem, ad pellendum eccleſiâ Paulum orthodoxum epiſcopum, facto impetu repulerunt, & incenſis ædibus, quò ſe receperat, ſemiuſtum & laniatum interfecerunt. Conſtans fratri Conſtantio bellum minatur, ni Paulo & Athanaſio epiſcopis ſedes ſuas reſtituat; vidéſne ut iſtos ſanctiſſimos patres, de epiſcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem ſuum concitare non puduerit? Haud multò pòſt Chriſtiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Conſtantem Conſtantini filium diſſolutè & ſuperbè regnantem interfecerunt, tranſlato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apoſtatam, ſed pium & ſtrenuum, invito Conſtantio imperatore ſuo imperatorem ſalutârunt, annon ex illis Chriſtianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Conſtantius cum ſuis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamârunt omnes, feciſſe ſe ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Conſtantio indixerunt, & quantum in ſe erat, imperio ac vita ſpoliârunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Chriſtiani? orârunt credo pro Juliano jam Apoſtata, quem palàm adire, & conviciis proſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant.

Cujus

Cujus morte audita ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſciptor eccleſiaſticus non negat; immo, ſiquis ita feciſſet, laudat: οὐ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitâſſe; non Græcos ſolùm, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temere quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis cauſâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui ea tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populo ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quàm docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, uſque ad Auguſtini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter expoſui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non commemoro: quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres Chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutariter poſſimus, quod ſupereſt, nunc docebo. Jam diu ante Conſtantinum populus Chriſtianus multum de primæva illa

ſancti-

ſanctimonia & ſinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in eccleſiam immigravit; hinc invidentia, odium, diſcordia paſſim redundabat; tandem haud mitius inter ſe chariſſimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diſſidebant; nullus pudor, nulla officii ratio reſtabat; milites, & copiarum præfecti quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen Chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam eſſe aïs. Jam ergo de eccleſiaſticis pauca accipe: Paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, Patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare ſacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damaſi & Urſicini; qui cum Ambroſio floruerunt,potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo penè à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Uſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnârint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſſimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed vel optimos reges ſua manu trucidaverint, totos Chriſtianorum

exer-

exercitus, multos cum iis epiſcopos, qui contra ſuos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut ſuadentes aut oſtentantes; adfero ego partim eoſdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis ſe contra imperatorem defendentes, alios præſidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, epiſcopatûs competitores, civilibus præliis inter ſe dimicantes; ſcilicet de epiſcopatu Chriſtianos cum Chriſtianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujuſmodi patrum? Auguſtinum inducis *de poteſtate domini in ſervos, & regis in ſubditos* idem pronuntiantem; reſpondeo, ſi ita pronuntiavit Auguſtinus ea dixiſſe quæ neque Chriſtus, neque ejus Apoſtoli unquam dixerunt; cùm eorum tamen ſola authoritate rem alioqui apertiſſimè falſam commendare videatur: deinde ut ita pronuntiet, noſtræ tamen cauſæ non nocere: cùm enim de poteſtate domini in ſervos ita dixerit, lib. 19. cap. 14 de Civitate Dei; *In domo juſti viventis ex fide, etiam qui imperant, ſerviunt iis quibus videntur imperare*; ſi dixit idem *de poteſtate regis in ſubditos*, ut tu aïs, nec ſibi contradixit, pronuntiavit etiam reges, præſertim bonos, quibus imperare videntur, revera ſervire: interim de poteſtate mali regis in ſubditos & latronis in obvios quoſque idem certè pronuntiavit, lib. 4. cap. 4 de Civit. Dei *Remota juſtitia, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia quia & ipſa latrocinia quid ſunt, niſi parva regna.* Vides quò deduxeris ex Auguſtino tuum iſtud jus magnificum, jus regium quidlibet audendi; non ut pictorum aut poetarum, ſed ut latronum æqualis atque eadem poteſtas ſit. Quæ ſuperſunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera eſſe mendacia, aut oſcitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis reſponſa jam ſunt, per ſe quiſque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim uſque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam pro-

lixè adſtruis, *regibus ſive juſtis ſive tyrannis ſubjectum fuiſſe omnem Chriſtianum, donec poteſtas papæ regali major agnoſci cœpta eſt, & ſubjectos ſacramento fidelitatis liberavit*, id eſſe falſiſſimum plurimis exemplis *& uſque ad Auguſtinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonſtravimus. Sed neque illud quod poſtremò dicis, *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis abſolviſſe*, multo verius eſſe videtur. Negat Franciſcus Hotomanus, & Gallus, & juriſconſultus, & vir doctiſſimus in Francogallia ſua, *cap.*13, abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; ſed in magno gentis concilio pro ſua priſtina authoritate tranſactum fuiſſe id omne negotium, ex annalibus Francorum vetuſtiſſimis probat. Solvi deinde illo ſacramento Gallos omnino opus fuiſſe, negant ipſa Gallorum monumenta, negat ipſe papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teſte non ſolùm Hotomano, ſed Girardo hiſtoriarum illius gentis notiſſimo ſcriptore, veteres Francos ut eligendi, ſic abdicandi, ſi videretur, ſuos reges jus ſibi omne antiquitus reſervâſſe; neque aliud ſacramentum regibus, quos creabant, dicere conſueviſſe, quàm ſe illis hoc pacto fidem & officium præſtituros, ſi viciſſim illi quod eodem tempore jurati etiam ſpondent, præſtiterint. Si ergo Reges rempublicam ſibi commiſſam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nîl opus eſt Papa, ipſi ſuâ perfidiâ populum ſacramento ſolverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem ſibi aïs arrogâſſe, eam in epiſtola illa ad Francos abs te citata ipſe ſibi derogavit, populo attribuit. Nam *ſi princeps populo, cujus beneficio regnum poſſidet, obnoxius eſt, ſi plebs regem conſtituit, & deſtituere poteſt*, quæ ipſius verba ſunt Papæ, veriſimile non eſt voluiſſe Francos de antiquo jure ſuo, ullo poſtmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita ſeſe obſtrinxiſſe, quin ſemper ſibi liceret quod majoribus ſuis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præſtare fidem tyrannis, quam bonis regibus dare ſeſe arbitrati ſunt. Tali obſtrictum juramento populum, vel

tyrannus

tyrannus ex rege factus, vel ignaviâ corruptus, ſuo ipſe perjurio ſolvit, ſolvit ipſa juſtitia, ſolvit naturæ lex ipſa: unde pontifex quod ſolveret, etiam ipſius pontificis judicio nihil prorſus erat.

CAPUT V.

QUanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſempérque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeóque, ſi ſatis oſtendi quid divina lege ſit de regibus ſtatutum, quid à populo Dei factum & Judaico & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eadémque opera quid legi naturali maximè conſentaneum ſit, tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin Dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, déque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſſimi cùm Græci, tum Latini copioſè pertractârunt; ipſe & brevitati, quantum licet, ſtudeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, quàm tute te redarguas, têque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *naturæ eſt ratio omnium hominum mentibus inſita, bonum reſpiciens univerſorum populorum, quatenus homines inter ſe ſocietate gaudent. Bonum illud commune non poteſt procurare, niſi etiam, ut ſunt quos regi neceſſe eſt, diſponat quoque qui regere debeant.* Ne ſcilicet ut quiſque fortior eſt, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua ſalus ac defenſio unum in locum congregaverat, vis atque injuria diſtrahat,

& ad vitam agreſtem redire cogat. Eſtne hoc quod volebas, etſi verboſiùs? *Ex ipſorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* aïs *oportuiſſe quoſdam ſapientia aut fortitudine cæteris præſtantes, qui vel vi vel perſuadendo malè morigeros in officio continerent, ſæpe unum id præſtare potuiſſe, cujus excellens ſit Virtus & Prudentia; interdum plures, qui mutuis conſiliis id faciant. Cæterùm cùm unus omnia providere & adminiſtrare non poſſit, neceſſe eſt ut conſilia cum pluribus participet, & in ſocietatem regiminis alios admittat. Ita ſive ad unum revocetur imperium, ſive ad univerſum redeat populum, quia nec omnes ſimul rempub. gubernare poſſunt, nec unus omnia, ideo revera penès plures ſemper regimen conſiſtit.* Et infra. *Ipſa autem regendi ratio ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalis eſt, cùm ex naturæ ejuſdem principiis deſcendat, quæ non patitur ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat.* Hæc cùm ex Ariſtotelis tertio Politicorum decerpere potuiſſem, malui abs te decerpta tranſcribere, quæ tu Ariſtoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad everſionem monarcharum, & perniciem ipſius tuam ſurripuiſti. Jam enim prolatam à temetipſo naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus veſtigium prorſus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cùm diſponeret qui regere alios deberent, univerſorum populorum bonum reſpexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Eſt itaque rex propter populum: populus ergo rege potior & ſuperior; ſuperior cùm ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Jus malè faciendi cùm ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires ſuas mutuæ defenſionis gratia, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris prǽpoſuerant, poſſent eoſdem

aut

aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cùm natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat; quicquid de imperio vel unius vel paucorum fiat. Jam verò populus quoſnam delegit? *ſapientia* inquis *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus & prudentia præſtare id* muneris *potuit*. Jus igitur ſucceſſionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientia & fortitudine cæteris omnibus præcellit; cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cùm ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat*. Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebus publicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere, cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſſimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis juſtitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos eſſe, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipſam regendi rationem, ſive per plures, ſive per pauciores, ſive per unum diſpenſetur, æquè naturalem eſſe*. Non eſt ergo rex vel optimatibus vel populi magiſtratibus naturâ ſanctior, quos cùm puniri poſſe ac debere, ſi peccant, ſuprà ſis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono conſtitutis fateare neceſſe eſt. *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita unius ſingularitatem gubernare, ut non alios ſocios imperandi habeat*.

habeat. Minimè ergo patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes ſui unius imperii ſervos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penès quos ſemper regimen conſiſtat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare poſſint. Ita, uti ſemper facis, dum poteſtatem regiam, non jam exauges, ſed tantummodò naturâ conſtituis, aboles: adeò ut nihil putem inauſpicatius accidere regibus potuiſſe, quàm te defenſorem. O infelicem ac miſerum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antèhac diu, & quaſi perſonatam improbitatem atque inſcitiam tuam nunc tanto conatu inſcius nudares ipſe, & omnibus patefaceres: tuoquemet opprobrio operam ipſe tuam locares, tuo ipſe ludibrio tam gnaviter inſervires? Quæ te ira numinis quâſve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu cauſam teterrimam impudentiſſimè ſimul & ſtolidiſſimè defenderes, atque ita defendendo invitus pérque inſcitiam proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis miſeriorem, cui jam ſola imprudentia, ſola væcordia ſaluti eſſe poteſt, ne ſis miſerrimus, ſi tyrannos quorum cauſam ſuſcepiſti, imperita ac ſtulta defenſione tantò magis inviſos ac deteſtabiles omnibus, contrà quàm ſperabas,reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de induſtria attribueris; eóque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum diſſidia. Cùm tantum in te ſcelus admiſeris,ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiã primò laudandam tibi eſſe vidiſti; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cùm enim modò dixiſſes,*ipſam regendi rationem*, *ſive per plures*, *ſive per pauciores*, *ſive per unum*,*æquè naturalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur*, *ex his tribus*,*magis naturalem eſſe* aïs; immo qui etiã recèns dixeras,*non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis*. Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tua fatuitate jugulâſti. Verũ quæ ſit melior adminiſtrandi

miniſtrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc differendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudârunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno digniſſimus ſit; id niſi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Jam quòd ad unius *exemplar Dei expreſſam eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſſimus, etiam bonitate ac ſapientia eſt Deo ſimillimus; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus ille Dei filius eſt. Quòd regnum in familiam rurſus contrudis, ut patrifamilias regem aſſimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contrà ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſi quidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ ſcilicet, at non meminiſti? cæterarum, te teſte, *reſpub. eſt.* Verum tu deſine de apibus fatuari, muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides, redarguunt. *Coturnices ſub Ortygometra.* Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam ſtolido aucupio non capimur. At qui jam tua res agitur, non noſtra; *Gallus gallinaceus* inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Quî potest hoc fieri? Cùm tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergo plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu a-

hi

huc diſpari; tu enim centum Jacobæos aureos inde reperiſti, cùm Euclionis fuſte potiùs, quo miſellus ille Plautinus, obtruncari dignior ſis. Sed pergendum eſt. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio poſtulat, ut qui ſemel ad gubernandum conſtitutus eſt, conſervetur.* Quis negat, quatenus ejus conſervatio cum incolumitate omnium conſiſtit? ad perniciem autem omnium conſervari unum, quis non videt alieniſſimum à natura eſſe? At *malum etiam regem conſervari, immo peſſimum* omnino vis, *eò quòd non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex ſeditionibus quæ ad eum tollendum ſuſcitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An, ſi natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quàm ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale conſtitues? ſuadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu iſta populi neceſſitate ac patientia jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo ſui conſervandi cauſâ dedit, tu illam tyranno perdendi populi cauſâ jus idem dediſſe affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum eſſe minus; & quandiu neceſſe eſt, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortaſſe interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale ſtatues? Recordare ſaltem ea quæ jampridem ipſe de Epiſcopis contra Loiolitam ſcripſiſti, à me ſuprà tertio capite recitata his planè contraria; Illic *ſeditiones, diſſenſiones, diſcordias optimatium & populi, longè levius eſſe malum,* affirmabas, *quàm ſub uno monarcha tyranno certam miſeriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim inſaniebas, nondum Carolinis Jacobæis deauratus, in hanc auriginem ſeu morbum regium incideras. Dicerem fortaſſe, niſi eſſes qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpiſſimæ; tibi verò dirumpi facilius eſt quàm erubeſcere; qui ut rem faceres, pudorem jam diu amiſiſti. Annon ipſe memineras Romanos florentiſſimam & glorioſiſſimam Rempub. poſt exactos reges habuiſſe?

iſſe? potuit fieri ut Batavorum obliviſcerere? quorum reſpub. Hiſpaniarum rege pulſo poſt bella diutina, feliciter tamen geſta, libertatem fortiter & glorioſè conſequuta eſt, téque grammaticaſtrum Equitem ſtipendio alit ſuo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & ſophiſtâ tam nihil ſapere diſcat, ut ad ſervitutem Hiſpanicam redire mallet, quàm paternæ libertatis ac gloriæ hæres eſſe; iſtam doctrinæ peſtem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quò te in malam rem abire par eſt, tecum auferas licebit: Exemplo denique ſunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & inſanabilem obtruncârunt. At *inſulam beatam ſub regibus, & luxu affluentem diſcordiis deformârunt.* Immo luxu penè perditam, quò tolerantior ſervitutis eſſet, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, ſervientem liberârunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, Stoïcum graviſſimum, cui *luxu affluens inſula* beata eſſe videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale, ſat ſcio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipſi non licebit Lupi domino ex Lupinari tuo, tanquam ex novo quodam lycêo quamcunque libet emittere philoſophiam? ſed reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tantum cruoris hauſtum eſt, tot familiæ deſolatæ:* Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducenta circiter millia Anglorum una in provincia Ultoniæ occiderat; de reliquis nihil dico: binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbíſque Londini ſollicitaverat; multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. cauſa vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviàm eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? cùm interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus

æqu

æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſraël non poſſe ſe ſine multo ſanguine Levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; num igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, num bello civili, quamvis truculentiſſimo, ſuperſedendum, num unam idcirco mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolùm perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius ad bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompeius ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet natura, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam* nuſquam oſtendis: & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuíque ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantùm regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari aïs, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quàm optimatem & popularem.* Reſpondeo primùm neque Deo neque natura ſuadente id factum eſſe; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multíque alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verùm iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpiùs repetita: ad

illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri ; id omnes gentes, magiſtrâ ipſâ naturâ, ſæpiùs feciſſe ; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios ; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis, *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo è ſolio dejiceretur.* Quid ergo Oſiris rex Ægyptiorum fortaſſe primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus eſt? quos & magna pars populi ſecuta magnum cum Iſide & Oro, regis conjuge, & filio prælium commiſit? prætereo Seſoſtrin à fratre per inſidias penè oppreſſum ; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infenſus, quos vivos non poterat, mortuos ſe diſcerpturum minatus eſt. Qui reges optimos obtruncare ſunt auſi, eóſne putas naturæ lumine, aut religione aliqua retentos, à peſſimis regibus manus abſtinuiſſe? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, ſepulcro erutturos ſe minitabantur, ubi etiam pauperculi cujuſque corpus inviolatum eſſe ſolet, vivóſne illi & nocentiſſimos propter naturæ legem punire, ſi modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, ſcio, quamlibet abſurda ; verùm ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem ſeculis regnâſſe apud Ægyptios Ammoſin ; & tyrannum, ut qui maximè, fuiſſe ; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Triumphas ; hoc enim eſt quod vis. At reliqua audi vir optime & veraciſſime, Diodori enim verba ſunt quæ recito ; μέχρι μὲν τινὸς ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. *tolerabant aliquandiu oppreſſi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant.* Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique deſecerunt, eóque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſſit. Vides hìc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum

rannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejúſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangulârunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti* Ægyptii, *fideles*, inquis, *extitere:* Quod falſiſſimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto poſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellârunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò poſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Cùm eo victi iterum deſciſcunt, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho rurſus in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coërcendos eſſe factis indicârunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſſit neſcire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum li-

terarum pro doctiſſimo circumferre ſe tumidum, & ſtipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non inſigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & conſortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Poſtquam Ægyptum luſtravimus, ad Æthiopes jam proximos viſamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quaſi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim, Diodoro teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte afficiunt, ſed ipſos reos lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum obſervantiſſimos accedis: *Jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Jus eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum, id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tua ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus, ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodo & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omnino contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis:* Aſſyrios reges à Medis, Medos à Perſis, utriſque tum *Subditis*, ſublatos fuiſſe. *Cyrum ipſe rebellâſſe, & arreptas tyrannides in diverſis imperii locis fateris.* Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſerere? Quæ te Anticyra tam deli-

rum

rum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnârint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimonium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſſimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut aït Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat, regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multò pòſt ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges eſſe ab Jove cecinit, ſuprà reſpondi:

 Philippo,

Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagorei fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt; juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus;* nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philoſophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum ſuſcipit puriſſimum & lucidiſſimum naturâ eſſe*: & infra, ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων &c. *ille qui imperat ſecundùm virtutem, nominatur rex, & eſt.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non eſt. Jam tu viciſſim Platonem audi in Epiſtola octava, Ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλική, &c. *Sit regia poteſtas reddenda rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus & ipſis etiam regibus, ſi quid præter leges fecerint.* Addo Ariſtotelem Polit. 3: ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter ſimiles & æquales neque utile eſt neque juſtum, eſſe unum omnium dominum, neque ubi leges non ſunt, neque ut ipſe lex ſit, neque ubi ſunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum eſſe.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, ſtatim is non rex, ſed tyrannus eſt*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς. &c. *tantum abeſt ut tyrannorum necem civitates ulciſcantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis ſtatuant.* Teſtem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus inſtitutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitem, & religionem, & memoriam conſecrantur.* Polybius denique, author graviſſimus, Hiſtoriarum ſexto, τότε δὲ τοῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cùm principes*, inquit, *cupiditatibus obſequi cæperunt, tum de regno facta eſt tyrannis, & conſpiratio in caput domi-*

dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, ſed generoſiſſimi quique & maximi animi. Longè plura cùm mihi ſuppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philoſophis ad poetas jam provocas, eò te libentiſſimè ſequimur. *Poteſtatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuiſſe vel unus,* inquis, *Æſchylus poteſt docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum ἄκριτον πρύτανιν vocat, non judicabilem rectorem.* Verum tu ſcito, (præcipitem enim te & nullius judicii eſſe, quocunque te vertis, eò magis perſpicio) ſcito, inquam, non quid poëta, ſed quis apud poëtam quídque dicat, ſpectandum eſſe: variæ enim perſonæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc ſapientes, nunc ſimplices, non ſemper quid poëtæ videatur, ſed quid cuique perſonæ maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem ſupplices ſe contulerant; orant uti ſe contra vim Ægyptiorum claſſe inſequentium defendat; reſpondet rex non poſſe ſe, niſi rem priùs cum populo communicet.

> Ἐγὼ δ᾽ ἂν οὐ κραίνοιμ᾽ ὑπόσχεσιν πάρος
> Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & ſupplices incerta populi ſuffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant:

> Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
> Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
> *Tu inſtar urbis es & populi, Prætor injudicatus.*

Rurſus rex, Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ᾽ ἂν οὐδέπερ κρατῶν——

> *Dixi antea, non ſine populo hæc facerem, ne ſi poſſem quidem.*

De re itaque tota ad populum refert,

> Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
> Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa ſenis Danai lætantis,

> Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
> Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
> *Bono eſtote animo filiæ, benè decreverunt*

Indigenarum; in conventu populari, perfectiſſima ſuffragia.

Hæc niſi protuliſſem, quàm temere ſtatuiſſet ſciolus iſte de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & ſupplicum; cùm & ipſe rex, & ipſa res geſta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Oreſtes, qui, mortuo patre, Argivorum ipſe rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipſe cauſam dixit, & ſuffragiis populi capite damnatus eſt. Athenis regiam poteſtatem legibus obnoxiam fuiſſe teſtatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theſeus Athenarum Rex

[—— οὐ γὰρ ἄρχεται]
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ᾽ ἀνάσσει——

non regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas;
Populus autem regnat——

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poetam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ᾽ ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ᾽ ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi redduntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος
Non ſervus tibi ſum.

Hic, Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆσδ᾽. οὐ σοὶ μόνῳ.
Eſt & mihi jus in hac civitate, non tibi ſoli.

Et Æmon Creonti in Antigone:

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ᾽, ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ᾽ ἑνός.
Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat: nec mirum; quando ipſe Lycurgus, qui eorum ſcripſit leges, non alio fuiſſe jure heroicis etiam temporibus reges, ab Homero, quem ſtudioſe perlegerat, didiciſſe

didiciſſe potuit. Apud quem Achilles Agamemnonem, poſtquam eum ipſum eſſe peſtem populi comperiſſet, non dubitavit, in concione frequentiſſima Græcorum, rex ipſe regem ſuo populo judicandum his verbis ſubjicere:

> Δημοβόρος βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις.
> Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρείδη νῦν ὕστατα λωβήσαιο. Iliad. α.
> *Populi vorator rex, quoniam hominibus nihili imperas.*
> *Alioqui enim Atrida, nunc poſtremùm injuriam faceres.*

Senſiſſe idem quod heroes de jure regio etiam omnium ordinum homines, teſtis eſſe poteſt Lyricorum princeps Alcæus; cujus carmina, tametſi per ſe gratiſſima, eo tamen acceptiora populo fuiſſe refert Horatius, quòd eorum continerent laudes qui tyrannos ex civitatibus ejecerant:

> *Utrúmque ſacro digna ſilentio*
> *Mirantur umbræ dicere: ſed magis*
> *Pugnas & exactos tyrannos*
> *Denſum humeris bibit aure vulgus:* Od. 13. l. 2.

Addam his in eandem ſententiam Theognidem; qui nec ita multo ante adventum in Græciam Medorum floruit, quo tempore per omnem Græciam multi ſapientia inſignes viri floruerunt, & ipſe quæ verſibus præcepta tradidit, à ſapientibus accepiſſe ſe profitetur:

> Δημοφάγον δὲ τύραννον ὅπως ἐθέλεις κατακλῖναι.
> Οὐ νέμεσις πρὸς θεῶν γίγνεται οὐδεμία.
> *Populi voratorem regem ut libet dejice.*
> *Ira à diis inde exiſtit nulla.*

Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impunè quidvis facere*: cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit*, ut noſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in repub. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum, Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus colluvies potiùs convenarum quàm reſpub. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cùm reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore Livio, etſi regem omnes volebāt, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamē*

ſumma poteſtas permiſſa eſt, ut non plus darent juris quàm detinerent; *jus illud* à Cæſaribus *vi ademptum fuiſſe* idem aït. Servius Tullius dolo primùm quaſi Tarquinii Priſci vicarius regnabat; poſtea verò ad populum ipſe retulit, *vellent juberéntne ſe regnare*; tandem, ut aït Tacitus, *ſanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent*. Feciſſétne hanc ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges antea fuiſſe jus regium cenſuiſſet? Ultimus illorum regum Tarquinius Superbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio regi imperium abrogavit; exulémque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc ferè ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipub temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquam armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt*. Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, etſi locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia, quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, Annalium 6°. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt*. Hanc tu quaſi Taciti ſententiam profers, qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm, aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificina oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis cauſâ, vel imbecillitatis conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu, nihil uſquam priſci aut integri moris*

moris; *omnes exuta æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium tertio, unde tuum omne jus regium: *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multóſque apud populos æternum manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l.53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris, effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulò juris Cæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſſit in faſtis ad Lupercalia, C Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Qua de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideòne L.Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp.Melius, M.Manlius necati, ut multis poſt ſeculis à M.Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamia ſempiterna etiam ipſo Antonio dignior, quanquam noli hinc ſuperbire, non enim te hominem deſpicatiſſimum, ulla re alia quàm ſcelere cum Antonio confero, qui in hiſce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, ſed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus ſolutum, nulla ſolvendum Lupercus diſſolutiſſimus imponere ſtuduiſti. Certè ſi ipſorum Cæſarum oraculo credendum eſt, ſic enim appellant Chriſtiani imperatores

ratores Theodoſius & Valens edictum ſuum cod.l.1.tit. 14. de authoritate juris imperatorum pendet authoritas. Majeſtas ergo regnantis, vel ipſorum Cæſarum ſive judicio ſive oraculo, ſubmittenda legibus eſt, de quibus pendet. Hinc adulta jam poteſtate imperatoria ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diverſa ſunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipſum, arcet ac ſummovet, ſedémque obtinet principis, ne ſit domino locus.* Et infrà, *Omnia quæ de aliis principibus à me dicta ſunt, eò pertinent ut oſtendam, quàm longa conſuetudine corruptos, depravatóſque mores principatûs parens noſter reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatûs mores Plinius, id téne pudet jus regium perpetuò vocitare? Verùm hactenus de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos ſuos, ſive reges, ſive Imperatores fecerint, vulgò notum eſt. Tarquinium expulerunt; & more quidem majorum: aut enim expulſi civitate Agyllina Mezentii tyranni antiquiſſimum exemplum Hetruria vicina præbuit, aut eâ fabulâ ſummus artifex decori Virgilius, quo jure apud cunctas gentes, idque ab omni vetuſtate, fuiſſent reges, regnanti etiam tunc Romæ Octaviano Cæſari voluit oſtendere, Æneid. l.8.

At feſſi tandem cives infanda furentem
Armati circumſiſtunt, ipſúmque, domúmque:
Obtruncant ſocios; ignem ad faſtigia jactant.
Ille inter cædes, Rutulorum elapſus in agros
Confugere, & Turni defendier hoſpitis armis.
Ergo omnis furiis ſurrexit Etruria juſtis:
Regem ad ſupplicium præſenti Marte repoſcunt.

Vides hìc juſtâ irâ inflammatos cives tyrannum non ſolùm ad necem repentino impetu quæſiſſe, non regno tantùm expuliſſe; ſed profugum & exulem ad judicium, immò ad ſupplicium, bello ſuſcepto, repetiſſe. *Sed quomodo*, inquis, *Tarquinium expulerunt? an in jus vocârunt? nequaquam; Portas venienti clauſerunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum

parte

parte copiarum? quid refert exulare juſſus fuerit an mori, ſi modò pœnas dediſſe conſtat? C. Cæſarem tyrannum excellentiſſimi illius ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipſe vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cùm alibi paſſim, tum in ſecunda Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni, quantum in ipſis fuit, Cæſarem occiderunt; aliis conſilium, aliis animus, aliis occaſio defuit, voluntas nemini.* Et infra, *Quæ enim res unquam, proh ſancte Jupiter, non modò in hac urbe, ſed in omnibus terris eſt geſta major, quæ glorioſior, quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? in hujus me conſilii ſocietatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuſo.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri poteſt, & ad Romanos:

—— Victima haud ulla amplior
Poteſt, magíſque opima mactari Jovi
Quàm rex iniquus ——

Nam ſi ad Herculem ſpectas, cujus hæc ſententia inducitur, quid ſenſerint illa ætate Græcorum ſummi viri oſtendit: Si ad poëtam, qui ſub Nerone floruit (& ſenſum ferè ſuum poëtæ perſonis optimis affingere ſolent) ſignificabat. & quid ipſe, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno cenſuerint; quámque pium, quámque diis gratum eſſe duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in ſe erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius ſecundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico: *Juvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur: Nemo tam temperans gaudii, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremò truces horrendáſque imagines abjectas excoctáſque flammis.* Et deinde, *non ſatis amant bonos principes, qui malos ſatis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolo-*

ri

ri noſtro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitámque ejus carpi, qui mortem ulciſcebatur? Planè quaſi ſceleri proximum eſſe judicaret, non interfeciſſe Neronem, ſcelus graviſſimum vindicâſſe interfectum. Ex his manifeſtum eſt, Romanorum præſtantiſſimos quoſque viros non ſolum tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidiſſe, ſed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude poſuiſſe: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non poſſe ſtipatos ſuis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit, quâ indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Caſſius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Aſiaticus, vir conſularis, cùm non adeſſet, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfeciſſem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuit; tantum abfuit ut Caſſio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox ſalutatum vetant per tribunum plebis principatum capeſſere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hoſtem judicavit, & ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quantò mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint ſuo, qui multorum judicio plus ipſo Nerone ſanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & ſolo affligi juſſit. Commodus à ſuis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, ſed hoſtis judicatus eſt, qui etiam cadaver ejus ad ſupplicium quærebant. Ea de re Senatuſconſultum extat apud Lampridium; *Hoſti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in ſpoliario lanietur, hoſtis deorum, carnifex Senatûs unco trahatur, &c.* Iidem Didium Julianum imperatorem frequentiſſimo Senatu capitis damnârunt; & miſſo Tribuno, occidi

in

in Palatio juſſerunt. Idem Maximino imperium abrogârunt, hoſtémque judicârunt. Juvat ipſum Senatuſconſultum ex Capitolino recitare. *Conſul retulit; Patres Conſcripti, de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *hoſtes, hoſtes, qui eos occiderit, præmium merebitur.* Vis ſcire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi ſaluti, libertatíque ſubveniant; quæ auditæ ſunt ab omnibus. Ubique amici, adminiſtratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti ſunt: Paucæ civitates fidem hoſti publico ſervaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illa ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *ſua ejuſmodi eſſe imperia* fatetur, *ut non minus haberet in ſe juris multitudo, quàm ipſe in multitudinem.* Judicabatur ergo non minùs quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis inſimulatus eſt à ſuis; tradit hæc Cæſar bellum Gallicum ſcribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera poteſtas* erat; *de minoribus rebus principes conſultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate ſuadendi magis quàm jubendi poteſtate; ſi diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur.* Hæc Tacitus. Tu verò quod inauditum prorſus eſſe modò exclamabas, nunc ſæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulſos aut incarceratos, aut necatos, quoſdam etiam in publico capitali ſupplicio affectos.* Quod in ipſa Britannia factitatum eſt, cur tu, tyrannorum veſpillo, infandum, inauditum eſſe tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Chriſtianorum erga tyrannos ſuos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis ſerere, quæ jam toties refutavimus. Modò Aſſyriorum & Perſarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellâſſe paulò ante dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas cauſas affers. Ad narrationem deinde ſumpti de rege ſupplicii tamdiu intermiſſam

miſſam revertis, ut, ſi tunc fortè ſatis ſedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc eſſes. *Per aulæ ſuæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas, ſcire geſtio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verſo recenſes, in quo te tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Qui ad Loiolitam, *ſeditiones tantùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſſe* demonſtrabas, nunc, hominum vaniſſime & corruptiſſime, *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet quia centum Jacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luerunt Romani. At malè ceſſit Julii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem: quamvis enim regnum in repub. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Caium Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpe facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſperè tyrannorum interfectoribus; ſi quid certi de eventu rerum inde ſtatuere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo, quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cùm tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant;

bant. Speras *exorituros eſſe aliquos Harmodios & Thraſybulos, qui, noſtrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citiùs animum deſpondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè ſuſpendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum ſanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere veriſimillimum eſt, déque te tam ſcelerato quis augurari rectiùs poſſit: alterum eſt impoſſibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui ſub Gallieno rebellârunt. Quid ſi tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipſi? haud tu id perſuaſeris, mancipium equeſtre; neque is qui author tibi eſt, Trebellius Pollio, hiſtoricorum propè ignobiliſſimus. *Si qui hoſtes*, inquis, *à Senatu judicati ſunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populúmque Romanum ipſi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba, qui contra Neronem inſurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Veſpaſianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum iſti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis*. Trifurcifer! à quo laudari vituperatio eſt, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpoſitis hac ipſa de re ſcribens, *Senatum ſub imperatoribus togatorum mancipiorum conſeſſum fuiſſe* aïebas, nunc eundem *Senatum* aïs *conſeſſum regum fuiſſe:* hoc ſi ita eſt, quid obſtat quin reges, te authore, togata mancipia ſint? Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: niſi ſi hoc illi peculiare dicam eſſe, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis eſſe ſimiliorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptiſſimas conglutinandi ſimilitudines, ut corrigam te; & quàm ſimilis Neroni fuerit Carolus, oſtendam. *Nero*, inquis, *matrem ſuam* ferro *necavit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri

fieri non potuit quin ipſe reus quoque fuerit. Ner
multa millia Chriſtianorum occidit, Carolus mult
plura. Non defuerunt, teſte Suetonio, qui Nero
nem mortuum laudarent, qui deſiderarent, qui pe
longum tempus, *vernis æſtivìſque floribus tumulu*
ejus ornarent, ejus inimicis omnia mala ominarentur
Non deſunt qui Carolum eâdem inſaniâ deſideren
& ſummis laudibus extollant, quorum tu, patibu
laris eques, chorum ducis. *Milites Angli moloſſis ſu*
ferociores novum & inauditum tribunal inſtituerun
En acutiſſimum Salmaſii ſive ſymbolum ſive adagium
jam ſexies inculcatum, *Moloſſis ſuis ferociores*; adeſt
rhetores, vóſque ludimagiſtri, delibate, ſi ſapit
floſculum hunc elegantiſſimum, qui tam Salmaſio
deliciis eſt; codicillis veſtris & capſulis mandate c
pioſiſſimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeó
etiam verba tua conſumpſit rabies, ut cuculi in m
dum eadem identidem occinere cogaris? Quid h
monſtri eſſe dicam? Rabies, ut fabulantur, vert
Hecubam in canem; te Sancti Lupi dominum vert
in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias
ſupra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus ſolutu*
eſſe, non cogentibus ſolùm, ſed *dirigentibus, nullas e*
omninò quibus teneatur; nunc dicturum te aïs *infrà*
regum differentia quatenus poteſtate alii minore alii m
jore in regnando fuerunt. Vis probare, *reges non potui*
judicari, nec damnari à ſubjectis ſuis argumento,
ipſe aïs, *firmiſſimo*, revera ſtolidiſſimo; *nihil*, inqu
aliud inter judices & reges diſcrimen fuit: atq
Judæi judicum tædio odióque adducti reges poſtulaba
An quia judices illos magiſtratum malè gerent
judicare & damnare poterant, ideóne putas tæd
odióque eorum adductos poſtulâſſe reges quos ju
omnia violantes punire, aut in ordinem cogere n
poſſent? quis, excepto te uno, tam fatuè argum
tari ſolet? Aliud igitur quiddam erat cur rege
peterent, quàm ut haberent dominum legibus ſup
riorem; de quo nunc divinare nihil attinet: qu
quid erat, haud prudenti conſilio factum & Deus
Propheta ejus teſtatus eſt. Iterum Rabbinis tuis,

quib

quibus probâſſe te ſuprà aſſerebas regem Judæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari poſſe tradiderint: quod idem planè eſt acſi faterere ementitum te tunc eſſe, quod ex Rabbinis probâſſe dixeras. Eo demùm deſcendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præſepia habuerit*, oblitus regiæ defenſionis, controverſias putidulas concites. Tandem ab agaſone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monſtri quod priùs eras, cuculum rabioſum. Quereris enim *poſtremis* hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum*, *regulam corruptam*; quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe aïs. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cùm in eccleſiæ doctores præſtantiſſimos, totámque adeò eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAPUT VI.

POſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſſimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac cauſa regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſſimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potiùs & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quò voles uſque progrediar: ea tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus

perſunctum,

perfunctum, ſi minùs quæ dignitas, at ſaltem qu neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorum vis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerer *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurg ordo*. An major eo argumentorum ordine quem le Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucin parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit ux ri; fœtum aliquem ingentem expectate mortale *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud alia poteſtatem, eam omnino regiâ majorem eſſe oporteret quæ autem major ſtatuetur, hanc verè regiam dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra qua nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico la boranti; actum eſt non de lege Dei, aut naturæ, ſe de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedan nomina rebus; non eſt noſtrum nomini cavere, qu rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt re ges; nos noſtrâ utimur libertate; reſponſum ſan haud iniquum auferres. Verùm ut me per omni ex æquo & bono tecum agere intelligas, non e mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſ morum virorum ſententiâ reſpondebo, qui & nome & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & popu majore, poſſe optimè conſiſtere judicârunt. Lycur gus imprimis, vir ſapientiâ clariſſimus, cùm velle maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author e Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem in venire potuit, quàm ut Senatûs & Ephororum, i eſt, populi poteſtatem regiâ majorem in ſua patri conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripidéus, qu cùm Athenarum rex eſſet, populo tamen Athenien in libertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & re gnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliqui Unde Euripides in Supplicibus ita loquentem induci

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum conſtitui ipſum in monarchiam,
Liberans hanc Urbem æquale jus ſuffragii haben-
tem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ', οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις.
Δῆμος δ' ἀνάσσει.——

Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes,
Quærens tyrannum hic; non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat.——

Hæc ille; cùm tamen rex in illa civitate & eſſet & dictus eſſet. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava. *Induxit Lycurgus ſenatum & Ephororum poteſtatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *poteſtati regiæ maximè ſalutarem, quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas* ὑπεύθυνος *reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique Politicorum tertio, *In repub. Spartanorum videtur,* inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundùm legem:* omnes autem regni ſpecies ſecundum legem fuiſſe aït, præter unam, quam vocat παμβασιλείαν, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minùs propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cùm tot tantiq; authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penès ſe ſummam

poteſtatem,

poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto anim ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulo rum, ſic timere, ut potiùs quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere liber tatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam de hinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibi. Fruſtrà ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcri bit.* Fruſtretur Seneca, nos liberi ſimus; & niſi fal lor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitute reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſta tem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commi ſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad pe niciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à popu datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, ſed pe populum.* Quaſi verò Deus non ita regat populum, u cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſ inſtitutionibus Imperator Juſtinianus palàm agnoſca exinde Cæſares regnâſſe, ex quo *lege regia populu iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem co ceſſit.* Sed quouſque iſta recoquemus, quæ jam toti refutavimus? Rurſùs, quod ingenium tuum impo tunum & agreſte, mores odioſiſſimos indicat, in no ſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſolœciſm *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad po lum decipiendum pertinent.* O ſcelerate! hoccine er quòd deminutus capite Grammaticus in noſtra rempub. te ingerere cupiebas, ut ſolœciſmis nos & barbariſmis oppleres? Verum tu dic populum q modo decepimus? *Forma regiminis quam introdux non popularis eſt, ſed militaris.* Iſta ſcilicet grex perfugarum mercedulâ conductum juſſit te ſcriber Non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelli ſed iis qui te pretio conduxerunt reſpondebitur. Q *ordinem procerum è Parlamento ejecit? an popul* Immo populus; cóque facto ſervitutis jugum à c vicibus ſuis haud ferendum dejecit. Ipſi milites

gr

quibus hoc factum dicis, non exteri, ſed cives, & magna pars populi fuere; ídque cætero ferè conſentiente populo & cupiente, nec ſine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebeium ordinem domûs inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id eſt ſanior, fecit, in quo vera populi poteſtas reſidebat, quid ni id populum feciſſe dicam? Quid ſi ſervire, quid ſi vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, ſi in manu eſt ſuâ, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus ſuis.* Habenda igitur gratia eſt ducibus, quòd operas & tabernarios Londinenſes qui paulò antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant, ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Túne idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive pace ſive bello proſpiciat, *militarem domirationem* appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictârunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſſima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeii* appellare ſolebat. Jam verò fortiſſimo noſtri exercitûs ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine ſtipatus, non ſine favore populi ſecundo, votis etiam bonorum omnium proſequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratiſſimum proficiſceretur, inviđiſſe tuos gaudeo; auditis enim poſtea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuiſſe. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod ſequitur à veritate remotiſſimum eſſe quis non videt? *Populi*, inquis, *poteſtas eſſe deſinit ubi regis eſſe incipit.* Quo tandem jure? cùm ſatis conſtet, omnes ferè ubique gentium reges ſub certis conditionibus traditum ſibi regnum à populo accipere: quibus ſi rex non ſteterit, cur illa poteſtas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à conſule, vel ab alio quovis magiſtratu, tu velim doceas: nam quòd *ſalutem reipub. id aïs poſtulare*, ineptias dicis; cùm ſalutis ratio talem omnirò

ſit, ſive à rege, ſive ab optimatibus, ſive à trium viris imperio ſibi tradito perperam utentibus *poteſta illa ad populum revertatur*; poſſe autem à magiſtratibus quibuſcunque præterquam à rege ſolo ad populum reverti ipſe concedis. Sanè ſi neque regi, neque ullis magiſtratibus imperium in ſe populus mentis compos dederit, niſi tantummodò communis omnium ſalutis causâ, nihil poteſt obſtare quo minùs ob cauſas planè contrarias ne interitus omnium ſequatur, haud ſecus regi quàm aliis magiſtratibus, quod dedit imperium adimere poſſit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & poteſtatem in ſe plusquã fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ eſſet inſaniæ: neq; credibile eſt ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem ſuæ ſpontis eſſet adeò miſerè deſipuiſſe, ut vel omnem prorſus poteſtatem ab ſe alienaret, aut ſuis magiſtratibus concreditam ſine cauſis graviſſimis ad ſe revocaret. Quod ſi diſcordiæ, ſi bella inteſtina indè oriantur, regium certè jus nullum indè oritur illius poteſtatis per vim retinendæ, quam populus ſuam ſibi vendicat. Ex quo efficitur quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum eſt, quódq; nos non negamus, *rectorem non facilè mutandum eſſe*: nunquam ergo aut nulla prorſus de cauſa, nullo modo ſequitur: neque tu adhuc quicquam allegâſti, neque jus ullum regis expromſiſti quo minùs liceat conſentienti populo, regem haud idoneum regno privare; ſiquidem id, quod etiam in Gallia tua ſæpiùs factum eſt, ſine tumultu ac civili bello fieri poſſit. Cùm itaque ſalus populi ſuprema lex ſit, non ſalus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodeſſe debeat, tu, qui tam ſanctam legem, tam auguſtam tuis præſtigiis pervertere es auſus, qui legem inter homines ſupremam, & populo maximè ſalutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluiſti, tu in quam ſcito, quandoquidem Angli *Enthuſiaſtæ*, & *Athei*, & *Vates* toties tibi ſumus, me vate ſcito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere; quanquam univerſum genus humanum ſubjicere tyrann

tyrannis, id eſt, quantum in te fuit, ad beſtias damnare, hoc ipſum ſcelus tam immane ſua partim in te ultio eſt, ſuis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel ſeriùs inſequetur; & pejore etiam eâ, quam nunc inſanis, inſaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud diſſimile; ſi populo reſumere liceret poteſtatem ſuam, *Nihil tum eſſet diſcriminis inter popularem & regalem ſtatum, niſi quòd in hoc ſinguli rectores conſtituuntur, in illo plures:* quid ſi nihil aliud intereſſet, numquid indè reſpub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temetipſo allatæ, *temporis* nimirum *& ſucceſſionis*; *cùm populares magiſtratus annui ferè ſint*, reges, niſi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter ſe aut non differant, de iſtis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ causâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regia Romæ ſic appellata, de qua in inſtitutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodo violentiam ſanxerunt; de quo ſuprà, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſſimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus; id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Julium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium!

F. quem

quem ſervitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ deteſtari atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipâſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen conſtat regem ne patrimonium quidem coronæ poſſe alienare. Qui igitur coronæ, quod aïunt, & patrimonii regii uſum fructum ſolùm à populo conceſſum habet, is populi ipſius manceps erit? Non ſi pertuſis auribus utriſque perforatus eques, non ſi gypſatis pedibus proſtares, tam eſſes omnium ſervorum viliſſimus, quam nunc es, hujus tam pudendæ author ſententiæ. Perge pœnas tuorum ſcelerum invitus, quod nunc facis, de temetipſo ſumere. Multa poſtremò de jure belli balbutis, quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit; & majores ejus, tametſi maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſſim jurarent; quas cùm Carolus inſigniter violâſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit*. Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus, blateronum omnium verboſiſſimus, quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem uſque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, ſed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem deſudare te ſcias.

CAP.

CAPUT VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regiâ majorem proximo capite negâſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret; alterum, tuorum Crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* aïs, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid aïs? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi duodecim vetuſtiſſimi Franciæ Pares? an Turpini fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. An quia inter ſe pares? quaſi verò nobilitatis totius Gallicæ duodecim tantùm inter ſe pares eſſe; aut dicendos idcirco Franciæ Pares exiſtimandum ſit. Quòd niſi revera ſint regis Franciæ Pares, propterea quòd cum eo rempub. pari jure atque conſilio adminiſtrent, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia,* inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coërceri à collega poſſet.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Conſulum faſces apud ſe habuit, non uterque, ſi ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid ſi etiam uterque contra rempub. conjuraſſet, an meliore loco res fuiſſet,

quàm ſi collegam alteri nullum dediſſent? Conſtat autem & ambos Conſules & Magiſtratus omnes obtemperare Senatui ſemper debuiſſe, quoties id è rei pub. eſſe, patribus & plebi viſum eſt. Hujus rei Marcum Tullium in oratione pro Seſtio locupletiſſimum teſtem habeo: à quo ſimul breviſſimam Romanæ civitatis deſcriptionem accipe; quam is & *ſapientiſſimè conſtitutam*, & omnes bonos cives nôſſe eam oportere dicebat, quod idem & nos dicimus. *Majores noſtri cùm regum poteſtatem non tuliſſent, ita magiſtratus annuos creaverunt, ut conſilium Senatûs reipub. præponerent ſempiternum: deligerentur autem in id conſilium ab univerſo populo; adituſque in illum ſummum ordinem omnium civium induſtriæ ac virtuti pateret: Senatum reipub. cuſtodem, præſidem, propugnatorem collocaverunt: Hujus ordinis auctoritate uti magiſtratus, & quaſi miniſtros graviſſimi conſilii eſſe voluerunt.* Exemplo illuſtri eſſe poterunt Decemviri; qui cùm poteſtate conſulari, & ſummâ præditi eſſent, eos tamen omnes ſimul, etiam renitentes patrum authoritas in ordinem coëgit; Conſules etiam nonnullos, antequam magiſtratum depoſuerant, hoſtes judicatos & contra eos ſumpta arma legimus: hoſtilia enim facientem, eſſe conſulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Conſulem Senatûs authoritate eſt geſtum: in quo victus pœnas capitis dediſſet, niſi Octavianus Cæſar regnum affectans evertendæ reipub. conſilium cum eo iniiſſet. Jam quòd *hoc proprium eſſe* aïs *Majeſtatis regalis*, *ut imperium penès unicum ſit*, haud minùs lubricum eſt, & à te quidem ipſo ſtatim refellitur: *Judices*, enim *Hebræorum & ſinguli, & toto vitæ ſpatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixiſſe omnia vis videri, ut nihil ferè niſi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis eſſe dicas, cùm Romanum imperium duo ſimul tréſve imperatores habuerunt; an imperatores tibi id eſt reges, an optimates, an triumviri videntur fuiſſe? An verò, dices Romanum imperium in

Antonino & Vero, ſub Diocletiano & Maximiano, ſub Conſtantino & Licinio, non unum imperium fuiſſe? Jam iſta tua *ſtatuum tria genera* tuis ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non eſt ergo proprium imperii regii, ut penès unicum ſit. *Alter*, inquis, *horum ſi delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potiùs eſſes, planè miſerandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut ſi fortè per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temere poſſit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum ſed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi rectè agam; ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvìs non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Trajanum autem virum optimum & ſanctiſſimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſenſiſſet, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtiùs ergo Senatui, cùm viribus ſuperior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius in Panegyrico: *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; imperii hoc verbum, non adulationis eſſe, obſequio tuo crede:* & paulò pòſt, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de ſe, idem Senatus de Trajano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cùm

præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere, ſiquidem iis ita videretur. Jam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum? Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cùm naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum eſt, ita, ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eâdem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cùm poteſtatem regiam à populo in regem tranſiiſſe dicis Quam enim regi poteſtatem dedit, eam naturâ ac virtute quadam, vel, ut ita dicam, virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Etenim quæ cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quò propiùs ad naturam accedimus eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam emi nere. Illud etiam conſtat, populum, modò id e liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & man cipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; ſe tantùm ſalutis & libertatis publicæ causâ, quam cùm rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihi dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monen te ipſâ naturâ; quem finem ſi neque natura, nequ populus aſſequitur, non erit magis ratum quod de dit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. H rationibus firmiſſimè probatur ſuperiorem rege eſ populum; unde argumentum hoc tuum *maxim potens & validum, non poſſe regem judicari, quia par*

in ſuo regno non habet, nec ſuperiorem, diluitur. Id enim aſſumis quod nullo modo concedimus. *In populari ſtatu,* inquis, *Magiſtratus à populo poſitus ab eodem ob crimen plecti poteſt; In ſtatu Ariſtocratico optimates, ab iis quos habent collegas; ſed pro monſtro eſt, ut rex in regno ſuo cogatur cauſam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miſerrimos eſſe omnium & ſtultiſſimos, qui regem ſibi conſtituunt? Sed quamobrem, quæſo, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem Magiſtratum, aut optimates? An putas omnes populos qui ſub regibus vivunt, amore ſervitutis uſque eò deperiiſſe, ut, liberi cùm eſſent, ſervire maluerint, ſéque omnes, ſéque totos in unius dominium viri ſæpe mali, ſæpe ſtulti ita tradere, ut contra dominum, ſi ſors ferat, immaniſſimum, nullum in legibus, nullum in natura ipſa præſidium ſalutis, aut perfugium ſibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut ſperni ſe eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum univerſum ſe abjicere, ſe deſerere, ſibi deeſſe, ſpem omnem in uno homine, eóque ferè vaniſſimo, collocare? cur item jurant reges nihil ſe contra legem facturos? ut diſcant nempe miſeri mortales ſuo maximo malo, ſolis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda conſectaria demonſtrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum ſacramento promiſerit, quæ niſi promiſiſſet, fortaſſe nec ſumptus eſſet, ſi ſtare nolit conventis, à populo judicari non poteſt. Immò ſi ſubditis ſuis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regni juſtitiam adminiſtraturum, & niſi id faciat, eos ſacramento fidelitatis fore ſolutos, & facto ipſo abiturum eſſe poteſtate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem expoſcenda eſt.* Deſcripſi hæc, non ob elegantiam, ſunt enim incultiſſima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipſa ſe refutant, ſe explodunt, ſe damnant apertiſſima falſitate ſua, atque turpitudine; ſed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut

munus idoneum tibi proſpiciant: cum enim alii ſint à rationibus, alii à poculis, alii à ferculis, alii à voluptatibus, tu iis commodiſſimè ſanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, ut Petronius ille, nám inſcitus nimiùm es, ſed perfidiæ ſummus arbiter eris. Verùm ut ſummam in te ſtultitiam ſummâ improbitate conjunctam eſſe omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmâſti: *Rex*, inquis, *etſi ſubditis juraverit in electione, ſe ſecundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos ſacramento fidelitatis ſolutos fore, & ſe facto ipſo abiturum poteſtate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minùs, quæſo, rex quàm popularis magiſtratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit poteſtatem ſuam ad magiſtratum. An hic igitur in regem, cui regnum in ſe non diutius tradunt, quàm id benè geſſerit? Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magiſtratus. Nam argumento illo Pancratico omnis in regem tranſlatæ poteſtatis, ampliùs uti non potes, quod tuis ipſe machinis imprudens arietâſti. Cognoſcite nunc *aliam potentiſſimam & invictam ejus rationem cur ſubditi regem* judicare nequeant, *quia legibus ſolutus eſt*, *quia leges ſolus rex omnes fert*; quæ cum falſiſſima eſſe jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote ſtuprum, adulterium, & ſimilia, ſi interdum non plectitur, non tam juſtitiâ quàm patientia populi id accidit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus eſſe incipit, tum quidem, quoquo poſſunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas eſſe ſemper credidere. Unde Marcus Tullius in ſecunda Philippica de Cæſaris interſectoribus, *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, ſed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipſum factum per ſe præclarum atque divinum eſt*,

tum

tum eſt poſitum ad imitandum. Quàm hujus tu diſſimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia ſunt, ſed privata.* Euge paraſite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiſti; O quàm lepidè ſimul & paraſitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter benè poteſt regnare, & homicida, ideóque vitâ privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine ſumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magiſtratus, nec optimates, ne duplici pœnâ afficerentur, ne judex quidem, aut ſenator flagitioſus pœnas capite ullas perſolvere debebit; cum vita enim & ipſi ſuo magiſtratu privarentur. Ut poteſtatem, ſic majeſtatem etiam populo adimere & in regem conferre ſtudes; vicariam ſi vis & tranſlatitiam, primariam certè non potes, uti nec poteſtatem. *Crimen*, inquis, *majeſtatis non poteſt committere rex adverſus populum ſuum; poteſt autem populus adverſus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex eſt, non populus propter regem. Populus igitur univerſus aut pars major plus ſemper rege debet poſſe: negas, & calculos ponis; *plus poteſt quàm ſinguli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Eſto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid ſi alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minime. Progredere; quid auſers abacum, peritiſſime Logiſta, an progreſſionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus poteſtatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, ſi pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere poteſt, ut nemo inter eos optimatis nomine ſit dignus: fit etiam ſæpiùs, ut multo plures de plebe ſint, qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant; quibus cùm pars populi major vel potior accedit, eos univerſi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quàm univerſi non poteſt, ergo rex erit tantùm ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*; rectè;

niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penès populum jus majeſtatis ex origine & natura reſidere; hoc verò eſt omnium ſtatuum everſionem inducere.* Etiámne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Credibile ſanè narras: quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? ſed hoc fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta ſunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus.* At illud eſt ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuſcunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam ſupremam ſtabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis, ut antea, ſed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam*, *regendi artem non habere*, *nîl plebe ventoſius*, *varius*, *levius*, *mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſſimi ferè ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum*, *qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium.* At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempub.

habere

habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi regnum fecit, populum*, inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati.* At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet; ubi aït malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre.* Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus, lib. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Juſtinus, *Principio rerum, gentium, nationúmque imperium penès reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat.* Unde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa maximè naturalis eſt. Ob eam enim ipſam cauſam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes inſultaret, ſed ut quocunque alterum lædente, ne lex deeſſet, neve judex inter homines, quo læſus aut defendatur aut ſaltem vindicetur. Diſperſos olim homines & diſpalatos diſertus aliquis, & ſapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè conſilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortaſſe intelligis, qui tyrannorum primus fuiſſe dicitur: vel hæc tua ſolius malitia eſt, quæ in illos olim magnos & excelſi animi viros cadere non potuit, tuum ſolius commentum, à nemine, quod ſciam, ante te traditum; cum utilitatem & ſalutem generis

humani,

humani, non ſua commoda, ſuúmque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Unum præterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: *Si conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis ferè ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-ſaxonicis plebem*, aïs, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe*. Si quis noſtrorum hoc affirmâſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tuâ iſtâ peregrinâ affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: Non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAPUT VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quàmvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cùm libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerendâ, quam tueris, ſententiâ minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt, *Omnes regibus ſuis tam bonis quàm malis ſubjici, ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſuprà (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura noſtra balbutire, eáque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus qui te conduxit copia, maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami lacerares. Hoc niſi eſſet, quenquámne tantâ credibile eſt impudentiâ eſſe aut inſaniâ, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratìs in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tuâ malùm refert, quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis, Ole, quid tibi quæris? nihílne domi habes quod ad te pertineat? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitâſſe fertur, ampliores fortè in Anglia profeſſiones, & honoraria neſcio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi eſt? At

At ſcitote fœmina Virque, non eſſe locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non eſt te toties in moloſſos noſtros tantam rabiem effudiſſe. Quin redis ad illuſtres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum; deinde ad conſiſtorium illud regis Chriſtianiſſimi ſacrum; nimis longo intervallo conſiliarius peregrè abes à patriâ. Verùm illa, quod planè video, neque te deſiderat neque conſilia tua; ne cùm redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & ſectari cœpiſſes: Sapit mehercule, ſapit, téque oberrare ſemivirum Gallum cum uxore viro, & refertiſſimis inaniarum ſcriniis facilè ſinit; donec ſtipem ſive equiti grammatiſtæ, ſive illuſtri Hippocritico ſatìs largam alicubi gentium inveneris; ſi cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne ſis, & quanti, jam ſtatim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani ſtatum mixtum eſſe, non merè regium.* Pertendit idem ſub Edouardo Sexto Smithus noſter, juris conſultus idem bonus, & politicus, quem fuiſſe parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicanâ ſcripſit; neque id de noſtrâ ſolùm, ſed de omni penè repub. ídque ex Ariſtotelis ſententiâ verum eſſe affirmat; neque aliter ullam rempub. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* aïs *eſſe nec fuiſſe unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem quæ ſolo Deo minor eſt, quæque ſolum Deum judicem haberet*; & tamen paulo poſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſufetes Carthaginienſium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*, & poſtremo *Aragonenſium*. Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quinque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus com-

mune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: Quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat Barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente enim, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele. l. 5. Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certáſque cauſas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta ſpecies eorum eſt, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, ſed legitimum tamen; neque verò hi niſi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magìs differre has quatuor regni ſpecies à tyrannide aït, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni ſpecies, quæ παμβασιλεία dicitur, & eſt cum ſumma poteſtate, quale tu jus regum omnium eſſe vis, à philoſopho planè damnatur, ut neque utile, neque juſtum, neque naturale, niſi ſit ut populus ferre poſſit iſtiuſmodi regnum, iíſque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia ſunt. Verùm tu, credo, ut vel ſemel ingenioſus & floridus eſſe viderere, *has quinque monarchiæ ſpecies quinque zonis* mundi aſſimilare geſtiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ ſpecies interpoſitæ magìs temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Feſtivum caput! quàm pulchras nobis ſimilitudines concinnare ſemper ſoles! Tu igitur, quò regnum *abſolutæ poteſtatis* ipſe damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ poſt advêntum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede ſphæram illam, quam deſcribis, mirabilem expectamus, in qua duæ ſint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres

mediæ

mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculſi, regem ducere ad mortem non eſſe fas exiſtimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit; non quòd rex capitali ſupplicio affectus fuerit, ſed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus eſſet. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris eſt morte multatus*; quibus verbis non quid fas, ſed quid factum ſit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula poſſunt, illos non poſſe eundem ſupplicio ultimo afficere, puerile eſt credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus ſemper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non eſt niſi unus ſit & unicus.* Quod ſi ita eſt, aliquot ſanè quos credebam Angliæ reges fuiſſe, non erant: Nam ut multos omittam Saxonicorum, qui conſortes imperii vel filios vel fratres habuere, conſtat Henricum Secundum è ſtirpe Normanica cum filio regnâſſe. *Oſtendant*, inquis, *aliquod regnum ſub unius imperio; cui non poteſtas abſoluta adjuncta fuerit, in quibuſdam tamen magis remiſſa, in aliis magis intenta.* Oſtende tu poteſtatem abſolutam remiſſam, aſine; annon abſoluta eſt ſumma? Quomodo ergo ſumma & remiſſa ſimul erit? quoſcunque fateberis reges cum remiſſa poteſtate eſſe, eos non eſſe cum abſoluta facilè vincam; inferiores proinde eſſe populo naturâ libero, qui & ſuus ipſe legiſlator eſt, & poteſtatem regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur.* Deſerti à Romanis, quadraginta circiter annos ſine regibus fuere: *Regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præciſè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum

eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes extructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſſimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Gulielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Gulielmo, ſe fidem ei ſervaturos: dat pariter Gulielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſſim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Evangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè affixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſſimo deſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Qua voce jus illud belli, ſimúlque illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Gulielmo conclamatum atque ſepultum eſt. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, eſſe adeptum, ſummus nimirum aulicæ aſtutiæ quæſtor regius & procurator es factus. Unde hoc quod ſequitur videris ex officio ſcribere, Vir magnifice. *Siquis prædeceſſorum regum factionibus procerum, vel ſeditionibus plebis coactus, aliquid de ſuo jure remiſerit, id non poteſt ſucceſſori obeſſe, quin id iterum ſibi vindicet.*

Recté

Rectè mones: itaque ſi quo tempore majores noſtri aliquid de jure ſuo per ignaviam amiſere, an id oberit nobis, eorum poſteris? Pro ſe illi quidem ſervitutem ſpondere, ſi vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem ſemper jus erit noſmet liberandi, quod illis erat in ſervitutem ſe cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Brittanniæ hodie debeat haberi pro magiſtratu tantùm regni, qui autem alia regna in Chriſtianitate obtinent, plenâ & liberâ poteſtate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum; de Gallia etiam tua, ubi hoſpes eſſe videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Hiſtoricum; de cæteris ad alios, quorum nulli quod ſciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didiciſſe, quàm quæ doces. Cùm jure belli tyrannidem regibus Angliæ aſſerere nequiveris, facis jam periculum in jure paraſitico. Edicunt reges ſe regnare *Dei gratiâ*: quid ſi Deos ſe eſſe edixiſſent? te credo flaminem facilè erant habituri: ſic Pontifex Cantuarienſis *Dei providentiâ* archiepiſcopari præ ſe tulit. Túne iſtâ fatuitate Papam non vis eſſe regem in Eccleſia, ut regem conſtituere pluſquam Papam in repub. poſſis? At in regni ſtatutis appellatur *Rex Dominus noſter*. Mirus tu quidem ſtatutorum noſtrorum nomenculator repentè evaſiſti; neſcis tamen multos dici dominos qui non ſunt; neſcis quàm iniquum ſit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum ſtatuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeóque non magis rex Parlamenti eſt dominus, quàm equus eſt ſui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur?* Dicam tibi; quia convocatur etiam ſenatus à Conſule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio ſuo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis conſuleret, non de ſuis: aut ſiqua dici ſua poſſunt, de iis poſtremo ſemper loco agi ſolitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non ſuum.

Nec

Nec verò ignorant, quorum id intereſt ſcire, Parlamentum ſive vocatum, ſive non vocatum, bis intra vertentem annum antiquitùs ex lege potuiſſe convenire. At *regis etiam leges nuncupantur.* Sunt iſtæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per ſe poteſt nullam; neque enim ad leges ferendas, ſed ad cuſtodiendas à populo latas conſtitutus erat. Túque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Unde Ethelſtanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege veſtrâ omnia* largitus ſum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obſtringere ſe ſolebant, ſic populus à rege ſtipulatur. *Concedis juſtas leges quas vulgus elegerit?* reſpondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planéque totum regni ſtatum regio jure gubernare* aïs. Nam neque de bello, neque de pace quod magni ſit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere poteſt. Jurant itaque judices nihil ſe in judiciis exercendis niſi ex lege facturos, etiamſi rex ipſe dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obſignatis aliter imperaret. Hinc ſæpius in noſtro jure rex *infans* dicitur; nec ſua jura aut dignitates, niſi pueri aut pupilli in modum, obtinere. Spec. Juſt. c. 4. ſect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici ſolitum, *rex non poteſt facere injuriam.* Quod tu hoc modo ſceleratè interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare*, inquis, *non membrorum; rex Parlamenti caput eſt.* Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidem unquam.

unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſſima loquor, eoque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* aïs, *quod ſanctæ Independentiæ cultores aſſerunt, Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum.* Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum in alvo, quod aïunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire debebas. Certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato abſolvis, & quaſi ſtrato jam hoſte papa, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm, quia papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio priùs enecabit, quàm tu papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis tibi interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem poſſe aſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum.* Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin ſicuti es, teterrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſolent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen. Tertii comitum & Baronum tantum ſit mentio.* Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantùm in nominibus ætatem omnem contriviſti;

triviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinque-portuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe; neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis quinquageſimo ſecundo tam nobiles, quàm plebeios fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebeios, comitatuum magnates Edovardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebeium ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant: Tradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legéſque ferre, quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantùm veniunt; plebii pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo univerſi populi nomine adeſſe intelligitur; eóque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omníque ex parte anteponendum eſſe. Sed *judicandi poteſtas*, inquis, *penès domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penès regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem poteſtatem à populo fluxiſſe, & etiamnum proficiſci. Quod & Marcus Tullius de lege Agraria pulcherrimè oſtendit. *Cùm omnes poteſtates, imperia, curationes ab univerſo populo proficiſci convenit, tum eas profectò maximè, quæ conſtituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & univerſi deligant quem populo maximè conſulturum putent, & unuſquiſque ſtudio & ſuffragio ſuo viam ſibi ad beneficium impe-*

trandum

trandum munire poſſit. Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetuſtiorem. Dum in hac luce veritatis & ſapientiæ verſari licebit, fruſtra nobis obſcuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici â me quiſquam exiſtimet, quaſi ego de authoritate & prudentiâ majorum noſtrorum detractum quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus ſanè præſtiterunt, quàm vel illa ſecula, vel illorum ingenium & cultus tuliſſe videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ ſibi conſcii, hoc veluti fundamentum legum omnium poſteris traditum voluerunt, quod & noſtri Juriſperiti omnes agnoſcunt, ut ſi qua lex aut conſuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancitâ habeatur. Unde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cùm & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primariâ iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos, & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regia unquam tranſtuliſſe, (neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas, Fleta l. 1. c. 17.) ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere*, *ergò illos creat qui conſtituunt domum inferiorem*. At, inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Jam Angliciſmis tuis magnopere delectamur; County Court, The Turn, Hundreda; mirâ nempe docilitate centenos Jacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picámque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Jacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos.*

Longam deinde de comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eóque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideóque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent, recte providimus. *Poteſtatem convocandi Parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penès regem eſſe* affirmas. Tibíne igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata excribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infrà videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ Parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eóque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat; Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantùm res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea.* Ubinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetuâ?* Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſâ ne quid contra legem fiat; útque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi in regni curiis & per eas, eſſe nullam: immo populi potiùs ordinaria eſt omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc eſt quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum?* reſpondet ſemper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario.

vicario. Parlamenti autem authoritas, quæ re & veritate, ſumma populi poteſtas in illum ſenatum collata eſt, ſi extraordinaria eſt dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum eſt, ipſi ordines appellantur, non extra ordinem ergó; & ſi non actu, quod aïunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & poteſtates ordinarias jus atque authoritatem; ídque ſine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas noſtrorum barbaræ locutiones: cujus ego ſi vacaret, aut operæ pretium eſſet, tot barbariſmos hoc uno libro notare poſſem, quot ſi pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam peſſimo poëtæ colaphos longè plures. *Prodigium eſſe* aïs, *omnibus portentis opinionum monſtroſius, quod fanatici perſonam regis à poteſtate ejus ſejungant.* Equidem dicta ſingulorum non præſtitero; perſonam autem ſi pro homine vis dici, ſeparari à poteſtate ejus nec abſurdè poſſe Chryſoſtomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apoſtoli de poteſtatibus ita explanat, ut poteſtatem ibi & rem, non hominem intelligi aſſerat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id facere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitimâ poteſtate præditum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas, eáſque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſeparabiles non intelligis, & ſenſus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni abſolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te eſſe existimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſequitur.* Quiſquis ergo non punitur, non peccat; non furtum, ſed pœna facit furem: Salmaſius Grammaticus non facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ ſubduxit; poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congeſta in extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Eccleſiæ ſtatum* prætereo: hoc enim habent tui ſimile

ſimiles, homo contemptiſſime; ut quidque plurimâ dignum eſt laude, id ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, ſeu potiùs de jure populi in regem ne quid temere affirmâſſe videar, proferre ex ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis conſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Romanorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni circiter annos 40. ſine regibus fuere; quos primos creârunt, eorum nonnullos ſupplicio affecere. Britannos ob id Gildas, longe alio, atque tu facis, nomine reprehendit; nempe non quòd reges necaviſſent, ſed quòd injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione*. Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias, teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam antiquiſſimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejúſque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multò hæc poſt Auguſtini obitum geſta ſunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui ſuprà aſſeruiſti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuiſſe, judicari reges poſſe. Circa annum Chriſti 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Epiſcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii ſententiam latifundiis quibuſdam eccleſiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam poteſtatem regibus dedere, & de rebus majoribus conſultare omnes ſolebant; ex quibus intelligere eſt, Parlamentum, ſi ſolum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores ſummâ authoritate viguiſſe. Et ab iis quidem Concilium Sapientum paſſim nominatur ab ipſis uſque Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum conſtituiſſe* memorat Beda. Sic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum ſapientibus & Senioribus concilio*,

 novas

novas leges promulgavit: alias Aluredus edidit *ex concilio* item *prudentiſſimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum obſervationes*. His atque aliis multis hujuſmodi locis luce clarius eſt, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuiſſe; niſi ſiquis Proceres ſolos ſapientes eſſe arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Juſticiariorum*, in quo traditur primos Saxones, poſt Britanniam ſubactam, cùm reges crearent, ab iis jusjurandum exigere conſueviſſe, ſe, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis ſubjectos fore: cap. 1. ſect. 2. ibidem aït jus eſſe & æquum ut rex ſuos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoſcerent; regnante Aluredo ſancitum legibus fuiſſe, ut ſingulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo ſæpiùs, ſi opus eſſet, haberetur. Quæ lex cùm peſſimo juris neglectu in deſuetudinem abiiſſet, duabus ſub Edouardo Tertio ſanctionibus renovata eſt. In alio etiam antiquo manuſcripto, qui Modus Parlamenti inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violâſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat, vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, proculdubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas, abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus,

paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebeius ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de repub. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod & prædictus liber teſtatur. Verùm, quod caput eſt, inter leges Edouardi regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit.* Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum ſubnectit, cui idcircò regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *in ſignum*, inquit noſter Matthæus Paris, *quòd & regem, ſi oberret, habeat de jure poteſtatem cohibendi*: gladio autem nemo ferè niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Gulielmus ipſe conquæſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſſimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſſimè juratus confirmavit: quo facto non ſolùm jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Jurârunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter juriſconſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex, ubi dominatur voluntas, & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit; tyrannus, dum populum ſibi creditum violentâ opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter Dei: poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter juriſconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis

illius Eduardinæ verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſuprà dictæ, quâ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cùm itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſùs & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l.1. c.8. Fleta. l.1.c.17. *non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat*; alii legunt, *ſi petat.* Judicari igitur cùm debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l.2.c.16. Fleta. l.1.c.17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet Comites & Barones: Comites dicuntur quaſi ſocii regis; & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideo ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi ſuprà oſtendimus; quin & Páres etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur* inquit *de omnibus regni paribus* 25, quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ*; & meritò quidem; illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas & *reſcriptitios*, cùm feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cùm itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem ha-

ber-

bere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem populi ſui peccaverit*, ſi notiſſimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quantò juſtius eſt, quantóque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare ſolùm & coërcere, ſed judicare & punire poſſint. Peſſimè enim & ridiculè inſtitutam eſſe eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium, quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem eſſe regis judices, cùm oſtenſum ſit neque decere neque expedire, ſequitur judicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & Pares regni, & Barones, & populi totius poteſtate ſibi delegatâ præditi ſunt, jure optimo pertinere. Cùm enim (ut in noſtro jure ſcriptum eſt, quod ſuprà attuli) plebs ſola cum rege ſine comitibus aut epiſcopis Parlamentum conſtituat, quia rex cum ſola plebe, etiam ante comites aut epiſcopos natos, Parlamenta peragere ſolebat, eâdem prorſus ratione plebs ſola ſupremam & ſine rege, & regem ipſum judicandi poteſtatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipſa univerſi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipſa reges creare ſolita erat; non ut populo dominarentur, ſed ut rem populi adminiſtrarent. Quem ſi rex contrà injuriis afficere, & ſervitute opprimere conatus fuerit, ex ipſa legis noſtræ ſententia nomen regis in eo non conſtat, rex non eſt; quòd ſi rex non ſit, quid eſt quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipſa ab omnibus bonis judicatum nulli non ſatis pares atque idonei ſunt, qui ſupplicio mactandum eſſe pro tribunali judicent. Hæc cùm ita ſint, tot teſtimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propoſitum, eviciſſe arbitror, cùm judicare regem penès plebem jure optimo ſit, cúmq; plebs regem de

repub. déque eccleſia, ſine ſpe ulla ſanitatis, peſſimè meritum ſupplicio ultimo affecerit, rectè atque ordine, exque repub. ſuáque fide, dignitate, legibus denique patriis feciſſe. Neque poſſum hìc non gratulari mihi de majoribus noſtris, qui non minore prudentiâ ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præſtantiſſimi, hanc rempub. inſtituerunt; neque poterunt illi, ſiquid noſtrarum rerum ſentiunt, non ſibi etiam gratulari de poſteris ſuis; qui tam ſapienter inſtitutam, tantâ libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cùm redacti penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter, támque prudenter vindicârunt.

CAPUT IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos, quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.* Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties. *Parlamentum*, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus & populi verſatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud eſt, obſecro, niſi miniſter populi & procurator? cùm, ſine ſuffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decernere poſſit. Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, ídque populi arbitratu. Quamvis enim

regis

regis quoque aſſenſus honoris causâ peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorſus abnuere nullo modo poterat, cùm id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſimâ tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex jus aut juſtitiam, negabit ergo juſtas leges? non cuiquam, an ergo omnibus? ne in illa quidem Curiâ minori, num ergo in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantum ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cùm *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Unde illud in archivis noſtris 7 H. 4. Rot. Parl. num 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam videlicet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgerunt; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt; quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem, ſed illas in libertatem aſſeris: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quódque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contra veniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum reliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant:* accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde

ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, útque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circumſcribere, ſi proventus ejus annuos & impenſas aulæ, ſi famulitium ipſum, ſi totam denique rem domeſticam regis moderari, ſi vel intimos ejus conſiliarios atque amicos amovere, vel etiam è ſinu abripere ad ſupplicium poteſt, ſi cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio eſt lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & poſſe fieri, & fuiſſe ſæpiùs facta, cùm monumenta publica, tum legum noſtrarum conſultiſſimi teſtantur, neminem eſſe arbitror, modò mens ei ſana ſit, qui Parlamentum ſupra regem eſſe non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod hiſtoriis noſtris teſtatiſſimum eſt, nullâ hæreditatis ratione habitâ, ſæpe, quem ſibi vi ſum eſt, ſuffragiis liberrimis regem creavit. Ut ſummatim dicam quod res eſt, Parlamentum eſt ſupremum gentis Concilium, ad hoc ipſum â Populo planè libero conſtitutum, & poteſtate plena inſtructum, ut de ſummis rebus in commune conſulat; rex ideo erat creatus, ut de conſilio & ſententia illlorum Ordinum conſulta omnia exequenda curaret. Quod cùm Parlamentum ipſum edicto nuper ſuo publicè declararet, neque enim pro æquitate ſua recuſabat vel externis gentibus actionum ſuarum rationem ultrò ac ſponte reddere, ecce tibi è gurguſtio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iſte Verna, qui ſummum Angliæ Senatum, jus patrium atque ſuum ſcripto aſſerentem, *deteſtandæ & horribilis impoſturæ* inſimulet. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, ſe tantæ impudentiæ homuncionem genuiſſe. Sed habes fortaſſe quæ ſalutariter monitos nos velis; agedum, auſcultamus

tamus. *Quas*, inquis, *leges ſancire poteſt Parlamentum, in quo nec præſulum ordo comparet?* Túne ergo, furioſe, præſules ex eccleſia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque eccleſia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla reſpub. recipere communem libertatis peſtem atque labem deberet; quinetiam quod ſolo ex Evangelio probandum erat, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis papiſticis praviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſua parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat, quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamoſè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœda atque nefaria deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio.* O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Collige te aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctóſque Dei minimè tangendos, iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit; túque ipſe, neſcio corúmne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquam primoribus Evangelium guſtârunt,

eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd aïs *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ*, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti authoritas vel conſtituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare ſolebant; id ſi rex vel interdicto, vel mandato, vel ſcriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, ſed ejuſmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem ſupplicio punire, niſi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, ſed conſueti judices ſententias tulere; ídque ſæpe, ut ſuprà dixi, contra regem. Hinc noſter Bractonus l.3. c.9. *regia poteſtas juris eſt, non injuriæ; & nihil aliud poteſt rex, niſi id ſolùm quod de jure poteſt.* Aliud tibi ſuggerunt Cauſidici tui, qui nuper ſolum verterunt; ex ſtatutis nempe quibuſdam haud antiquis ſub Edouardo Quarto, Henrico Septimo, Edouardo Sexto promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parlamento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam, quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam eſſe & ſupremam probare te crederes? Nam & monumenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni; ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico Quarto, talis ante eum Richardo Secundo à plebeio ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1 Hen. 4. num. 108, haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis conſignari diſertè juſſit Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bonâ libertate frue*retur,

retur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Herrici Quarti confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magnâ libertate regiâ ſit, quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui conceſſerint quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis voluerint accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regiæ poteſtatis verſatur circa militiam*; *hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tractârunt.* Neque hoc veriùs quàm cætera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penès magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſſim noſtræ, & exterorum, quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere, teſtantur. Sancti etiam Edouardi leges, in quas jurare noſtros reges oportet, certiſſimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni.* Iſti vero eligebantur *per commune concilium, & per ſingulos comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent.* Ex quo facilè perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis & antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere: illámque legem æquiſſimam noſtro in regno haud minùs valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valuit. De qua & M. Tullium audire non abs re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones, quæ Antonium Conſulem reliquerunt, Antonii potiùs quàm reipub. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Gulielmus ille

conquæſtor

conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed & hanc inſuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, caſtella, ſingulis noctibus ita cuſtodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpoſiti per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62, *ideo caſtella, burgi, civitates ædificatæ ſunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & obſervari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? cuſtodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non niſi per commune Concilium ejuſdem loci, non cuſtodientur in maximo belli metu contra hoſtes ſive externos ſive inteſtinos per commune concilium totius gentis? ſanè illud niſi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis cuſtodiendis ulla eſſe poterit; neque earum rerum quicquam aſſequemur, quarum cauſâ fundari primùm urbes & arces lex ipſa dicit. Majores certè noſtri quidvis potiùs regi quàm ſua arma & oppidorum præſidia tradere ſolebant; idem eſſe rati acſi libertatem ipſi ſuam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in hiſtoriis noſtris uberrima cùm ſint, & jam notiſſima, inſerere huic loco ſupervacaneum eſſet. At *protectionem rex debet ſubditis; quomodo eos protegere poterit, niſi arma viróſque habeat in ſua poteſtate?* At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum eſt, non ad civium interitum & regni diſperditionem: quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in epiſcoporum conventu reſpondit Ruſtando Papæ nuntio regis procuratori: *omnes eccleſiæ ſunt Domini Papæ, ut omnia principis eſſe dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem*, quod aïunt; *ad defenſionem, non ad diſperſionem*: Eadem & prædictæ legis Edouardi ſententia erat; quid eſt hoc aliud niſi poteſtate fiduciaria, non abſoluta? qualem cùm imperator bellicus ferè habeat, id eſt delegatam, non planè propriam, non eò ſegniùs populum,

populum, à quo eligitur, ſive domi ſive militiæ defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penès regem ſolum arma eſſe oportere exiſtimâſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *Chartâ* quantumvis *Magnâ* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magiſterium habere, cùm ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere*, à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percontatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos reditus recenſes: nîl niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones fieri ſolitas* ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte, quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, perveniſſe audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centum aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamâſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere: *Erectio ſtandardi*, id eſt *vexilli*, *ad Regem ſolum pertinet.* Quapropter? quia.

Belli

——*Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit.

Túne verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *aït Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit; ergò oportet regem plus armis poſſe quàm populum univerſum.* Tales hic homo conſequentias torquere ſolet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoteles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo verò minor*; εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui ſanè, ſub ſpecie tuendi, poſſit ſtatim & populum & leges ſibi ſubjicere. Hoc autem rex & tyrannus intereſt; rex à ſenatu & populo volente, ac libente, quod ſatìs eſt præſidii circa ſe habet contra hoſtes, & ſeditioſos: Tyrannus invito ſenatu ac populo, vel hoſtium, vel perditorum civium præſidium ſibi quàm maximum comparare ſtudet, contra ſenatum ipſum & populum. Conceſſit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicâſſet; ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat; cùm juxta ipſam Sancti Edouardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Unde in prædictâ Philippicâ, *amittit is omne exercitûs & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis pluribus manifeſtum eſt. Idem de vectigalibus & cenſu navali cenſendum; quem imperare civibus ſine ſenatuſconſulto fas regi non erat: atque ita graviſſimi

legum

legum noſtrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cùm adhuc firmiſſimum erat regium imperium, publicè ſtatuerunt. Sic diu ante eos Forteſcutius Henrici Sexti cancellarius juris noſtri conſultiſſimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare poteſt, neque tributa, nolente populo, imponere. Sed nec probaverit quiſquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum merè* eſſe *regalem*. *Habet rex*, inquit Bractonus, *juriſdictionem ſuper omnes.* Id eſt in curiâ; ubi regis quidem nomine, noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſuprà citatis. Ad ea quæ reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Siſyphum delaſſare, ex ſuprà dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim juſto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus aït, *quia in imperii clientela non eſt*: alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico*. Unde Forteſcutius, de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non merâ poteſtate regiâ, ſed politicâ; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto; *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante ſolem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim magis quam teipſum ridiculum

dicam,

dicam, qui lucem ante ſolem extitiſſe, quaſi ridiculum, neges. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa dedidiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrùm penès regem an penès Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è *cœlo*, præſertim *aureo & ſerico*, petitum nihil moverit. Quod tu cœlum aureum homo Stoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cùm in illo *lucem ante ſolem extitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſuprà docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAPUT

CAPUT X.

CUm hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura difficilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, juréque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copioſè attuliſſe, quæ regem Angliæ judicari poſſe, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cùm cæteris, quorum animos aut ſuperſtitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii ſplendoris admiratio ita præſtrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illuſtre ac ſplendidum videre poſſint, ſive ratione & argumentis pugnemus, ſive exemplis, fruſtra contendimus. Tu verò, Salmaſi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam abſurdè admodum facere videris, qui cùm omnes independentes omnibus probris onerare non deſinas, regem ipſum quem defendis, maximè omnium independentem fuiſſe ſtatuis: neque *regnum populo, ſed generi debuiſſe*: deinde quem *capitis cauſam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periiſſe* quereris. At verò totam cauſæ dictionem ejus, fide ſumma Gallicè editam, inſpicere ſi libet, perſuaſum tibi aliud fortaſſe erit. Carolo certè cùm per aliquot dies continuos ampliſſima loquendi facta copia eſſet, non ille quidem eſt eâ uſus ad objecta ſibi crimina diluendum, ſed ad judicium illud ac judices omnino rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena ſemper reſpondet, eum non eſt injuria, ſi manifeſtus criminum ſit, vel inauditum condemnari. Carolum ſi *mortem* aïs *planè egiſſe vitæ reſpondentem*, aſſentior: ſi dicis piè & ſanctè & *ſecurè* vitam finiiſſe, ſcito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in ſpeciem pietate, ſanctitate, conſtantia in

pegmate

pegmate occubiſſe : ne animi præſentiæ, quæ in morte quibuſvis è vulgo maleficis permagna ſæpè eſt, nimium tribuas : ſæpè deſperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam ſpeciem & quaſi perſonam induit, ſæpè ſtupor tranquillitatis : videri ſe bonos, intrepidos, innocentes, interdum & ſanctos peſſimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; ínque ipſa ſcelerum ſuorum capitali pœnâ ſolent ultimam ſimulationis ſuæ & fraudum, quàm poſſunt ſpecioſiſſimè, pompam ducere ; & quod poëtæ aut hiſtriones conſueverunt inſulſiſſimi, plauſum in ipſo exitu ambitioſiſſimè captare. Nunc *ad iſtam quæſtionem perveniſſe te* aïs, *quâ tractandum eſt quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores* Cum de te potiùs inquirendum ſit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæſtionem de rebus noſtris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo ſatis conſtat. Te verò percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti, mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici de ſtatu rerum ſcriptiuncula ; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur : hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? utrum ſtipites, an trunci hominum, an verò quales illi in ſcena Virgiliana ignaviſſimi,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cùm itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos

Parlamen-

Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis. *Senatûs alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò; à nullo enim municipio miſſi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto, adverſari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo amoto, ipſos neceſſe eſt ad plebem, unde orti ſunt, redigi. *Una & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebeius ordo, quod te ſuprâ docui, non ſolùm Parlamenti pars erat potiſſima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferendam admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, re hoſtem toties judicaverat, ad eum animis atque conſiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſſi erant legati, idibus Januarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus juſſu factis reipub. ſatisfeciſſet; déque pace firma atque ſincerâ iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſque regni Parlamenta & tulerant ſæpiùs, & latura eſſent: ipſa è contrario poſtulata eorum æquiſſima jam ſepties humillimè oblata, reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valuiſſet, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſperatum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros; nullas ſe ei poſtulationes ampliùs eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos.

Poſt

Poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui inviſtiſſimi exercitûs odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quémque poſt ingentia merita,dimittere cum ignominia cupiebant, miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, tempúſque ſibi opportunum nacti, cùm eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mira levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenùs duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione priùs accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regem anteponebant. Quid illi interea qui integri tam peſtifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerunt, eo quod iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſſimorum & fidiſſimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patriâ ipſâ excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; Scoti interim dubia jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant; firmiſſima earum regionum oppida præſidiis tenebant; regem ipſum in cuſtodia habebant: ipſi etiam factiones ſuorum atque tumultus, Parlamento pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſſim fovebant, qui tumultus paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupêre. Quòd ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſſimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſſit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compreſſit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis,

aut

aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſſimi quique; à nobis exercitus magna fide, modeſtiâ, virtute cognitus. Per hos cùm retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſſimis, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tum dictis tum factis indigniſſima conſociare cœperant: eóque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi denuò mancipare, quàm fratres ſuos in partem illam libertatis, quam & ipſi ſibi ſuo ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum, irâ in ſuperſtites, & conceptâ jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſuâ uti victoriâ ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcircò non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitum autem noſtrum quo prolixiùs infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & frigoſam exordiris: in qua tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parùm dicere. neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in

in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quòd aïs *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſerint; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facilè appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis, & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſûs gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantopere videremini? Vos iſto regis actore verboſiſſimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; At interim reconditiſſimæ homo eloquentiæ, quos tam laborioſè accuſas, cur tam facilè imitaris, *ſpectatus* toties in hac regia defenſione *deſultando* ipſe *frigultiens?* vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipſum occidendum muniiſtis*; vos *nefariam illam ſecurim cervicibus ejus inflixiſtis, non alii*. Væ vobis imprimis, ſi unquam ſtirps Caroli regnum poſthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota perſolvite, fratres diligite liberatores veſtros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Poſtulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti eſtis, quòd voces contumelioſas regi illis ipſis libellis quos nomine Senatûs regi porrexiſtis, inſertas publicâſtis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium*, *Maii* 26. 1642. *apertè quid ſenſiſtis de regis authoritate aliquot perduellionem ſpirantibus & inſanis poſitionibus faſſi eſtis. Hullæ*

oppidi

oppidi portas Hothamus, tali mandato à ſenatu accepto, venienti regi occluſit; vos *quid rex pati poſſet, hoc primo rebellionis experimento cognoſcere concupiviſtis.* Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter ſe Anglorum animos, atque à rege penitùs abalienandos? Cum intelligere hinc poſſint, ſi rex revertatur, ſe non ſolùm regis mortem, ſed etiam petitiones quondam ſuas, & frequentiſſimi Parlamenti acta de liturgia & epiſcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque ſummo populi conſenſu ac plauſu ſancita ſunt, tanquam ſeditioſas atque *inſanas Presbyterianorum poſitiones* luituros. Sed repentè mutat animum homo leviſſimus; & quod modò *rem ipſam rectè æſtimanti* ſibi videbatur ſolis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi apertâ atque armis contra regem graſſatos eſſe*, eúmque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem hanc *rebellionis doctrinam* Independentium eſſe ſcribit. O hominis fidem & conſtantiam! quid aliam jam opus eſt narrationem comparare contra tuam, quæ ipſa ſibi tam turpiter decoxit? Verùm de te ſiquis dubitat, albúſne an ater homo ſis, tua legat quæ ſequuntur. *Tempus eſt*, inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus ſecta: belli iſti ſanè Puritani ſub regno Eliſabethæ prodire tenebris Orci, & Eccleſiam inde turbare primùm cœperunt, immo rempub. ipſam: non enim ſunt minores reipub. peſtes quàm eccleſiæ.* Nunc verè Balaamum vox ipſa ſonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi inſciens atque invitus benedixiſti. Hoc enim tota Anglia notiſſimum eſt, ſi qui ad exemplum eccleſiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quaſque reformatiores eſſe judicabant, puriorem cultus divini rationem ſequi ſtudebant, quam penè omnem Epiſcopi noſtri cæremoniis & ſuperſtitionibus contaminaverant, ſi qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præſtabant, eos ab Epiſcoporum autoribus Puritanos fuiſſe nominatos. Hi ſunt quorum

rum doctrinam regibus inimicam eſſe clamitas; neque hi ſolùm, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurârunt, hunc tamen unum videntur approbâſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbâſſe* confiteris; uſque eò demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmes, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm, quod ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos aïs *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quandiu te impium, qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apoſtatam eccleſia tamen toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis, & quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cùm neque ad cauſam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè ſint quæ riſum potiùs aut contemptum cujuſvis quàm refutationem mereantur.

CAP

CAPUT XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmaſi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conſcientia futilitatis tuæ acceſſiſſe. Cùm enim hoc loco perquirendum tibi propoſueris *quâ authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, ſubjungis, quod à te nemo expectabat, *fruſtra id quæri*; ſcilicet *quæſtioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cùm igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac cauſa ſuſcipienda compertus, tam ſis nunc etiam loquacitatis tibi conſcius, eo à me brevius reſponſum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebeius vel judicarit ipſe regem, vel aliis id judicium delegarit, reſpondeo ſupremâ: ſupremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta ſunt, cùm te ſuprà, hac ipſa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd ſi tibi ſaltem crederes, poſſe te ullo tempore quod ſatis eſt dicere, non eadem toties cantare odioſiſſimè ſoleres. Aliis autem delegare ſuam judicandi poteſtatem ordo plebeius eadem ſanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipſe omnem poteſtatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuiſſe dicis. Unde in illa *ſolenni conventione*, quam nobis objeciſti, cùm Angliæ tum Scotiæ ſummi ordines religioſè profitentur ac ſpondent, ea ſe ſupplicia de perduellibus eſſe ſumpturos, *quibus utriuſque gentis poteſtas judiciaria ſuprema, aut qui ab ea delegatam poteſtatem accepturi erant*, pleſtendos judicaſſent. Audis hìc utriuſque gentis Senatum unâ voce teſtantem ſe poſſe ſuam authoritatem judiciariam, quam *ſupremam* ipſi vocant, aliis delegare: vanam ergo & frivolam de iſta poteſtatis delegatione controverſiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori ſelectis juncti etiam judices*

fuere ex cohortibus militaribus ſumpti; *nunquam autem militum fuit civem judicare*. Pauciſſimis te retundam; non enim de cive nunc, ſed de hoſte memineris nos loqui: quem ſi imperator bellicus cum tribunis militaribus ſuis, bello captum, & è veſtigio, ſi ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluiſſet, an quicquam præter jus belli aut morem cenſebitur feciſſe? qui autem hoſtis reipublicæ, & bello captus eſt, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi poteſt. Hanc ipſa lex regis Eduardi ſacroſancta ſententiam tulit; quæ negat malum regem aut eſſe regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod aïs non *integram* plebis domum, ſed *mancam & mutilam de regis capite judicâſſe*, ſic habeto; eorum, qui regem plectendum eſſe cenſebant, longè majorem fuiſſe numerum, quàm qui res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cùm ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſſima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentiâ, magnanimitate, conſtantiâ ſupergreſſi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat: pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hìc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circeum, porcus immundus, turpiſſima ſervitute

tute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pectore generoſum aut liberum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo ſtatuimus,* quaſi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes, ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis, & Jus.* Minimè profectò mirum eſt, te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuiſſe; hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta, quam non jus regium tu eſſe affirmaveris? Hæc ſunt quæ novem paginis bene longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAPUT XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui fortè videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defunctum, iniquior eſſe aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis conſultius fuiſſet, ſilentio præteriiſſes. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verboſè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantiùs potuiſſe, quàm ut deterrimam cauſæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reſervares, quæ, cùm vera & atrociſſima oſtendero fuiſſe, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque inviſam, & tui defenſoris odium quàm maximum in animis legentium noviſſimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accuſationis fieri poſſunt : una in reprehenſione vitæ verſatur; altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapſam facilè tacuero : quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, ſi tantùm privatus feciſſet? poſtquam voluit rex eſſe, ut nec ſibi vivere, ita ne peccare quidem ſibi ſolùm potuit. Primùm enim exemplo ſuis vehementiſſimè nocuit; ſecundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam ſuſceperat gubernandam, ſubduxit; poſtremò immenſas opes, innumerabilem pecuniam non ſuam, ſed publicam luxu domeſtico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm eſſe cœpit. Verùm ad ea potiùs crimina *quæ malè regnando commiſiſſe arguitur tranſeamus*. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuiſſe judicatum. Id non injuriâ factum demonſtrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, ſed ex Ariſto-

telis & doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus eſt qui ſuam duntaxat, non populi utilitatem ſpectat. Ita Ariſtoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suáne commoda an populi ſpectârit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perſtringam, teſtimonio erunt. Cùm aulæ ſumptibus patrimonium & proventus regii non ſufficerent, imponit graviſſima populo tributa; iiſque abſumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, ſed ut populi non unius opes vel unam in domum importatas ipſe ſibi congereret, vel una in domo diſſiparet. Hunc in modum ſine lege cùm incredibilem pecuniam corraſiſſet, quod unicum ſciebat ſibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud ſæpius quàm id ſuis rationibus conduceret, ſibi ſoli reddere obnoxium conatus eſt. Quo fræno ſibi detracto, aliud ipſe populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, pérque oppida quaſi in præſidiis, cùm bellum eſſet nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſuprà per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat: nam & Senatum ille è repub. ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quaſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc uſque *ſimplici* ſaltem *vice* nomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cùm huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmâſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglo-

rum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare ſuam operam vellent. Cùm hæc non ſuccederent, cuidam Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus inſulæ colonos repentino impetu adoriri. Hæc verè proditionum ejus monumenta ſunt, non vanis rumoribus collecta, ſed ipſis literis ipſius manu ſubſcriptis atque ſignatis comperta. Homicidam denique fuiſſe, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in ſumma pace nihil tale metuentium exquiſitis cruciatibus occiderint, qui etiam ipſe tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflârit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectenſi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palam in ſe ſuſcepit, eóque omni Parlamentum notiſſimâ confeſſione ſuâ liberavit. Habes nùnc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *ſolenni fœdere*, neque poſtea cum dedititius eſſet, vel *à Presbyterianis* vel *ab Independentibus* ſic judicatus eſt, ſed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentiâ eſt exceptus?* Vel hoc ſolo argumento perſuaderi cuivis intelligenti queat, non niſi ſerò tandem, & poſtquam omnia ſuſtinuerant, omnia tentaverant, omnia perpeſſi erant, deliberatum Ordinibus fuiſſe regem abjicere. Tu id ſolus malitioſè nimis in invidiam rapis, quod ſummam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, faſtúſque regii tolerantiam nimis fortaſſe longam apud omnes bonos teſtabitur. At *menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſque in Anglia obtinuerat ſub Rege, domo Dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda

ſit.

ſit. Qui ſuam diſſimulare doctrinam non ſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodum in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cùm Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur, nobíſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris fuiſſet, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abductâ ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto edito; idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contrà eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſſimo traderent? An alterum belli propè internecini ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardiùs illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re nata quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus mentem & facultatem dederit, vel ſibi vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcri-*

bentes, ſacratiſſimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt. Cave plura de Scotis, quos non noviſti; nos novimus, cùm eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *ſacratiſſimum* appellarunt. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parùm commodè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris; *cùm tyranni appellatio omnia mala comprehendat:* tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit, nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe, cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, immò amittere, clarâ voce teſtantur. Quod enim in illa lege Sancti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſâ eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos juriſperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlamenti curiam cum ipſis Ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem ſolum, ſed in Parlamentum & regnum, ab ipſo Jacobo & utraque Ordinum domo *ſumma proditio* judicata eſt. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè poſſem, ſtatuta noſtra allegare? cùm ridiculum planè ſit & ratione ipſa abhorrens, committi perduellionem in regem poſſe

in

in populum non poſſe, propter quem & cujus gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex eſt id quod eſt. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris angis te atque maceras; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem tranſiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpiùs oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, jurisconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtro numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuê ſatíſque latinè ſcivit, gentibúſque exteris dijudicandam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati, patrocinium ſuſciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe cauſâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tute modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid ab re ſomniculoſè oſcitantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem, ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat, ut factiones contra ſe ſuſcitet.* Quæ omnia cùm & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorſus inſaniant. Flaccum audi.

Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet.——

Si igitur inſani cujuſpiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm inſaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vaſſalli ipſius & ſubjecti fuere*. Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi ſimus, nullum barbarum morem fraudi nobis eſſe patiemur: fac deinde *vaſſallos* fuiſſe nos regis, ne ſic quidem tyrannum perferre dominum neceſſe habuimus. Omnis ea ſubjectio, ut ipſæ leges noſtræ loquuntur, *honeſto & utili* definita eſt. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam eſſe *mutuam* juriſconſulti omnes tradunt, ſi dominus *ligeam*, quod aïunt, *defenſionem* præſtiterit: ſin è contrario nimiùm ſævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *diſſolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem*. Hæc ipſa Bractoni verba & Fletæ ſunt. Unde vaſſallum eſt ubi lex ipſa in dominum armat; eúmque ſingulari certamine à vaſſallo, ſi acciderit, interimendum tradit. Idem ſi univerſæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm ſervorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim juſtè factis excuſare contendis. De laniena Hibernienſi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Baſilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclaſtem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenſes, *oſtentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur nécne meritò, non habeo dicere; ſatis ſupérque ab eo peccatum eſt domi, ne externa perſequi curem: omnes interim eccleſias Proteſtantium, quotquot ullo tempore ſe contra reges religionis hoſtes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno ſuo ſibi illatam quanti interſit ad diſciplinam eccleſiaſticam, ſuámque tuendam integritatem, non negligere, ſecum ipſi cogitent: nos etiam Anglos eâ expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, niſi extincto priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere ſe poſſe arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jure jurando

jurando regibus regnum capeſſentibus dari ſolito verba quædam ejus juſſu eraſa fuerint, antequam juråſſet. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio eſſe major? quid illi ſanctius poſt ſacratiſſima religionis myſteria illo jurejurando eſſe debuit? Quis quæſo ſceleratior, iſne qui in legem peccat, an qui legem ipſam uti ſecum unà peccare faciat dat operam? aut denique legem tollit ne ipſe peccâſſe videatur? Agedum, jus hoc religioſiſſimè jurandum rex iſte violavit; ſed ne palàm tamen violâſſe videretur, turpiſſimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerâſſe diceretur, jus ipſum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit ſperari, niſi injuſtiſſimè, verſutiſſimè, atque infeliciſſimè regnaturum eſſe eum, qui ab injuria tam deteſtanda auſpicatus regnum eſt; jus illud primum adulterare auſus, quod ſolum impedimento ſibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, ſic enim defendis, *non magis obligare reges poteſt, quàm leges; legibus autem ſe devinciri velle præ ſe ferunt, & ſecundùm eas vivere, cùm tamen re vera iis ſoluti ſint.* Quenquámne tam ſacrilego, támque inceſto ore eſſe, ut ſacramentum religioſiſſimum tactis Evangeliis datum, quaſi per ſe leviculum ſolvi ſine cauſa poſſe aſſerat? Te verò, ſcelus atque portentum, ipſe Carolus redarguit; qui cùm ſacramentum illud non eſſe per ſe leve quidpiam exiſtimaret, idcirco ejus religionem aut ſubterfugere, aut fallaciâ quavis eludere ſatius duxit, quàm apertè violare; & corruptor juſjurandi hujus & falſarius eſſe maluit, quàm manifeſtè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo ſuo, ut populus viciſſim regi, ſed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum ſanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque ſpondet ſe quidpiam fideliter præſtiturum, fidem ſuam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex ſanè omnis ad præſtanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obſequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hîc ad Guli-

elmum Conquæſtorem recurris, qui ipſe, non quod ſibi collibitum erat, ſed quod populus ab eo & magnates poſtulabant, id omne haud ſemel jurare eſt coactus ſe præſtiturum. Quòd ſi multi reges *coronam* ſolenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo reſponderi poteſt; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam cauſam ſolutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi ſolùm, ſed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus eſt, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is lèges obſervaret, *quas vulgus*, id eſt, communitas ſive plebeius ordo *elegerit*. Stultior enim ſit, qui legum noſtrarum loquelam ad puriorem ſemper latinitatem exigere velit. Hanc clauſulam, *quas vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *ſine regis aſſenſu nullas leges vulgus elegerit*; eóque nomine duo ſtatuta citas, unum Anni 37 Hen. 6. c. 15. alterum 13 Edouardi 4. c. 8. Tantum autem abeſt, quo minùs eorum alterutrum in libro ſtatutorum uſquam appareat, ut annis abs te citatis, neuter eorum regum ullum omnino ſtatutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, ſtatuta tibi inaudita dictantium, eluſus quærere; dum alii tuam admirantur impudentiam ſimul & vanitatem, quem non eſt puditum iis in libris verſatiſſimum videri velle, quos inſpexiſſe nunquam, ne vidiſſe quidem tam manifeſtè argueris. Clauſula autem iſta jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defenſores fieri poſſe aiunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *ſed in deſuetudinem abiiſſe, quòd commodam ſignificationem non haberet.* Verùm ob id ipſum majores noſtri illam clauſulam in hoc regis jurejurando poſuere, ut ſignificationem tyrannidi ſemper non commodam haberet. In deſuetudinem autem ſi abierat, quod tamen falſiſſimum eſt, quis neget multò meliori jure revocandam fuiſſe? fruſtrà, ſi te audio: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus eſt, cæremonialis eſt tantùm.* Atqui rex, cùm

cùm epiſcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere ſibi cauſatus eſt: ita ſacramentum illud ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale*. Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Caroli filius extorris, paternâ diſciplinâ imbutus, unáque illi monitores ejus profligatiſſimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſſiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt*; *vaſſallum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legum ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrûm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobíſque dignius, ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra non dubitare petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu necquicquam ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe non putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes, imbecillos, mentis inopes atque conſilii, corpore atque animo ad ſervitutem natos fatentur eſſe? Et ſervitus quidem omnis homini ingenuo turpis eſt; vobis autem poſt libertatem Deo vindice, veſtróque marte recuperatam, poſt tot fortia facinora, & exemplum in Regem potentiſſimum tam memorabile editum,

velle

velle rurſus ad ſervitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpiſſimum, ſed & impium erit & ſceleratum: párque veſtrum ſcelus illorum ſceleri erit, qui ſervitutis olim Ægyptiacæ deſiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs abſumpti, liberatori Deo pœnas tam ſervilís animi dedere. Quid tu interim, ſervitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & deliƈtorum aliorum gratiam facere; quod ſatis evincit legibus eum ſolutum fuiſſe.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, ſed quæ in ſe commiſſa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortaſſe maleficiorum, quanquam non id ſemper: an ideò qui maleficum ſervandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eámque inferiorem, neceſſe non habet reſpondere, niſi per procuratorem, rex, uti nec de populo quidem ullus; an ideo in Parlamentum citatus ab univerſis non veniet? non ipſe reſpondebit? *Conari* nos aïs *Batavorum exemplo faƈtum noſtrum tueri*, atque hinc, ſtipendio ſcilicet metuens quo te Batavi luem atque peſtem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamâſſe videaris, demonſtrare cupis quàm *diſſimile ſit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam ſunt falſiſſima, alia, ne ſalario fortaſſe tuo non ſatis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus ſibi eſſe ut exterorum quorumvis exemplo faƈta ſua tueantur. Habent leges, quas ſecuti ſunt, patrias, hac in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſſimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantiùs ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſſimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Jam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare

nihil

nihil video; quorum quidem acervum cùm ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit.* Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſſimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate próque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nullâ injuriâ laceſſitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis laceres, libróque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.*320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* aït: unde tu,ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quòd hujuſmodi quiddam interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutuleio ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes. Benè profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi priùs faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Judam cui ſimilis es; ídque novit puer Carolus, qui crumenam idcircò tibi, inſigne illud Judæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te apoſtatam eſſe & Diabolum. Judas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam;

Epi-

Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines liberavit, tu omnes ad ſervitutem redigere conatus es: ne dubita, poſtquàm in Deum, in eccleſiam, in omne genus hominum tam impius extitiſti, quin te etiam idem exitus maneat, ut deſperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuíque pertæſus, ab infelici tandem arbore pendens, ſicut & par ille tuus olim, medius crepes; illámque malefidam & fallacem conſcientiam, bonorum & ſanctorum inſectatricem, ad deſtinatas tibi quandoque ſupplicii ſedes præmittas. Hactenus, quod initio inſtitueram ut meorum civium facta egregia contra inſanam & lividiſſimam furentis ſophiſtæ rabiem & domi & foris defenderem, júſque populi commune ab injuſto regum dominatu aſſererem, non id quidem regum odio, ſed tyrannorum, Deo bene juvante, videor jam mihi abſolviſſe: neque ullum ſine reſponſo vel argumentum, vel exemplum, vel teſtimonium ab adverſario allatum ſciens prætermiſi, quod quidem firmitatis in ſe quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortaſſe partem culpæ propior, quòd ſæpiuſculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritiſſimis, quaſi argumentis, reſpondendo, id iis tribuiſſe videar, quo dignæ non erant. Unum reſtat, & fortaſſe maximum, ut vos quoque, ô Cives, adverſarium hunc veſtrum ipſi refutetis; quod nulla alia ratione video poſſe fieri, niſi omnium maledicta veſtris optime factis exuperare perpetuò contendatis. Vota veſtra & preces ardentiſſimas Deus, cùm ſervitutis haud uno genere oppreſſi ad eum confugiſtis, benignè exaudivit. Quæ duo in vita hominum mala ſanè maxima ſunt, & virtuti damnoſiſſima, Tyrannis & Superſtitio, iis vos gentium primos glorioſiſſimè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis veſtris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Poſt hoc facinus tam illuſtre, nihil humile aut anguſtum, nihil non magnum atque excelſum & cogitare

gitare & facere debebitis. Quam laudem ut aſſequamini, hac ſola incedendum eſt via, ſi ut hoſtes bello domuiſtis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & ſecundarum rerum corruptelas, quæ ſubigunt cæteras gentes hominum, oſtenderitis poſſe vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortiſſimè debellare; quamque in repellenda ſervitute fortitudinem præſtitiſtis, eam ſi in libertate conſervanda juſtitiam, temperantiam, moderationem præſtiteritis. His ſolis argumentis & teſtimoniis evincere poteſtis, non eſſe vos illos, quos hic probris inſequitur, *Perduelles, latrones, ſicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi ſtudio, non ſeditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentiâ aut furore percitos, regem trucidâſſe, ſed amore libertatis, religionis, juſtitiæ, honeſtatis, patriæ denique charitate ardentes, tyrannum puniiſſe. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam ſiveris, aliter in animum induxeritis, ſi in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifeſtum ſenſiſtis numen vobis tam propitium, hoſtibus tam grave, neque exemplo tam inſigni & memorando ante oculos poſito, Deum vereri, & juſtitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam ſanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis peſſimè aut loquuntur aut ſentiunt, vera eſſe: vóſque multo iratiorem brevi tempore experturi eſtis Deum, quàm aut infenſum inimici veſtri, aut vos benignum & faventem, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti eſtis.

Hæc

HÆc cùm ante annos jam aliquot, pro eo ac r
tio tum reipub. poſtulabat, feſtinans edidiſſe
quod exiſtimabam fore ut ſiquando per otium
manus reſumſiſſem, ita ut ferè fit, nonnihil poſſ
vel expolirem, uel demerem fortaſſe aut adjicere
id nunc, paucioribus licet quàm putabam, perfeci
me arbitror : monumentum, ut video, cujuſqu
modi eſt, non facile interiturum. In quo ſiquis n
quam civilem libertatem liberiùs, at certè in exe
plo majore atque illuſtriore qui defenderit vix r
perietur : ut ſi exempli tam ardui atque præcla
facinus non ſine divino inſtinctu tentatum tam pr
ſperè atque confectum creditur, ſit ſanè cur eade
ope atque impulſu celebratum quoque idem his la
dibus atque defenſum videatur : id quod ab om
bus multo malim exiſtimari, quàm aliam quam
felicitatem vel ingenii vel judicii vel diligentiæ m
tribui. Hoc tantùm, quemadmodum Conſul il
Romanus, abiens magiſtratu juravit in concio
rempub. atque illam urbem ſuâ unius operâ e
ſalvam, ita ego manum huic operi nunc ultima
imponens, Deum hominéſque conteſtans auſim d
cere, ea me demonſtrâſſe hoc libro, eáque ex ſu
mis cùm divinæ tum humanæ ſapientiæ authorib
in medium protuliſſe, quibus & populum Anglic
num ad ſempiternam poſteritatis famam ſatis d
confidam in hac cauſa defenſum, & pleroſque m
tales fœda ſui juris ignorantia, falſáque ſpecie re
gionis antea deceptos, niſi qui ſervire ipſi malint
meruerint, ſatis eſſe liberatos. Atque illius quide
Conſulis jusjurandum tale atque tantum popul
Romanus univerſus illa in concione juratus ip
una voce & conſenſu approbavit : meam hanc pe
ſuaſionem non meorum modò civium, ſed ext
rorum etiam hominum quoſque optimos haud t
cita ubique gentium voce comprobare jamdudu

ntelligo. Quo ego fructu ſummo ſtudiorum meorum, quem quidem in hac vita mihimet propoſui, & gratus fruor, & id ſimul potiſſimum cogito, quî poſſim maximè non patriæ ſolùm, cui quod habui ummum perſolvi, verùm etiam quarumvis gentium hominibus totique præſertim nomini Chriſtiano teſtari, majora his quidem ſi poſſum aſſequi, otero autem ſi Deus dederit, eorum cauſa me curere quidem interea ac meditari.

FINIS.

Typographi errata & omiſſa.

PAg. 6. *lin.* 2. *pro* ſeviorem *leg.* ſeveriorem. *p* 7. *l.* 3, forti *leg.* fortè. *p.* 21, *l.* 20, ſynedrio *leg.* ſynedrii. *p.* 39. *l.* 16, domino *leg.* domi. *p.* 48. *l.* 3, myſtagogas *leg.* myſtagogos. *p.* 52 *lineas has integras* 37, 38, 39, 40, *typographi negligentia turbata ſic lege*; Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem educti fundam atque obruam. Leidenſes etiam tuos tibi opponam quornm Academia, quorum reſpub. florentiſſima, *p.* 80. *l.* 22, Lupinari *leg.* Lupànari. *p.* 89 *l.* 2, peſtem populi comperiſſet, *leg.* peſtem populi peſtilentia tum laborantis comperiſſet. *l.* 24, ’Ο *leg.* ’Ου. *p.* 135. *l.* 12, in illa quidem, *leg.* in ulla quidem.

NOV 3 1924